T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE TÜRK LOBİ ÇALIŞMALARI

HAZIRLAYAN
Firdovsi Khalilov
2501040661

İstanbul 2008

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE TÜRK LOBİ ÇALIŞMALARI

HAZIRLAYAN
Firdovsi Khalilov
2501040661

DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. Meltem Ünal Erzen

İstanbul 2008

ÖZ

Amerika Birleşik Devletlerinde Türk Lobi Çalışmaları adlı tezimizin amacı ABD'deki demokratik yaşamda, etnik lobiler ve diğer baskı gruplarının yasama üzerindeki etkileri bütün bunların ışığında ABD'deki Türk lobisinin işleyişidir.

Bu konuyu ele alırken yüzden fazla kaynaktan faydalanılmıştır. Bu kaynakçaların yarısı kitaplardan oluşuyor. Bunların yanı sıra internet gazete dergi ve makalelerden faydalanılmıştır. Tezin yazımında kullanılan yöntem kaynak tarama yöntemidir.

Tez çalışması giriş üç bölüm ve sonuçtan oluşuyor. Birinci bölümde lobicilik kavramı, bu konuda olan yasal düzenlemeler, kullanılan araçlar, yöntem ve teknikler irdelenmiştir. İkinci bölümde ABD'de lobi faaliyetleri genel olarak bakılmış ve etnik lobilerin işleyişi gözden geçirilmiştir. Üçüncü bölümde ise ABD'deki Türk lobiciliğinin gelişim süresi ve işleyişi ele alınmıştır. Sonuç kısmında ise tüm bu çalışmaların sonunda ABD'de başta İsrail, Yunan ve Ermeni lobisi gibi güçlü etnik lobiler olmakla kendileriyle ilgili konularda yasa yapıcılarını etkiledikleri fikrine gelinmiştir. Türkiye'nin ise devlet eliyle yaptığı bu tür çalışmaları yavaş-yavaş sivil toplum kuruluşlarına bıraktığı ama rakipleri kadar etkili olamadığı ve bunun için bir süre zaman tanınması gerektiği sonucuna gelinmiştir.

ABSTRACT

The aim of the thesis named "Turkish lobbying activity in United States of America" is to research the effect of ethnic lobbies and other groups being under their pressure on legislation in democratic system of life and in addition of this fact is to show how Turkish lobbies work in USA.

During the research it was made use of more than 100 sources. Other part of the sources consits of newspapers, internet materials, magazines, articles and other thesis. The research method of the thesis is source scanning method.

The thesis contains of introduction, three chapters and the conclusion. İn the first chapter there is explained the main concept of lobbying and the way how the legal reforms, the methods and the technics were examined. İn the second chapter there is mentioned the general revision of the lobbying activities in USA and the workings of the ethnic lobbies were looked through. As for the third chapter the function of Turkish lobby and the period of progress in America was reviewed. And in the conclusion part of the thesis, as a result of the studies it has shown how effective impact of other powerful ethnic lobbies like Israel, Grek and Armenian lobbies had on THA legislation which is the subject of their interest. On the other side the workings implemented by the Turkish government are steadily transferring the NGO's. However Turkey found out not so effective as it's rivals and besides Turkey needs more time to achieve more success in this field.

ÖNSÖZ

Günümüzün demokratik yönetimlerinin en belirgin özelliği düşünce özgürlüğüne verdikleri önemdir. Kişiler ve gruplar düşüncelerini özgürce ifade edebildikleri bu ortam içerisinde yönetimin kararlarını kendi amaçları doğrultusunda etkileme çabası içindedirler.

Belirli amaçları olan baskı grupları sözü edilen gruplardandır. Belirledikleri ortak amaçlara ulaşmak için siyasi mekanizmanın tüm birimlerine ve kamuoyuna yönelik çalışmalar yürüten baskı grupları, çoğu ülkede önemli konuma sahiptir. Çok çeşitli görevleri ve amaçları bulunan baskı gruplarının belki de önemli faaliyet alanı yasal düzenlemelerin yapıldığı yasama organıdır. Bu alana yönelik çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan özel baskı grubu türüne ise "lobi" denilmektedir.

Bir kurum, bir ülke, bir ürün vs. ile hedef kitlesi arasında iyi niyet oluşturma ve kamuoyu nezdinde olumlu imaj meydana getirme ve var olan olumlu imajlarını sürdürme amacına yönelik olarak yapılan iletişim faaliyetlerinin bütünü olan halkla ilişkilerin faaliyetleri içerisinde, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için yasama ve yürütme organlarına yönelik olarak değişik yöntemlerle yürütülen çalışmalarını içeren lobicilik, halkla ilişkilerin kapsamlı ve etkin bir faaliyet alanıdır. Günümüz dünyasında hakim güçlere ve uluslararası kuruluşlara yönelik etkili lobicilik çalışmaları yapılamadıkça, herhangi bir konuda ne kadar haklı olunursa olunsun, bu haklılığını anlatmak mümkün olamamaktadır.

"Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Türk Lobisi" adlı çalışmamda, lobicilik kavramını açıklarken, son yıllarda giderek sesini duyurmaya başlayan bir lobi olma yolunda ilerleyen Türk lobisinin Amerika'daki varlığı ve faaliyetleri incelenmeye çalışılacaktır.

ABD'de Türk lobi çalışmalarının önemini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın bütün aşamalarında hiçbir yardımını esirgemeyen tez danışmanım Yrd.Doç.Dr Meltem Ünal Erzene teşekkür ve şükranlarımı ifade etmek isterdim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ iii
ABSTRACT iv
ÖNSÖZ v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR ix
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK LOBİCİLİK, UYGULAMA VE YÖNTEMLERİ

1. Lobicilik Kavramı ve Tanımı 3
2. Lobiciliğin Tarihsel Gelişimi 8
2.1. ABD'de Lobiciliğin Tarihsel Gelişimi 9
2.2. AB'de Lobiciliğin Tarihsel Gelişimi 17
2.2.1. AKÇT Antlaşması'ndan Avrupa Parlamentosu'nun Doğrudan Seçimine Kadar Geçen Dönem (1951-1979) 20
2.2.2. Avrupa Parlamentosu'nun Halkoyu ile Doğrudan Seçiminden Beyaz Kitap'ın Yayınına Kadar Geçen Dönem (1979-1985) 21
2.2.3. Beyaz Kitap'tan Birlik Antlaşması'na Kadar Geçen Dönem (1985-1992) 23
2.3. Türkiye'de Lobiciliğin Tarihsel Gelişimi 24
3. Lobi Çalışmaları İle İlgili Yasal Düzenlemeler 33
3.1. ABD'de Lobi Çalışmalarına İlişkin Yasal Düzenlemeler 34
3.1.1. Yabancı Temsilci Yasası 34
3.1.2. Federal Lobi Yasası 35
3.1.3. Dernekler ve Lobi Faaliyetleri 36
3.1.4. Federal Seçim Kampanyası Yasası 37
3.2. Avrupa Birliği'nde Lobi Çalışmalarına İlişkin Yasal Düzenlemeler 39
3.3. Türkiye'de Lobi Çalışmalarına İlişkin Yasal Düzenlemeler 43

Sayfa No

4. Lobiciliğin Politika İle İlişkisi 49

5. Lobi Çalışmasını Zorunlu Kılan Faktörler 52
5.1. İstenilen Sonuca Ulaşma 52
5.2. Bilgi Sunma 53
5.3. Gündeme Girme veya Gündemi belirleme İsteği 54
5.4. Kaynak Yaratma Çabası 55
5.4. Kamuoyu Yararı 55
6. Lobicilikte Kullanılan Araçlar 56
6.1. Kitle İletişim Araçları 57
6.2. Kişisel/Bireysel İletişim Araçları 58
7. Lobicilik Teknikleri 60
7.1. Doğrudan Lobicilik 61
7.2. Dolaylı Lobicilik 63
7.3. Başkan Tarafından Yürütülen Lobicilik 64
7.4. Kolektif Lobicilik 66
7.5. Diğer lobi Çeşitleri 66
8. Lobicilik Yöntemleri 71
8.1. Yüz yüze İletişim 71
8.2. Dolaylı Lobicilik 72
8.2.1. Mektup Göndermek 73
8.2.3. Basın-yayın Organlarına Yazmak 73
8.3. Diğer Yöntemler 74

İKİNCİ BÖLÜM
ABD'DE LOBİ FAALİYETLERİNE GENEL BAKIŞ

1. ABD'de Lobiciliğin Konumu ve Önemi 81
2. ABD'de Lobi Faaliyetinde Bulunan Ülkeler 85
2.1. Etnik Lobiler 86
2.2. Yabancı lobiler 87
2.2.1. Yabancı Temsilciler 87
2.3.Yabancı Temsilciliği düzenleyen Yasaların İşleyişi 88
2.3.1.Müşteriler ve Verilen Hizmetler 89
3. Yabancı Lobiler 90
3.1.Yunan Lobisi 90

Sayfa No

3.2.Ermeni Lobisi 95
3.3.Arap Lobisi 107
3.4 Yahudi Lobisi 116

Sayfa No

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'NİN ABD'DE YÜRÜTTÜĞÜ LOBİ FAALİYETLERİ

1. ABD'ye Türklerin Göç Hareketlerinin Tarihçesi ve Lobi Hareketlerinin Başlangıcı 126
1.1.1900-1935 Yılları Arası 126
1.2.1935-1954 Yılları Arası 127
1.3. 1954-1990 Yılları Arası 127
1.4. 1990'dan Günümüze Amerika'daki Türk Lobiciliği..... 129
2. Türkiye'nin Lobi Faaliyetlerini Yapan Kuruluşlar 138
2.1.Dernekler 138
2.2.Özel Şirketler 147

SONUÇ 151
KAYNAKÇA 158

KISALTMALAR

AAA	Amerikan Ermeni Asemblesi
AAC	Arab Amerikan Committee - Arap Amerikan Komitesi
AADC	Arab American antiDiscrimination Committee Arap-Amerikan Ayrımcılık Karşıtı Komite
AAI	Arab American Institute- Arap Amerikan Enstitüsü
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACOLT	Lozan Antlaşmasına Karşı Amerikan Komitesi
ADL	Armenian Democratic Liberal Parti
AFOT	Türkiye'nin Amerikalı Dostları
AHEPA	American Educational Progressive Association- Amerikan Elen İlerici Eğitim Derneği
AHC	American Hellenic Congress- Amerikan Elen Kongresi
AHI	Amerikan Hellenic Instıtute- Amerikan Elen Enstitüsü
AI	Amnesty International- Uluslararası Af Örgütü
AID	Uluslararası Kalkınma Ajansı
AIPAC	American Israel Public Affairs Committee Amerikan İsrail Kamu İşleri Komitesi
AHIPAC	The American Hellenic Institute Public Affairs Committee Amerikan Elen Kamu İşleri Komitesi
AIPAC	American Israel Public Affairs Committee Amerikan İsrail Halkla İlişkiler Komitesi
AJC	American Jewish Congress – Amerikan Yahudi Kongresi
AJC	Amerikan Jewish Committee- Amerikan Yahudi Komitesi
AKÇT	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
ANCA	Armenian National Committee of America- Amerika Ermeni Milli Komitesi
ARF	Ermeni Devrimci Federasyonu – Armenian Revolutionary Federation
ARIT	American Research Institute in Turkey-Türkiye'deki Amerikan Araştırma Enstitüsü
ATAA	Türk Amerikan Dernekleri Asamblesi
ATAS	Association of Turkish American scientists Türk Amerikan Bilim Adamları Derneği

ATC	Amerikan Türk Konseyi
ATFA	American Turkish Friendship Association
ATSA-DC	The Assembly of Turkish Student Associations
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
DP	Demokrat Parti
FARA	Foreign Agents Registration Act
FEBI	Federations Europeennes De Branches D'Industrie
FECA	Federal Election Campaign ActFederal Seçim Kampanyası Yasası
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
FRLA	Federal Regulation of Lobbying Act
FTAA	Federation of Turkish American Associations
IRS	Internal Revenue Service- ABD Gelirler Dairesi
ITS	The Institute of Turkish Students
ITSS	Intercollegiate Turkish Student Society
JDC	Amerikan Yahudi Ek Dağıtım Komitesi
NAARC	National Armenian American Republican Council Milli Ermeni Amerikan Cumhuriyet Meclisi
PAC	Siyasi Eylem Komiteleri
PKK	Kurdistan Workers' Party- Kürdistan İşçi Partisi.
SSCB	Sovyet Sosyalit Cumhuriyetleri Birliği
TACCIM	Industry and Maritime Trade
TAFF	Turkish Amircan Alliance for Fairness
TAIF	Turkish American Islamic Foundation-Türk Amerikan İslam Vakfı
TÜSİAD	Türk Sanayici ve İşadamları Derneği
WTWA	Washington Turkish Women's Association
ZOA	Amerika'nın Siyonist Örgütü

GİRİŞ

İletişim 21. yüzyılın en önemli uluslararası ilişkiler boyutudur. Birbirine bağlı birçok etkenin bileşkesidir.

Demokratik sistemlerde karar alma açık bir süreçtir. Kamu otoriteleri alınacak kararlar öncesinde ilgili tarafların konu ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve görüşlerini paylaşmak durumundadır. Diğer taraftan, bu kararların çıkarlarını etkileyebileceğini düşünen aktörler de kendi çıkarları doğrultusunda otoriteleri etkilemeye çalışırlar. En genel anlamıyla lobicilik olarak adlandırılan bu eylem, başta ABD olmak üzere, Avrupa ülkeleri gibi diğer çağdaş demokratik ülkelerde siyasi kültürün önemli bir parçası haline gelmiştir.

Lobicilik bazı yazarlarca baskı grupları ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Oysa baskı grupları lobiciliği de içine alan bir üst kavramdır. Çok çeşitli baskı grupları ve baskı yöntemleri mevcut olmakla beraber bunların en etkilisi "Lobicilik"tir. Lobicilik bugün tam anlamı ile bir meslek durumundadır.

Günümüz dünyasında, hakim güçlere ve uluslararası kuruluşlara yönelik etkili lobicilik çalışmaları yapılmadıkça, herhangi bir konuda ne kadar haklı olunursa olunsun, bu haklılığı anlatmak mümkün olmamaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde lobiciliğin temel kavramları, tanımı, lobiciliğin tarihsel gelişimi içerisinde ABD, AB ve Türkiye'de lobicilik tarihi, lobi çalışmaları ile ilgili yasal düzenlemeler, lobiciliğin politika ile ilişkisi, lobi çalışmasını zorunlu kılan faktörler, lobicilikte kullanılan teknik ve yöntemler incelenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ABD'de lobiciliğin konumu ve önemine binaen ABD'de lobiciliğin çerçevesi çizilerek ABD'de lobi çalışmalarına ayrılan bütçe ve ABD'de

lobi faaliyetinde bulunan ülkeler kapsamında Ermeni, Yunan, Arap ve Yahudi lobisi mercek altına alınmıştır.

Tezimin son bölümü Türkiye'nin ABD'de yürüttüğü lobi faaliyetlerine ilişkindir. ABD'deki Türk lobiciliğinin tarihçesi ve Türk lobi faaliyetleri incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK LOBİCİLİK, UYGULAMA VE YÖNTEMLERİ

1. LOBİCİLİK KAVRAMI VE TANIMI

Ana Britannica lobiciliği; "kişilerin ya da özel çıkar gruplarının siyasal karar alma süreçlerini etkilemek amacıyla başvurdukları girişimler" olarak tanımlamaktadır. Belli bir grubun ya da bir kesimin tanıtımını yapmak ve onun yaklaşımları doğrultusunda kamuoyu oluşturmak biçiminde nitelendirilebilecek olan lobicilik, bu anlamda halkla ilişkiler ve tanıtım kavramının genişletilmiş bir boyutudur. Amacı görüşlerin karşı tarafa istenilen doğrultuda en sağlıklı biçimde aktarılmasıdır.

Kodaloğlu'nun belirttiği gibi; "Belli bir grubun ya da bir kesimin tanıtımını yapmak ve bu zümrenin yaklaşımları, beklentileri doğrultusunda kamuoyu oluşturmak olarak tanımlanabilecek olan lobicilik, halkla ilişkiler kavramının bu alan için detaylanmış, daha geniş ve kontrollü bir boyutunu oluşturur." Kodaloğlu parlamentolarda yapılan lobicilik faaliyetinin ilk olarak İngiltere'de başladığını belirtir. Dünyanın hemen her parlamentosunda resmi ya da gayri resmi yollardan yapılmakta olan lobicilik, İngiliz Parlamentosundan dünyaya yayılmış bir politik aktivitedir (Kodaloğlu 1994: 28). İngiliz Parlamentosu toplantı salonu girişinde Lobi olarak adlandırılan bekleme alanında kendi problem ve taleplerini iletme ve benimsetme çabaları gösteren kişi ya da grup temsilcilerinin parlamento mensuplarına yönelik sürdürdüğü bu faaliyetlere Lobicilik denilmiştir. Günümüzde Lobicilik bilgi satışı ve alışverişidir yani birtakım kişi ve kuruluşların temsil ettikleri konuları, kendi menfaat ve talepleri doğrultusunda parlamenterlere yansıtmalarıdır.

Bir başka deyişle lobicilik çok çeşitli çıkar ve baskı grupları tarafından yapılan, hükümet faaliyetlerini etkilemeyi amaçlayan çalışmalardır. Lobicilik, "ikna ve inandırma

teknikleri uygulayarak, karar verme mekanizmaları üzerinde baskı oluşturma ve politik kararları bir grubun veya bir ülkenin lehine-aleyhine çevirebilme becerisi" olarak da tanımlanmaktadır (Kazancı 2001:112).

Lobicilik, baskı grupları tarafından siyasi erki etkilemek ve ikna etmek amacıyla kullanılan bir halkla ilişkiler metodudur. Baskı gruplarının kullandığı baskı metotları çok çeşitli olmakla birlikte bu metotların en etkilisi kulisçilik olarak da tabir edilen lobiciliktir. Baskı grupları, kendileriyle ilgili siyasi kararları doğrudan ya da kamuoyu baskısı vasıtasıyla dolaylı olarak etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu etkileme faaliyetleri esnasında, baskı grupları kararların kendi istek ve amaçları yönünde alınmasını sağlamak amacıyla çoğunlukla doğrudan doğruya siyasal karar alma organları üzerine etki etmeye gayret etmektedirler (Çomaklı 2003: 38). Karar merkezleri olan parlamento, hükümet ve bürokratlara dönük olarak gerçekleştirilen bu faaliyetler lobicilik olarak adlandırılır. Baskı Grupları ile Lobiciler arasındaki temel fark; baskı grupları belirli çıkarlar çevresinde ve ortak amaca yönelik olarak kurulmuş olup, bu çıkar ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için iktidarla ilişkileri çalışmalarının belli bir kısmını oluştururken, lobiciler, sadece yasama, yürütme ve bürokratlar üzerinde türlü yollardan etkinlik sağlayarak karar aldırma amacını gütmektedirler.

Terim olarak lobicilik, menfaat elde etmek gayesiyle bir araya gelerek, parlamentoda, nüfuzlu çevrelerde, medyada çıkarcı bir siyaseti etkin kılmaya çalışan kişilerin oluşturduğu topluluk olarak tarif edilir. Bu kapsamda lobici de, ikna ve inandırma tekniklerini uygulayarak, devletin karar verme mekanizmaları üzerinde baskı oluşturur ve politik kararları temsil ettiği grubun veya bir ülkenin lehine ya da aleyhine çevirmeye çalışır (Kodaloğlu 1994:30).

Lobicilik, herkese açık, açıklık ve olabildiğince fırsat eşitliği çerçevesinde yürütülebilen bir etkinlik olabildiği ölçüde, çeşitli grupların karar alma sürecine bir başka katılım olarak görülebilir. Bu çerçevede, lobiciliği yasama ve yürütmenin

etkilenebilirliğinin söz konusu olduğu çoğulcu demokratik sistemin işleyişinin bir ürünü olarak da değerlendirebiliriz. Lobicilik, daha çok, örgütler yasama ve yürütmenin çalışmalarında kendi varlıkları ve işleyişleri ile ilgili önemli etkiler doğuracak hazırlıklar söz konusu olduğunda ortaya çıkar. Bu nedenle, onu sorun yönetiminin bir alt dalı olarak görmek olanaklıdır (Varol 2002: 50).

ABD'de lobici; baskı grubu olup, en geniş anlamıyla; Kongre, Beyaz Saray, Hükümet ve mahalli yasa organlarının kararlarını belirli amaçlar doğrultusunda etkileme faaliyetlerini sürdüren kuruluşları veya kişileri ifade eder. Dar anlamdaysa, lobici; başka kişi ya da kişiler adına yasaları etkilemek amacıyla, kanun yapıcılarla doğrudan ilişki kuran kişidir (Bayramoğlu 1985:9).

Lobicilik, aynı zamanda lobi faaliyetleri ile ifade edilmek istenen tüm aktivite tanımlarını içerir ve yürütülen çalışmalara verilen genel addır. Lobicilik en basit şekliyle, lobicilerce kamu yönetiminde yer alan kanun yapıcı parlamenterler ya da karar verici konumunda olan kişiler olan bürokratları bilgilendirme ve kendi görüş ve düşünceleri doğrultusunda etkileme çabasıdır. Genel şekliyle lobicilik; bireylerin, halkın, baskı gruplarının, şirketlerin ya da lobilerin, ülkelerinde veya yabancı ülkelerdeki yasama yürütme hatta yargı organlarına yönelik, çıkarları doğrultusundaki yasaların desteklenip, desteklenmemesi konusunda baskı gruplarının yetkilileri, ülke temsilcileri veya kiralanan lobiciler aracılığıyla sürdürdükleri bir dizi organize eyleme verilen addır (Dinçer 1998: 51).

Planlı, programlı ve bilinçli olarak modern uygulamaların ilk yapıldığı yer olan Amerika, günümüzde de dünya lobiciliğinin başkenti durumundadır ve sadece Washington'da, 1999 kayıtlarına göre 20 binden fazla lobicinin faaliyette bulunduğu bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nden başka dünya siyasetinde etkili olan bir diğer güç durumundaki Avrupa Birliği de günümüz lobiciliğinin yapıldığı önemli yerlerden birisidir. Öyle ki birlik üyesi ülkelerin toplanma merkezi haline gelen Brüksel'de 20.

yüzyılın sonlarına doğru 10 bini aşkın lobicinin bulunduğu ve bunların da üye ülkelerin kurumlarını ve yöneticilerini etkilemeye çalıştıkları bilinmektedir.

Aslen bir Anglo-Sakson uygulaması olan lobicilik, özelikle ABD'de yaygın olarak uygulanmaktadır. ABD'de vatandaşların seçtikleri milletvekillerinin beklentilerini yeterince karşılamamaları ülkedeki geleneksel anlayıştaki siyasi particiliği azaltmakta, yerine aktif kişiler ya da tek bir konuda uzmanlaşmış kuruluşların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ülkenin çeşitli eyaletlerinde yaşayan vatandaşlar, lobiciler kanalıyla, seçim bölgelerine bakılmaksızın görüşlerini ilgili meclis üyelerine aktarabilmektedirler. Lobi faaliyetlerinin ABD'de bu ölçüde gelişmesinde ABD toplumunun yapısının da belirleyici etkisi olmuştur. Sıradan bir ABD vatandaşı çocukluğundan itibaren okul kulüplerine, gençlik kuruluşlarına ve kilise gibi örgütlere bağlıdır. Bunun sonucunda Amerikan toplumunda ve dolaylı olarak siyaset hayatında bir grup hareketliliği oluşmuş, bu siyasi hareketlilik geliştikçe, baskı grupları da gelişmiştir (Peltekoğlu 2001: 382). Amerika Birleşik Devletleri'nde çıkar sahiplerinin karar alma mercileri üzerinde siyasi partiler oluşturarak etki sağlamaları mümkün değildir. Bu yüzden yasama ve yürütmeye ve seslerini duyurabilmek için lobiler oluşturmaları daha etkili olmaktadır (Dinçer 1998: 46).

Tüm bunların neticesinde Amerika Birleşik Devletleri Parlamentosu ve Yönetimi üzerindeki lobicilik uygulamaları başlı başına bir sektör haline gelmiş, yasama, yürütme, yargı üçlüsünden oluşan Amerikan yönetimi zincirine dördüncü halka olarak eklenen düşünce üreten kuruluşlardan (Think Tank) sonra kimi siyaset bilimciler için yönetimin beşinci kolunu teşkil eden bir öğe olmuştur.

Bu ise siyasi hayatı, lobi çalışmaları yürüten baskı gruplarının müdahalesine açık bir hale sokmaktadır. Lobicilik, öncelikle hükümet ile ilgili karar verme organlarına yönelik bir eylem olduğundan, özel kurum ve kuruluşların birtakım çevrelerce veya kişilerce etkilenmeye çalışılması, lobicilik tanımının kapsamı dışında tutulmalıdır (Arı 1997:152). Tüm lobi eylemleri baştan itibaren hükümet kararlarını etkilemek amacıyla planlanır ve

uygulanır. Bu açıdan da sonuç olarak, hükümet kararlarını etkilemiş olan ancak ilk etapta bu amaçla yönlendirilip uygulamaya konmamış eylemler de lobicilik sayılmamaktadır.

Bugün anladığımız anlamdaki özelleşmiş, uzmanlaşmış ve profesyonelleşmiş bir iletişim tarzı olarak lobiciliğin ortaya çıkışı ve uygulanıp sistematize ediliş mekânı Amerika'dır. Lobicilik eylemi çeşitli plan, proje ve metod dahilinde gerçekleştirilmektedir. Lobiciler, örneğin, iletinin türü içeriğine göre siyasi ve idari mekanizmanın kanun koyucusu, yürütücüleri, denetleyicilerine, konuyla ilgili bürokrat ve meclis komisyonlarında yer alan siyasilere iletinin içeriği ve amacını ileti yönünde pozitif bir tutum ve görüş oluşturmak için anlatabilir. Psikolojik ve rasyonel ikna ve inandırma mekanizmalarını işleterek desteği gereken ilgili kamu, özel ve tüzel kişilerin özel mekanlarında (evinde ve bürosunda) ikna etmek için mektup, bildiri, faks, telefon yoluyla iletinin iletilenlere dağıtımında kamu ve devlet oyu oluşturmayı amaçlar. Bu yönüyle "Lobiciler aynı zamanda halkla ilişkiler uzmanıdırlar." (Rigel'den aktaran Açıkgöz 2003:202).

İletişim mekanizmasının işletilmesinde ve böylece iletinin diğerlerini aktarımında lobicilik eyleminin bir iletişim tarzı olarak Amerika'da ortaya çıkması, sistematize edilerek yaygınlaştırılması elbetteki tesadüfi değildir. Bugün Batı kültür ve uygarlık çevresinin Avrupa ikinci plana düşürülmek şartıyla, çağımızda uygulama merkezi, yönlendirici Amerika'dır. Bu sıfatı şüphesiz bilim ve teknoloji destekli dünya patronluğuna borçludur.

Doğal olarak bu patronluğun gereğini uluslar arası arenada ve kendi plan, projesini yapıp "yeni dünya düzeni ve barışı" diye adlandırdığı patronluk misyonunun taşeron devletler (uydu devletler) vasıtasıyla dünyaya, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kültürel, ekonomik ve askeri yardımlarla, eski Amerikan başkanı Nixon'un "Amerika'nın her türlü dış yardımı kendisi içindir" ilkesini devamlı akılda tutarak, sevimli, dürüst, barışçı, dost ve hümanist maskesiyle dün olduğu gibi bugün de gerekleştirip meşrulaştırmaktadır (Açıkgöz 2003:203).

Bu durumda diğer ülkelerin hemen her konuda Amerika'ya bağlı ve ihtiyaçları oldukları gereğinin ontolojik ifadesidir. Öte taraftan, hemen hemen her durumda olduğu gibi: "dünyadaki iletişim ağının düğmesinin de aynı ülkenin elindedir. Bu güçten yararlanmak isteği, lobiciliği Amerika'da giderek geliştirmektedir." Çeşitli aşamalardan geçerek günümüzdeki halini alan lobicilik her ülkeye uyacak bir şekilde sınıflandırılamamakta, Amerika Birleşik devletleri'nde uygulandığı şekliyle benimsenmektedir. Lobiciliğin temel taşları lobicilerdir. Hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için bazı kişisel nitelikler ve eğitim gibi koşullara sahip lobiciler ancak bu şekilde mesleklerinin olumsuz imajına karşı savaşabilirler. Mesleğin olumsuz imajı uyulacak ahlak kuralları ve gerekli yasal düzenlemelerin benimsenmesi yoluyla düzeltilmeye çalışılmaktadır. Ahlak kurallarının uygulanmasıyla lobicilere duyulan güven artmakta, yasal düzenlemeler ile de sayıları, faaliyet alanları yapılan harcamalar vb. konular geniş kitlelerce öğrenebilmektedir.

Sonuç olarak lobicilik, yasama alanında alınacak kararları etkilemeye yönelik bir çalışmadır. Fakat siyasi mekanizmayı oluşturan yürütme ve yargı organları dolaylı da olsa bir şekilde yasama üzerinde etkili olabilmektedir. Bu nedenle lobicilik yapmak isteyen çıkar sahipleri ilk adım olarak, siyasi mekanizmayı iyi tanımalı ve çalışmalarını bu temele dayandırmalıdır (Dinçer 1998: 47).

2. LOBİCİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanların toplum olarak yaşamaya başladığı ve yöneten yönetilen ilişkisinin var olduğu ilk çağlara kadar giden bir tarihi geçmişe sahip olan lobicilik, zamanın ihtiyaçları doğrultusunda organize ve bilinçli etkileme yöntemlerine sahip bir halkla ilişkiler yöntemidir.

Temelde yönetimi etkileme çabası olarak tanımlayabileceğimiz lobicilik toplumsal yaşamın ilk evrelerinde güvenlik, giyinme ve gıda ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelikti ve tarım toplumu evresine kadar böyle devam etmekteydi.

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan işçi sınıfının örgütlenmesi ilk baskı gruplarının da temelini oluşturur. Sanayi toplumuna geçildikten sonra yapılan lobicilik çalışmaları zamanın şartlarına uygunluk göstererek güvenlik ve gıda temini gibi zorunlu insan ihtiyaçlarının karşılanmasından başka; kişi ve toplum sağlığının korunması, çalışma şartlarının düzenlenmesi ve çalışanların sosyal hakları ile ücret sistemlerinin düzeltilmesi, üretimin artırılması ya da azaltılması, üretilen malların satılabileceği pazarların bulunması ve var olan pazarların muhafaza edilmesi gibi ana konuları kapsamaktadır.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ve nihayetinde ortaya çıkan globalizasyon, üretimin yanında bilginin, iletişim teknolojilerinin, dijital devrimin bir enstrüman olarak kabul edildiği toplumları oluştururken lobicilik konuları ve lobicilik uygulama şekillerini de değiştirmiş güvenlik, eğitim, sağlık, bağımsızlık, demokrasi, sosyal ve kültürel haklar, bilgi transferi, uluslar arası sermayenin dolaşımı, üretim-tüketim, çevre sağlığı ve uluslar arası siyaset gibi konularda modern lobicilik çalışmalarının ağırlık kazanmasına neden olmuştur (Canöz 2007:36)

2.1. ABD'de Lobiciliğin Tarihsel gelişimi

Hükümet kararlarını etkileme pratiği ve uzmanlığı olan "lobicilik" bazı özel çıkarların ajanslar kanalıyla kanun yapıcılara ve yöneticilere iletilmesi ile başlamıştır. Bu terimin çıkış noktası, iki farklı şekilde açıklanmaktadır. İlki, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1830'lu yıllarda, çıkar grubu temsilcilerinin Kongre ve eyalet yasama lobilerinde (koridorlarında) sorunlarını ve beklentilerini dile getirmek üzere toplanmalarıyla terimin ortaya çıktığıdır (http://www.infoplease.com/ceb/history/A0830086.html). Diğer bir görüş ise; Beyaz Saray'ın yoğun stresinden uzaklaşmak için, hemen yakınlardaki Willard

Oteli'nin şık lobisinde dinlenen ABD Başkanı Ulysses S. Grant'in (1869-1877), kendisine sorunlarını anlatmak için etrafında dönen kişilere "lobiciler" adını taktığıdır. Bu terim, günümüzde daha kapsamlı olarak herhangi bir hükümetsel eylemi etkilemeyi amaçlayan her girişimi ifade etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde lobicilik, federal ve eyalet yasa yapıcılarının teknik olarak coğrafi bölgeleri temsil etmeye başlamış, mesailerinin çoğunu lobicilerle geçirmeleri ve seçmenlerinden çok onları temsil eden çıkar gruplarının taleplerini yanıtlamaları ile siyasal sistemin kabul edilen ve her an hazır olan bir parçası durumuna gelmiştir. Holdingler, finans kurumları, işçi birlikleri, uzman branşların oluşumları, eğitim grupları, tıbbi çıkar grupları, çiftçi grupları ve çeşitli toplumsal ve sosyal çıkarların oluşturduğu Ortak Çıkar (Common Cause), Alkolü Araba Kullanmaya Karşı Olan Anneler, Ulusal Evsizler Koalisyonu gibi gruplar Washington'da ve eyalet başkentlerinde çıkarlarını savunmak ve gözetmek için sürekli ofisler oluşturmuşlardır. Lobiciler, teknik bilgi sağlayarak, siyasi sözler vererek ve alarak, dostluklar geliştirerek, doğrudan hükümet bünyesindeki karar yapıcılar ile iletişim kurarlar. Kullandıkları doğrudan olmayan metodlar ise daha önce de bahsettiğimiz gibi, kitle iletişim araçları, posta ve telefon kampanyaları ve Siyasal Eylem Komiteleri (PAC) olarak adlandırılan kampanya fonlama araçlarını organize etmektir. Lobi faaliyetlerinin etiğe aykırı kullanımından kaynaklanan rüşvet yeme ve yedirme potansiyelinin, mesleğe hoş olmayan çağrışımlar yüklemesi ile önce eyalet bazında daha sonra ülke genelinde bazı yasal düzenlemeler yapılmasına yol açmıştır. Temel federal yasa olan 1946 Lobicilik Kanunu ile lobi faaliyeti yapan tüm bireylere ve ajanslara bulundukları merkezlere resmi kayıt yaptırma ve düzenli finansla rapor verme yükümlülüğü getirmektedir.

Kongre 1995 yılında çıkardığı yeni bir yasa ile "lobici" kavramına yeni tanımlar getirmiş ve kayıt ve faaliyet gösterme şartlarını daha sıkı bir hale getirmiştir.

Lobicilik kavramının ABD kökenli olmasının en önemli nedeni Amerikan toplumu içindeki değişik örgütlerin organize ve aktif şekilde örgütlü olmalarıdır. Bu durumun siyasi kültür ile yakın bir ilişkisi vardır. Siyasal kültürün temellerinin atılması toplumdan topluma değişiklik gösterir. Batı toplumlarında, siyasal süreç demokrasinin toplum tarafından kazanılmasını içeren bir çizgide gelişirken, Doğu toplumlarında ise demokrasi süreci hiç yaşanmamış ya da sağlam temeller üzerinde yükselmediğinden, toplum içinde çatışmalar yaratmaktan öteye gitmemiştir. Demokrasi, ithal edilen bir kavram değil, etik ve demokrasi kültürü üzerine oturtulan bir anlayıştır. Sivil toplumun oluşumu dolayısıyla lobi faaliyetlerinin açığa çıkması belirli siyasal yapılarda mümkündür. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere siyasal yapı olarak "kadro partileri"nin yer aldığı ülkeler olarak bilinmektedir.

Kadro partileri seçimden seçime işleyen ağır mekanizmalardır ve amaçları üye sayısını artırmak değildir. Seçim aralarında çalışmaz ancak seçim döneminde kamuoyunu etkilemeğe çalışmaktadırlar. Üyeleri hatta adayları az bile olsa ünlü isimlerle yetinirler…. Seçim öncelerinde örgütlenerek, yoğun ve şiddetli kampanyalar yapmaktadırlar.

ABD dünyada siyasal partilerin geliştiği ilk ülkedir. ABD sistemi tümden kadro partilerine dayanırken, İngiltere'de sadece muhafazakâr parti kadro partisi olarak tanımlanabilir. ABD'deki iki büyük parti, İngiltere'den farklı olarak birbirinin neredeyse kopyasıdır. Partilerde ne örgüt ne düşünce birliği ne de parti düzencesi vardır. Partilerde her türlü eğilimi bulmak mümkündür. Belirli kesimlerin belirli partileri desteklediği doğrudur ancak bundan yola çıkarak örneğin, işçilerin A partisine çiftçilerin B partisine daha yakın olduğunu çıkarsamak mümkün değildir. Geçmiş seçimde bir partiye oy vermiş olanların bir sonraki seçimde karşı tarafa oy vermesi mümkündür. Esas olarak seçim makinesi işlevi gören partilerin, kayda değer bir dünya görüşüne sahip olduklarını bile söylemek mümkün değildir (Eroğlu 2001:136-138).

Her kişi ve grubun kendi özel çıkarları için çalışmasının meşru olarak kabul edildiği ABD'de karar mekanizmalarını etkileme çalışmaları öteden beri örgütlü şekilde yapılmıştır. Amerikan toplumu için dünyanın en örgütlü halkı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çıkar grupları ve derneklerin sadece küçük bir bölümü yönetimi kendi yönlerinde etkilemek, diğer bir deyişle lobicilik yapmak üzere örgütlenmişlerdir. Lobi yapan örgütlerin içine devlet içinde bazı birimler de girmektedir. Bunun sebebi ABD hukuk sistemindeki güçler ayrılığı ilkesidir. Örneğin, Pentagon'un Kongre'yi etkilemek için her yıl milyonlarca dolar harcadığı biliniyor. Dolayısıyla baskı grubu çalışmalarını ne kadar yaygın ve kurumsal olduğu ABD ve İngiltere örneklerinde görüldüğü gibi ülkenin siyasal yapısıyla yakından ilintilidir.

Çıkar ve baskı grubu örgütlenmelerinin oluşumunu, tarihsel süreç içinde vücut bulan sosyo-politik ve ekonomik nedenleri çerçevesinde değerlendirirsek; her şeyden önce, gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal bölünme tiplerini, dolayısıyla politik çatışmaların niteliğinin, bölünme tiplerinin, bu ülkelerin gelişmiş ülkelerle girdikleri ilişkiler boyutunda belirlendiğini söyleyebiliriz.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nca yayımlanan 1950 tarihli kitapta ABD Yüksek Mahkemesi Üyesi Robert H. Jackson, lobiciliği "hükümetin yanlış yapmasını önlemek vatandaşın görevidir" şeklinde tarif etmiştir. Lobiciliğin doğum yeri ABD'dir ve lobici (lobby agent) kelimesi 1839 yılında ilk defa kullanılmıştır.

Amerika'da lobicilikle ilgili ilk düzenlemeler 1876 yılında "tüm lobicilerin kaydolmasını" öngören bir kararla başlamıştır. Lobi yapanlar için önceleri "lobi-ajanı" ifadesi kullanılırken 1879 yılında "Lobici" sözcüğü kullanılmaya başlanmıştır.

Belirli bir aşamayı kaydeden faaliyetlerin neticesinde rüşvet ve tatsız olayların sayılarında da artışlar yaşanmıştır. Bu yıllarda lobicilerle yakın ilişki içerisinde olan birçok kumarhane patronu başkent Washington'u doldururken; söz konusu kumarhanelerde oyun

oynayan milletvekili ya da senatörler borca girince, lobiciler işe karışıp, meclislerde istedikleri yönde oy kullandırmışlardır. Aynı şekilde, gerçekte eğlence yerleri olan lüks oteller de lobicilerle çalışmış ve büyük, gösterişli partilerin düzenlenmesine mekan oluşturmuşlardır (Bayramoğlu 1985: 10).

Kongre ve yürütme üzerinde yürütülen lobicilik faaliyetleri ABD devlet sisteminin bir parçasıdır. Lobiciliğe dair ilk faaliyetlere baktığımızda XIX. yüzyılda demiryolu işçileri ve kereste şirketlerinin batıya açılmak için lobi faaliyetlerinde bulunduklarını görüyoruz. Çıkar grupları, kontrolü ele geçirmek için düzenlemelere hız vermişlerdir. Kongre ise güçlü kalabilmek için 30 yıllık federal lobilerin durumunda değişikliğe çalışmıştır. Bu çalışmalar lobilerin kayıt altına alınması ve faaliyetleri hakkında kapsamlı bilgiyi öngörüyordu.

Lobicilik faaliyetleri ile ilgili olarak ilk yasa 1946 yılında çıkmıştır. Bu yasa çıkana kadar ABD'de lobi faaliyetleri kontrolsüz olarak devam etmiştir. 1946 yılında çıkarılan Lobicilik Faaliyetlerini Düzenleyen Yasa (Federal Regulation of Lobbying Act-FRLA) bütün lobicilerin hem Temsilciler Meclisi'nde hem de Senato'da kaydedilmelerini ve lobicilik faaliyetlerinde yaptıkları harcamaların her üç ayda bir kaydedilmesini öngörüyordu. Bu yasa çıkar gruplarının Kongre'ye karşı olan faaliyetlerini kapsıyordu. Kayıt altına alma sayesinde lobicilerle Kongre'nin ilişkileri ortaya konmuş ve kamuoyu bilgilendirilmiş olacaktı. Bu yasanın lobiciler üzerinde fazla kısıtlayıcı etkileri olmadığını söylemek hatalı olmayacaktır. Senator Abraham Ribicof 1946 yasasının zorlayıcı olmadığını ifade ederek kanunun hem belirsiz, anlaşılmaz hem de bir lobiciyi tanımlamak için yeterli olmadığını vurguluyordu (Yıldırım'dan aktaran Umerova 2006:51). Bu yasanın çıkarılmasından sonra lobicilikle ilgili olarak reformların devam ettiğini, buna paralel olarak Washington'daki grupların faaliyetlerinin de arttığını görmek mümkündür.

O günleri anlatan bir tarihçi, "Washington, sahipleri lobicilerle yakından ilişkileri olan birçok kumarhane ile doldu. Milletvekilleri ya da senatörler borca girince lobiciler ise karışıyorlar, istedikleri yönde oy sağlıyorlardı. Aynı şekilde, gerçekte eğlence yerleri olan

lüks oteller de lobicilerle çalışıyorlardı. O günlerin ünlü lobiciler kralı Sam Ward, milletvekilleri ve senatörler için düzenlediği göz kamaştırıcı partilerle ün yapmıştı." şeklinde konuşmaktadır (Umerova 2006:51).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yabancı ajanlarca yürütülen lobi faaliyetleri, İkinci Dünya Savaşı döneminde Nazi ve faşist propagandası yapar hale gelmiş ve bu durumun engellenebilmesi için 1938 yılında sınırlayıcı bir yasa çıkarılmıştır. Yasanın çıkarılış amacı yalnızca lobi faaliyetlerini düzenlemek olmamış ülkenin içi güvenliği de göz önüne alınmıştır. Çeşitli yıllarda, yasa üzerinde düzenlemeler yapılmak istenmiş, sonunda 1982'de yabancı ajanlara karşı takınılan tutum yumuşamış ve faaliyetlerini daha rahat sürdürebilir hale gelmişlerdir (Dinçer 1998: 78).

Adalet Bakanlığı da bu yasa çerçevesinde kendisine kayıt olan lobilerin ve onların müşterilerinin ismini kitapçık olarak bastırarak 1950 yılından itibaren Kongre'ye göndermeye başlamıştır. Bu yasada 1966 yılında yapılan değişiklikle, lobilerin kayıtları esnasında müşterileri adına ne gibi faaliyetlerde bulundukları; Kongre üyeleriyle ve hükümet yetkilileri ile temaslarında yabancı temsilci olduklarını belirtme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca bu temasları esnasında para ödemeleri ve seçim kampanyalarına katkıda bulunmaları da yasaklanmıştır (Arı 1997: 166-167).

Yüksek Mahkeme (The Supreme Court) 1954 yılında aldığı bir kararla lobiciliği Kongre üyeleriyle doğrudan haberleşme, ilişki kurma veya federal yasamanın etkilenmesi olarak tanımlamıştır. Lobicilik faaliyetleriyle ilgili olarak yapılmak istenen reformların gerisinde itici güç olarak vatandaş haklarının korunması için çalışan kamu çıkarı grubunu (Common Cause) görmekteyiz. 1975 yılı içerisinde Temsilciler Meclisi üyelerinden Thomas Railsback ve Senatör Robert Stafford tarafından desteklenen benzer yasalarla Mr. Gardner'ın da yardımıyla lobiciye yeni bir tanım getirildi. Buna göre, bir yılda 500 dolardan fazla para harcayan veya bunu lobicilere ödeyen veya Kongre üyeleri veya yürütmeyle ayda sekiz defadan fazla ilişkiye giren lobici olarak tanımlandı. 1975 yılında

Yabancı Ajanların Tescil Yasası (Foreign Agents Registration Act-FARA) çıktı. Bu yasaya göre yabancı ülkeler adına faaliyet gösteren ve geçimlerini bu şekilde sağlayan lobicilerin ABD Adalet Bakanlığı'na kayıtlı olmaları, dolayısıyla harcamalarını açıklama zorunluluğu getirilmiş oluyordu. Temel amaç, lobi faaliyetlerinin kontrolünden çok, lobicilerin kimliklerini açıklamalarını sağlamaktı (Umerova 2006:52).

1976 Eylülünde Common Cause tarafından desteklenen Lobi Faaliyetlerini Açıklama Yasası (Lobbying Disclosure Act of 1976) Temsilciler Meclisi'nde büyük çoğunlukla kabul edildi. Kanun, Senato'daki engellemeler, diğer bir ifadeyle lobi faaliyetleri yüzünden engellendi. Ancak bu yasa tasarısı daha sonra Senato'nun lobilerin kayıtlanması konusunda kendi yorumuna göre bir madde eklenerek kabul edildi. Bu maddeye göre eğer lobici bir yıl içerisinde Kongre üyeleriyle on ikiden az ilişki kurarsa kayıtlanma zorunluluğu olmayacaktı. Burada ilişkinin anlamı açık değildi. Çünkü bu ilişki bir telefon görüşmesi olabileceği gibi, Kongre üyeleriyle bir toplantıya katılmak da olabilirdi. Kanun lobicilik faaliyetlerinde 1250 dolardan fazla harcayan ve çalıştırdığı personelinin zamanının %20'sinden fazlasını lobicilikte harcayan organizasyonların lobici olarak kayıtlanmalarını öngörüyordu. Bu kayıtlar lobicinin yapmış olduğu faaliyetleri ve Kongre üyelerine verdiği hediyeleri de kapsıyordu (Fındık'tan aktaran Umerova 2006: 53). Bu yasa ile lobicilerin kayıtlanması bu grupların faaliyetlerini açığa vurmaya yarayacağı gibi Kongre üyeleri üzerinde çeşitli yollarla baskı yapılmasını da engellemeyi amaçlamaktadır. Bu yasa lobicilerin yanı sıra bazı Kongre üyeleri tarafından da iyi karşılanmadı. Lobiciler faaliyetlerinin açığa çıkmasını istemedikleri gibi muhaliflerinin de kendilerinden daha fazla bilgi isteyeceklerini düşündüler. Nitekim muhalifler her geçen gün lobicilerin faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi istemeye başladılar. Bu yasaya itiraz eden Kongre üyeleri faaliyetlerinin açığa vurulmasından ve baskı gruplarıyla ilişkilerinin açığa çıkmasından endişe duymaktaydılar.

1978 yılı Nisan ayının sonlarında Temsilciler Meclisi'nden geçen lobi faaliyetlerinin açıklanmasına dair yeni yasa bu işle uğraşan bütün gruplar için çok sert maddeler içeriyordu. Yasa temel olarak lobi örgütlerine yeni yükümlülükler getiriyordu. Eğer herhangi bir örgüt lobi faaliyetleri için 2500 dolardan fazla para harcarsa ve personelini bir konu üzerinde iki haftadan fazla çalıştırırsa kayıtlanması gerekiyordu. Bu madde, hangi lobici tarafından hangi mesele üzerinde ne kadar para harcandı demekti. Yasa lobi gruplarına 3000 dolar üzerinde yaptıkları katkıları açıklama zorunluluğu getiriyordu. Başka bir değişiklik, lobicilerden halk tabanında yaptıkları çalışmaların açıklanmasını istiyordu. Ayrıca bu gruplardan Kongre üyeleriyle telefon konuşmaları ve mektuplarla yapılan, aslında kendi düşünceleri gibi gözüken ama organize bir lobi grubu tarafından yürütülen çalışmaların açıklanmasını istiyordu. Yasa tasarısının kabul edilmesinden sonra hem lobiciler hem de Kongre üyeleri arasında huzursuzluk başgösterdi. Özellikle Kongre üyeleri bundan sonra her harcamalarının gözetleneceğini ve gözlerin üzerinde olduğunu düşünmeye başladılar (Umerova 2006:54).

ABD'deki lobi faaliyetleri ABD eski Başkanı Bill Clinton döneminde, yeniden gözden geçirilip, düzenlenilmiştir. Bundan amaçlanan, lobiciliğin yasal kural ve ahlaki değerleri yeniden tanımlanmıştır. Şöyle ki;

- Beyaz Saray'da görevli kişiler, görev sürelerinin sona ermesinden itibaren 5 yıl süreyle hukuk ve danışmanlık hizmetleri veren lobi şirketleri için çalışamazlar.

- Devlet memurları derecelerine uygun süreler içerisinde görevlerinden ayrıldıktan sonra, lobici olamamaktadır.

- Üst düzey yönetici olan Bakanlar, yabancı ülke hükümetleri için yaşam boyu lobi faaliyeti yapamazlar.

- Üst düzey ticaret temsilcileri, görevlerinin sona ermesinden sonra, çok- uluslu şirketleri ve yabancı hükümetleri yaşam boyu temsil edemezler.

- Anayasa'nın çerçevesini aşmadan, ülkeye karşı duyulan sadakati müşterilerden üstün tutmak.

- Temsil edilen müşterinin yanlış yönlendirilmemesi ve aldatılmaması.

- Devlet görevlilerine maddi açıdan değeri olan hiçbir şeyi karşılık bekleyerek vermeyin.

- Güvenilir, inanılır ve uzlaşmacı olunması.

Hukuki yaptırım: "Bu kurallara uymayanlar hakkında kamu davası açılacaktır". Kullanılması sakıncalı teknikler: "rüşvet ve tehdit" olarak belirtilmiştir. (http://www.izto.org.tr/nr/rdonlyres/1f7a9aa4-fc9d-41ba-8951-7a8e2d3e44a6/7831/ablobicilik.pdf)

2.2. Avrupa Birliği'nde Lobiciğin Tarihsel gelişimi

Avrupa'da lobicilik faaliyetleri, doğal olarak AET ile birlikte yoğunluk kazandı denilebilir. İlk lobiyi yapanlar Fransız tarımcıları oldu. Daha sonra büyük otomobil firmaları bürolar açmaya başladılar. Bununla kalmayıp, kendi bürolarını muhafaza ederek ortak bürolar açtılar. Böylelikle, bölgeler, şehirler, sendikalar, üniversiteler, barolar, dernekler bürolar açarak takip ettiler.

Brüksel'de lobi büroları, daha çok Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu nezdinde faaliyet göstermektedir. Bunun için bu kuruluşların yapılarını ve işleme şekillerini iyi bilmek gerekmektedir. Bir konuyu istenilen sonuca ulaştırabilmek için ise; "neyin nerede olduğunu, kimin ne ile ilgilendiğini takip etmek gerekli ve zorunludur".

AB'ndeki ülkelerin lobi konusundaki yaklaşımları değişik olduğu gibi, çalışma sistemleri ve uyguladıkları metotlar da farklılık arz etmektedir (Hanlı 2003:2)

Avrupa Birliği'nin yasama alanının kapsamı ve yetkileri genişledikçe, bu alanda kendi çıkarlarını savunmak isteyen kişi ve kurumların sayısı da artmaktadır. Baskı ve çıkar grupları hem Konsey ve Parlamento tarafından kabul edilen düzenlemelerin hem de Komisyon tarafından kullanılan yetkilerin kendi istekleri doğrultusunda olması için çalışmaktadır. AB'de lobicilik, Birliğe üye devletlerde ya da ABD'de yapılan klasik lobicilik faaliyetlerinden farklıdır. Bunun sebebi, Birliğin karar alma süreçlerinin karmaşık yapısıdır olmuştur.

Avrupa Birliği'nin yasama alanının kapsamı ve yetkileri genişledikçe, bu alanda kendi çıkarlarını savunmak isteyen kişi ve kurumların sayısı da artmaktadır. Baskı ve çıkar grupları hem Konsey ve Parlamento tarafından kabul edilen düzenlemelerin hem de Komisyon tarafından kullanılan yetkilerin kendi istekleri doğrultusunda olması için çalışmaktadır.

AB'de lobicilik, Birliğe üye devletlerde ya da ABD'de yapılan klasik lobicilik faaliyetlerinden farklıdır. Bunun sebebi, Birliğin karar alma süreçlerinin karmaşık yapısıdır. Halen gelişen ve değişen bir siyasi yapı olarak AB'de, Birliğin organları arasındaki dengeler de değişmektedir. AB düzeyinde bir lobi çalışması yapılırken, Birliğin yasama sürecinde yetkili olan üç organın ve bunlara ek olarak Topluluk hukukunun uygulanmasından sorumlu olan ATAD'ın göz önünde bulundurulması gerekir. AB'de lobicilik yapmak ve alınacak kararları etkilemek isteyen birçok baskı grubu bulunmaktadır. Ancak bu grupların hepsinin lobicilik faaliyetlerinde başarılı olması beklenemez. AB'de lobicilik konusunda başarılı olabilmek için sahip olunması gereken bazı temel unsurlar ve özellikler vardır. Bu kapsamda AB'de lobiciliğin temel öğeleri olarak doğru, güvenilir ve güncel bilgi, bu bilginin kullanılmasını sağlayacak analiz yeteneği, doğru zamanda doğru

yerde olmayı sağlayacak strateji, etkili bir sunum ve gerektiği zamanlarda işbirliği sayılabilir.

AB'nin siyasal yapısı içerisinde, karar alma sürecinde söz sahibi olan birden fazla organ olması nedeniyle, lobicilik yapılırken bu organların hepsinin ayrı ele alınması gerekir. AB karar alma sürecinin en etkin organları olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi ile Topluluk hukukunun uygulanmasını sağlayan ATAD lobiciler için en önemli kurumlardır. Kurumlar ile lobiciler arasındaki ilişki çift taraflı yani iki tarafında yararına olan ilişkidir.

Kurumların lobiciliğe olumlu yaklaşımlarının ortak nedeni lobiler tarafından sağlanan teknik bilgi ve uzmanlıktır. Bunun dışında kurumlar, demokratik yapının işleyişi ve AB vatandaşları ile iletişimin sağlanması gibi sebeplerle lobiciliği desteklemektedir. Lobiler de bu işlevleri yerine getirerek karar alma mekanizmasında söz sahibi olma fırsatını yakalamaktadır (http://www.iue.it/PUB/sps20015.pdf).

Avrupa'da lobicilik faaliyetlerinin ulaştığı boyutlar, Birlik kurumlarında istihdam edilen memur sayısına yakın miktarda çeşitli mesleklere ait insanların bu sektörde çalıştığını göstermektedir. Bunların, 90'lı yılların başında üçte birinin doğrudan müşavirlik hizmeti verdiği, diğerlerinin ise meslek birliklerinde, federasyonlarda sektörel ve bölgesel amaçlı çıkar gruplarında Birlik kurumlarına yönelik lobi faaliyetinde bulunduğu bilinmektedir. Avrupa'da 1950'lerde başlayan lobicilik hareketlerini üç dönemde incelemek mümkündür.

1. AKÇT Antlaşması'ndan Avrupa Parlamentosu'nun doğrudan seçimine kadar geçen dönem

2. Avrupa Parlamentosu'nun halkoyu ile doğrudan seçiminden Beyaz Kitap'ın yayınına kadar geçen dönem

3. Beyaz Kitap'tan Birlik Antlaşması'na kadar geçen dönem

2.2.1. AKÇT Antlaşması'ndan Avrupa Parlamentosu'nun Doğrudan Seçimine Kadar Geçen Dönem (1951-1979)

Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu kuran Paris Antlaşması'nın imzalanmasından Avrupa Parlamentosu'nun halkoyu ile seçilmesine kadar olan dönem Birlikte lobiciliğin ön tarih dönemi olarak nitelendirilebilir.

Bu dönemde Birlik kurumlarının, özellikle Parlamento'nun yetki ve ilgi alanları oldukça sınırlıdır. Ekonomik ve sosyal konular üzerinde karar mercii olarak neredeyse hiçbir etkinliği bulunmamaktadır. Siyasi konularda ise, Parlamento'nun görüşleri tavsiye niteliğinin ötesine geçememektedir. Parlamentonun doğrudan bir seçim sistemiyle yenilenmesi söz konusu olmadığından halkın konulara ilgisi de mevcut değildir. Böylelikle de parlamenterler veya parlamento gruplarının üzerinde sivil toplum baskısına dayalı etkili lobi faaliyetlerinin yürütülmesi söz konusu değildir.

Birlik Konseyi ise, karar alma mekanizmasının üzerinde tek etkili ve yetkili mercii olmasına rağmen Lüksemburg Uzlaşması'ndan sonra kararların mutlak çoğunluk ile alınması prensibi, baskı gruplarını doğrudan ilgili ülkenin bakanına yöneltmiş ve genel seçimlerde oy baskısıyla etkileme yöntemini kullanmalarını getirmiştir. Bu durum da Brüksel'de ciddi bir lobi faaliyetine gereksinimi azaltmıştır. Öte yandan, Komisyon gerek öneri gerekse uygulama organı olarak bir dizi yetkiyle donanmasına rağmen, günümüz koşullarına göre etki alanı sınırlı kalmıştır. Ancak bu dönemde lobicilik adına gelişmeler de yaşanmıştır. Brüksel çevrelerinde tarım lobileri kurulmaya ve etkili olmaya başlamışlardır. Bunun nedeni ise, Birliğin o dönem için tek ciddi ve sınırları tanımlanmış politikası olan Ortak Tarım Politikası'nın üreticileri doğrudan etkilemesi olmuştur (Ünal Erzen 1999: 113-114).

Kırsal alandan merkeze ulaşmak ve karar mekanizmaları üzerinde etkili olmak isteyen üreticiler lobicilik faaliyetlerine başvurmuşlardır. Öte yandan bu döneme ait diğer bir gelişme ise Komisyon'un sanayi kesiminden ilk lobicileri örgütlemesidir. Tarım kesimiyle lobiciler kanalıyla kurulan ilişkinin bir benzerinin de sanayi kesimiyle kurulmasına inanan Komisyon, ilk kez, FEBI'nın (Federations Europeennes De Branches D'Industrie) kuruluşuna önayak olmuştur. Komisyon, üye ülkelerdeki sanayi kesimi temsilcilerini karşısına almak yerine, Topluluk ölçeğinde ortak tavrını önceden belirlemiş bir grup ile tartışmak ve uzlaşmak yolunu tercih etmiştir. Bu başarılı girişimin ardından 1972 yılında kimya sanayicileri ile Conseil Europeen Des Federations Industries Chimiques, 1978 yılında ise ilaç üreticileriyle European Federation of Pharmaceutical Industries Associations adıyla benzer bir örgütlenmeye gidilmiştir. Ancak bu kuruluşların imkanları oldukça sınırlı kalmış, eylem planları ve hareket tarzları Komisyon'un kendilerine tanıdığı çerçeveyi aşamamıştır. Nitekim sadece Komisyon'un kurduğu değerlendirme ve bilgilendirme komitelerine katılabilmektedirler.

Sonuç olarak, Komisyon, sektörel bazda örgütlenen bu yarı resmi lobi kuruluşlarının kurulmalarına imkan sağlarken, bu kuruluşların idari yapılara herhangi bir katılımı söz konusu olmamıştır. Ayrıca bu dönemde, günümüzde olduğu gibi, her konuyu savunabilecek biçimde örgütlenen özel lobi firmaları da mevcut değildir (Touruelle'den aktaran Ünal Erzen 1999: 114).

2.2.2. Avrupa Parlamentosu'nun Halkoyu ile Doğrudan Seçiminden Beyaz Kitap'ın Yayınına Kadar Geçen Dönem (1979-1985)

Avrupa Parlamentosu'nun doğrudan halkoyu ile seçilmesi Parlamento'nun yetkilerini arttırmamıştır ancak Topluluk ölçeğinde bir genel seçim yapılması seçmenin konuya ilgisini çekmiştir. Bu yeni durum seçmenlere, yetkileri o gün için çok sınırlı olan Avrupa vekillerinden, bölgeleri için bir dizi isteği gündeme getirme imkanını sağlamıştır. Parlamento, gündemine giren sosyal ve ekonomik konularda etkili olmaya çalışırken

seçmenler, Parlamento komisyonlarının çalışmalarını, Genel Kurul oylamalarını yakından takip ederek bölgesinin, sektörünün hatta ülkesinin çıkarlarını korumak istemiştir. Dolayısıyla, özellikle tavsiye niteliğindeki bu Parlamento kararlarının öncesinde seçmenler lobi kuruluşları aracılığıyla, Avrupa vekillerini etki altında tutma yönünde çalışmışlardır.

Bütün bu lobi faaliyetlerinin yanı sıra, sosyo-ekonomik konularda, Parlamento'nun yetkilerinin sınırlı olmasından ötürü, Topluluk tarihinde pek rastlanmayan konularda yeni lobiler oluşmuştur. Örneğin; çevre, hayvanlarının korunması, tüketici hakları gibi konularda faaliyet gösteren lobiler parlamenterleri bu konulara eğilmeye zorlamaya başlamışlardır. Ayrıca, Komisyon'un aldığı kararları Parlamento vasıtasıyla yıpratma ve bu kararlara karşı yaygın bir kamuoyu yaratma zemini oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Konsey'in karar alma prensibinin oybirliğine dayanması sebebiyle bu dönemde de Konsey üzerinde etkili bir lobi çalışması yapılamamıştır. Ancak, Konsey kararlarını bloke etmek amacıyla ulusal bazsa lobi faaliyetleri görülmektedir. Nitekim bir ülke bakanının red oyu, tüm ülke kararlarını bloke edebilmektedir. Bu ise, ulusal bazda yürütülen lobi çalışmaları sonucunda elde edilebilmektedir.

Sonuç olarak bu dönem bir önceki döneme göre temel bir farklılık göstermektedir. 1951-1979 döneminde Birlik kararlarına lobicilik yoluyla karşı durulmaya çalışılırken, bu dönemde, Topluluğun kararlarına karşı durmak yerine, karar alma sürecinde karşıt grupların lobi mücadelesiyle alınacak kararlar üzerinde etkili olunmaya çalışılmaktadır. Burada artık doğrudan muhatap Konsey, Komisyon veya Parlamento değil ama baskı gruplarının kendisidir. Çünkü, bu dönemde baskı grupları profesyonel lobi kuruluşlarını kullanmak yerine lobiciliği kendi bünyelerinde kurdukları birimler ile idare etmeye çalışmışlardır (Touruelle'den aktaran Ünal Erzen 1999: 14-17).

2.2.3. Beyaz Kitap'tan Birlik Antlaşması'na Kadar Geçen Dönem (1985-1992)

1992 yılında Avrupa Topluluğu'nu Tek Pazar'a taşıyan ve Roma Antlaşması'nın bazı maddelerini bu hedef doğrultusunda düzenleyen Tek Senet'in ilanı ve yürürlüğe girişiyle Avrupa'da lobicilik için yeni bir dönem başlamıştır.

Beyaz Kitap, Tek Pazar'ın kurulabilmesi için gerekli önlemlerin yürürlüğe girmesini emretmektedir. Ayrıca Tek Pazar'a ilişkin konularda Konseye nitelikli çoğunlukla karar alabilme yetkisi de verilmiştir. Diğer yandan, Tek Senet ile Parlamentonun yetkileri de arttırılmıştır.

Beyaz Kitap'ta yayınlanan iş kataloğu, genel makro-ekonomik kararların ötesinde, sektörel bazda bir dizi önlemi de gündeme getirmiştir. Bu durumdan, hemen hemen her sanayi üretim faaliyeti etkilenmektedir. Ayrıca Tek Pazar'ın kurulması hizmet sektörünü de doğrudan etkilemiştir. Böylece, Avrupa Birliği'nde tüm sosyal ve ekonomik aktörler; sendikalar, meslek kuruluşları, siyasi partiler, üniversiteler Tek Senet'in etki alanına girmiştir.

Bu gelişmeler genel geçer lobi faaliyetleri etkisiz kılarken, özellikle girişimciler, işletme sahipleri ve çalışan kesim, nitelikli çoğunluğa döndürülen Konsey karar alma mekanizması üzerinde daha etkili lobi faaliyeti yapabilme şansına sahip olmuşlardır. Bu durumda da, daha farklı yöntemlerle lobicilik gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Komisyon'un Konsey'e gönderdiği önerilerin hazırlanma aşamasında Komisyon'un ilgili Genel Müdürlüklerine etki etmek gerekmektedir. Bunların ötesinde ise Konsey'den çıkan kararlar (Tüzükler ve Yönergeler) artık ulusal mevzuatları etkilemekte ve ulusal mevzuatların önünde gelmektedir.

Nitekim bu gelişmeler, Avrupa'da lobicilik anlayışını da temelinden sarsacaktır. Artık bir bakanın ikna edilerek, çıkacak kararın bloke edilmesi mümkün değildir. Nitelikli

çoğunluğa ulaşabilmek için en az 7 ülkenin bakanının konu hakkında bilgilendirilmesi ve desteğinin alınması gerekmektedir. Bu işlemin ise ayrı ayrı ülkelerde yürütülmesi zaman darlığı nedeniyle hemen hemen imkansızdır. Bu durumda lobi faaliyet alanı zorunlu olarak Brüksel'e kaymıştır. Ayrıca Konsey ile Parlamento arasında tasarıların onay sürecinde git-gel işlemi ve Parlamentonun artan yetkileri, lobi faaliyetlerinin daha akılcı ve düzenli bir biçimde yürütülmesini gerektirmektedir. Bu noktada Avrupa Birliği'nin karar alma mekanizmasında ortaya çıkan prosedür değişikliği lobiciliğin yepyeni boyutlara ulaşmasına da neden olmuştur.

1985'e kadar Birlik kurumlarında faydalı olan lobi etkinlikleri artık zorunlu birer faaliyet halini almıştır. Nitekim, 1989 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde sanayi kollarına ait birçok federasyon, Avrupa vekillerinin çalışma ekiplerinin içerisine kendi uzmanlarını danışman olarak sızdırmayı başarmışlardır.

Tek Senet ile ortaya çıkan bu yeni gelişmelerle birlikte Topluluğun uluslarüstü niteliğe kavuşturulma çalışmaları ve karar alma erkinin üye başkentlerden Brüksel'e kayma olasılığının artması, her kesimin lobicilerle ciddi organik bağlar oluşturmasına neden olacaktır.

Maastricht ile Birlik Antlaşması artık "Eurolobbying" kavramını kurumsal bir varsayım olmaktan çıkartarak günlük yaşamın bir parçası haline dönüştürmüştür. Bugün için Birlik'te lobicilik yadsınamaz bir gerçek halini almıştır (Touruelle'den aktaran Ünal Erzen 1999: 117-119).

2.3. Türkiye'de Lobicilik Tarihi

Türk Sivil örgütlerini açıklamak için Osmanlı dönemine bakmak yerinde olacaktır. Osmanlı Devleti şeriat olarak adlandırılan kutsal hukuka karşı büyük bir saygı ve bağlılık göstermiştir. Bu yargıyı örneklemek gerekirse Kanun-i Ali Osman'da belirtilen, Bayram

Şenliği törenlerinde sembolize edilen kurallara bakmak yeterlidir. Kanunname, "sultan, devletin ve hukukun yüksek mevki sahipleri tebrike geldiğinde onları karşılamak için ayağa kalkmalıdır" der. Osmanlılar, Sultan'ın bile kaderini belirleyebilecek ve en yüksek örneğini Şeriat'ta bulan üstün bir dinsel otoriteyi tanıyorlardı. Osmanlı Devleti'ndeki bu istikrar ve süreklilik, sultanların egemen erkine etkin durum ve sınırlamalar getirebilecek ara güçlerin ortaya çıkışını ve güçlenmesini mümkün kılmıştı. Ancak 19. yüzyılın büyük değişimlerinden sonra özellikle teknolojinin, sultanların kullanabildiğinden daha fazla bir güce sahip olmasından sonra artık bunu yapamadılar. Dolayısıyla 19. yüzyılın Türkiye'sinde meşruti ve temsili hükümet hareketinde, Batılı uygulamaları taklit etme arzusundan daha farklı olarak yitirilen hakları geri kazanma arzusu vardı (Lewis 2003: 65-66).

İkinci Dünya savaşı ile birlikte serpilen ve sınıf safları sıklaşan Türkiye burjuvazisi büyük arzusu olan "tek başına iktidar" yolunu aramaktaydı. Emeklerinin karşılığını alamayan emekçiler, siyasal iktidarı önemli ölçüde paylaşan küçük burjuvazinin karşısında yer almaya başlamıştı. Köylü, savaş yıllarında karşı karşıya kaldığı ek yükler ve mallarına el konulması gibi olumsuzluklardan devlet gücünün sembolü olan bürokrasiyi sorumlu tutmaktaydı. Toplumun bu en geniş iki kanadından gelen muhalif sesler burjuvaziye, 1945 sonrasında Türkiye'de çok partili (plüralist) düzene geçme, politik iktidarı değiştirme gücü vermiştir. 20. yüzyılın sonlarında Türkiye'de modern kesim oluşmuş ve Açık Pazar ekonomisine doğru önemli bir yol alınmıştır. Sermaye yoğunlaşması dolayısıyla ekonomide tekelleşme eğilimleri baş göstermiştir. Türkiye'de sosyal yapı ile sistem arasındaki karmaşık çelişkiler, kapitalistleşme süreci arttıkça hızlanacak ve sınıflar arası ve sınıfların kendi içinde büyük çatlaklar baş gösterecekti. Kapitalistleşme sürecinde Türkiye, cumhuriyetin ilk yıllarındaki geri topluma göre değişerek sınıflı bir topluma dönüşmüştür. Kapitalist sanayileşme büyüdükten sonra, tarım ve ticaret burjuvazisi üzerinde egemenliğini kabul ettirme savaşına girişmiştir. Öyle ki, 1960'ların sonlarında burjuvazinin ekonomik örgütü olan Türkiye Odalar Birliği içinde bu nedenle yaşanan çatışmalar, eş

zamanlı olarak, kapitalizmin savunucusu olan Adalet Partisi'nde de yaşanarak bölünmelere yol açmıştır. İşçi sınıfı ise, sendikal örgütlenişi aşarak politik örgütlenmelere doğru gitmiştir.

Modern çağın köylüye getirisi ise etkisizleşme olmuştur. İkibinli yıllarda Türkiye Avrupa topluluğuyla politik ve ekonomik anlamda bütünleşmek için sosyo-politik yapısını sivil toplum ve çoğulcu demokrasiye dönüştürmek durumundaydı. Bu bağlamda Türkiye en kısa zamanda yüksek büyüme hızlarına erişmek zorundaydı. Türkiye günümüzde bu yolda hızla ilerlemektedir (Gevgilili 1989: 38-39).

Sivil örgütlerin aktif ve etkili çalışmalar yapması ancak elverişli siyasal kültürlerde mümkündür. Bu noktada Türk siyasal kültürünü incelemek gerekmektedir.

Türk siyasal kültürü Cumhuriyetten bu yana büyük değişimlere uğramasına rağmen merkeziyetçi ve seçkinci Osmanlı siyasal kültürünün izlerini taşımaktadır.

Osmanlı kültürü, sivil topluma temel teşkil edecek nitelikte değildi. Osmanlı siyasal kültürü, öteden beri muhalefet olgusuna antipatiyle yaklaşmıştı. Türkler tarihleri boyunca toplumla devlete karşı organik yaklaşımlar beslemiş ve solidarist doktrinleri kolayca benimsemişlerdi. Türk tarihinde hiçbir zaman Batı Avrupa tarihinde gördüğümüz siyasal, kültürel ve ideolojik muhalefet olgusu meşrulaştırılarak kurumlaştırılamamıştır. Siyasal yapılanma, Osmanlıdan önce de merkeziyetçi bir yapıya dayandığı için muhalefet oluşturabilecek unsurlar sapıklıkla nitelendirilmiş ve dışlanmıştır.

Aynı kültürel eğilimin Osmanlı tebaası içinde de baskın olduğu bilinen bir gerçektir. Osmanlı devlet yapısının Saray, Bab-ı Ali, ulema ve askerlerden oluşan dörtlü bir dengeye dayanmasına ilaveten, Osmanlı'nın sınıfsız bir yapıda olması devlet ile toplum bütünleşmesini geliştirmiş; bu da toplumsal düzeyde bir muhalefetin zeminini yok etmiştir. Aynı şekilde, Osmanlı'da siyasal iktidara hükmeden yönetici sınıf, muhalefetin meşru bir

zeminde gelişmesine de müsaade etmedi. Kamu düzeninin bekçisi olarak, toplum üzerinde manevi ve cismani otoriteyi temsil eden Osmanlı sultanları, kendilerine karşı hiçbir hareketi veya oluşumu meşru görmediler, onları hep asilik, hainlik ve bölücülükle suçladılar. Osmanlı'da ondokuzuncu yüzyıla kadar hainlikle muhalefeti birbirinden ayıran çizgi, daima belirsiz kaldı. Osmanlı siyasi kültürü, bu bakımdan muhalefet kavramını 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar meşrulaştırmamış ve hoş görmemiştir (Çaha 2000: 152).

Osmanlılarda ordu ve din adamlarının oluşturduğu seçkinler grubu ve halk birbirinden kopuk bir şekilde yapılanmıştı. Osmanlı'da siyaset sosyal ve kültürel alanları büyük ölçüde etkileyen, kapsayan ve hata onların üstünde olan bir alandı. İktidardan bağımsız bir toprak aristokrasisinin ve burjuva sınıfının gelişememesi bu durumdan ileri gelmekteydi.

Osmanlı kültürünün sivil toplum gelişimine engel teşkil eden özelliklerinden biri de önceliğin bireye değil kollektiviteye verilmesinde yatıyor. Bireycilik bu kültürde sapıklıkla özdeş tutulmuş ve devlet, ulus, millet veya bunların alt birimlerine karşı aşkın bir duyarlılık gelişmiştir (Vergin 1981:37)

Osmanlı kültürü bu yönüyle kollektiviteyi bireyciliğin üstüne çıkaran Doğu toplumlarının etkisi altındadır. Osmanlı tebaası, bir çoban tarafından idare edilmesi gereken sürü anlamına gelen reaya olarak isimlendirilmişti. Reaya kategorisi içinde bireyin hiçbir önemi ve değeri olamazdı.

Osmanlıda sivil toplumu teşkil edecek unsurlar, merkeze bağlı kalmışlardır. Bu bağımlılık ekonomik, kültürel ve idari temellere dayanmıştır. Batı Avrupa'nın siyasal tarihinde devlet otoritesi karşısında nispi özerkliğe sahip olan ve kendi değerleri üzerinde bir bütünsellik gösteren sivil toplum unsurlarını Osmanlıda göremiyoruz. Varlıkları bağlamında bu unsurlarla karşılaşmak mümkündür; ancak merkezi idare karşısındaki durumları itibariyle kendi normlarını ve salt kendilerine özgü kurallar ve ilişkiler

geliştirememişlerdir. Değişik sivil toplum unsurları şu ya da bu şekilde resmi otoritenin birer sacayağını oluşturmuşlardır (Çaha 2000: 157-159).

Osmanlı Devleti'nin siyasal yapısının etkileri cumhuriyet dönemi Türkiye'sine de yansımıştır. 1950 yılında çok partili hayat geçilene kadar iktidarda olan CHP yönetimi, Osmanlı'dan tek farklı yönü din adamlarının bulunmaması olmak kaydı ile, aydınlar, bürokratlar ve askerlerin oluşturduğu merkezi seçkinler ile yerel seçkinlerin birlikteliğinden meydana gelmekteydi. Osmanlı döneminde olduğu gibi merkeziyetçilik anlayışı bu dönemde de devam etmekteydi. Devlet bir anlamda siyaset, tüm diğer alanları kapsayan ve onların üstünde bir alandı. Sosyal grupların siyasette ağırlığının bulunmayışı, çok partili döneme geçildikten sonra bile bir süre devam etti. Sivil toplumun varlığının eksikliği, siyasi kadrolarda yer almayı, her toplumsal alanı kontrol edebilme yetkisinden dolayı, son derece prestijli ve kazançlı bir hale getirmiştir. Ekonomideki devlet kontrolü, DP döneminin liberalleşme yaklaşımlarına rağmen etkisini hissettirmiştir. Türk siyasi partilerinin çoğu seçkin çatışmaları sonucunda doğduklarından, seçmenleri belirgin ve istikrarlı değildir. Bir partinin varlığı, iktidarda kalıp kalmaması ile ilintili olduğundan oy potansiyelini kaybetmemek uğruna her yolu denemektedir. CHP, çok partili döneme geçildikten sonra bu kaygıyı taşımaya başlamıştır. 1950 yılında tek partili rejime karşı bir hareketle doğan Demokrat Parti gibi 1960-61 askeri yönetim döneminden sonra bir anlamda onun devam sayılabilecek bir nitelikte kurulan Adalet Partisi de farklı çıkarları bulunan sosyal grupların koalisyonundan ibaretti.

Bu sosyal grupların ortak çıkarı ise bürokrat seçkinlere karşı muhalefetti. Türk siyasal kültürünün bir başka özelliği ise grup çıkarlarının birey çıkarlarının önünde yer almasıdır. Bu durum, bireyi ikinci plana iterken, bireyin gruba partiye aşırı bağlılığını doğurur. Gruba verilen büyük önem devletin en büyük kurum olarak algılanmasına sebebiyet vermektedir. Seçimle iktidara gelen gruplar, yetkiyi tüm ulus çıkarı adına kullandıklarını öne sürerek toplumsal birey ve grupların çıkarlarını göz ardı ederken, kendi

eylem ve çıkarlarını meşrulaştırmaktadırlar. Bu durum tüm çıkar gruplarının ulus çıkarlarını savundukları iddiasında bulunarak çatışmaya girmelerine yol açmaktadır. Demokrasinin gerçekleşebilmesi için farklı çıkar gruplarının kendi görüşlerini savunurken belli temel siyasal kurallar üzerinde oydaşma sağlanması gerekmektedir. Ancak bu sistemde, bir grubun diğer bir grubu düşman olarak görmesine ve bir anlaşma zemini oluşturmaktan çok uzak olmalarına neden olmaktadır. Bu durum dış tehlikelere ve karşı ulusun savunması için yararlı olmasına karşın demokrasinin işleyişi bakımından bir olumsuzluktur. Türkiye'nin sosyal gelişme sürecinde bir ekonomik orta sınıf ortaya çıkamamış dolayısıyla bir orta sınıf kültürü oluşamamış, bununla bağıntılı olarak ulusal çıkarların dışında daha küçük çıkarları temsil eden gruplar oluşamamıştır. Ulusal çıkar tek korunacak çıkar olarak kalmıştır.

Diğer yandan devletin merkeziyetçi konumu nedeni ile sosyal ve ekonomik alanların siyasal alandan ayrılamaması, siyasetin üstünlüğü ve sivil toplumun yokluğu ya da darlığı anlamına gelmektedir. Türk siyasal yaşamının kutupluluğu da sivil alanın yokluğundan yada azlığından ileri gelmektedir. Son yıllarda ekonomik orta sınıfın gelişmesi ve özellikle 1980'li yıllarda daha liberal ekonomik düzenlemelere gidilmesi ile, ekonomik çıkar gruplarının gelişmeye başladığı gözlemlenebilmektedir. 1960'l ve 70'li yılların karakteristiği olan siyasal partiler ve kitle kutuplaşmasından arınmak, ancak bu sürecin devam ederek siyasal alandan bağımsız bir sivil toplumun gelişmesiyle mümkündür. Sınıfların işlevsel olarak oluşamaması nedeni ile çıkarlarını temsil ve koruma amaçlı olarak dernekleşme süreçlerinin yetersizliği ve yasaların da elverişli olmaması Türkiye'de sivil alanın azgelişmişliğinin diğer bir göstergesidir.

1936 İş Kanunu ve 1938 yılında yürürlüğe giren bir başka kanun ile sınıf esasına dayalı her türlü örgütlenme yasaklanmıştı. 1947 Kanunu ile sendikaların kurulması, siyasi bağlantısı olmaması kaydıyla yasal hale gelmiş ancak grev yasağı devam etmiştir.

1961 Anayasası'nda ise sendikalara, siyasal amaçlı olarak yapılmamak kaydıyla grev yapma hakkı verildi. 1947 Kanunu'ndan sonra ilk kurulan işçi sendikası Türk-İş olmuştur. Buna rağmen, o yıllarda işverenler sendikalaşmaya gitme girişiminde bulunmamışlardır. Bunun sebepleri, işverenlerin işçi taleplerini fazla güçlü görmemesi ve işçilerin grev haklarına henüz ulaşamamaları, ticaret odalarının devlet denetiminden bağımsızlığa ve Parlamento komisyonlarına ve bakanlara tavsiyelerde bulunabilecek konuma ancak 1950 yılında ulaşmış olmaları, Ticaret ve Odalar Birliği'ne sanayide ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümü için henüz yetki verilmemiş olması olabilir. Ticaret odalarının ekonomik konulardaki etkinliği siyasi iktidarlara göre dönem dönem değişiklik göstermiştir. Türkiye'de uzunca bir süre derneklerin kurulması yasaklanmış, kurulduktan sonra da ciddi kısıtlamalar getirilmiştir.

1980 askeri darbesinin getirdiği baskılar ve yeni rejimin sol tehlikeye karşı dinci kesimi kullanmak istemesi, aydınların önemli bir kısmını devletten soğutmuş ve sivil toplum kavramı o yıllarda devlete karşı bir direniş olarak Türkiye'deki literatüre girmiştir. O dönemden başlayarak, aydın, liberal, orta sınıf kesimleri, bir demokratikleşme ve ilerleme garantisi olarak Avrupa Birliği'nden yana olmaya başlamışlar ve bunların sayıları artarken, devletçi "egemenlikçi" çağdaşlaşma modelinin savunucuları o derece marjinalleşmiştir (Yerasimos 2001:21).

Türkiye'deki iş çevreleri her zaman için tikel, sektörel çıkarları gerçekleştirmeye çalışan bir toplumsal sınıf olarak görünmemeye çabalamışlardır, bunun yerine toplumsal görevlerini ve ulusa bağlılıklarını vurgulayagelmişlerdir. Dahası, hukuki düzenlemeler, güçlü baskı gruplarının oluşumunu formel olarak engellemiştir. Türkiye'deki toplumsal ve siyasal sistemin vatandaşların hükümetle pazarlığa girmelerini sağlayabilecek kurumsallaşmış lobilerden ve formel olarak kurulmuş mekanizmalardan yoksun olduğu söylenebilir. Böylelikle, devlet ve vatandaşları arasındaki tikel mahiyetteki ilişkilerin devamı sağlanmıştır. Sonuç itibariyle gönüllü mesleki kuruluşlar, iktisadi politikaların

uygulanmasının ardından yakınma ve talepleri dile getirmenin ötesine nadiren geçebilmişlerdir. İşadamları, arabulucu olarak bu kuruluşları "kullanmak"tan ziyade tikel çıkarlarını hükümet temsilcileri ya da parlamenterler ile kurdukları birebir ilişki gibi enformel kanallar vasıtasıyla dile getirmeye ve dayatmaya meylederler. Dahası bu kuruluşlar, siyasetçiler ve bürokratlara, içlerinde onlarla kişisel ilişkileri olan temsilcilerin bulunduğu küçük heyetler göndermeyi tercih ederler. Hükümet ve bürokrasi de, belirli bir kuruluşla resmi ve formel olarak ilişkiye geçmek yerine ilişkilerini aynı şekilde sürdürmeye meyil etmektedir (Aklan 1998: 244).

Birçok işveren derneği kurulmasına karşın, devlet-iş çevresi ilişkisinin tikelci niteliği 1990'larda pek değişmemiştir. Yeni gelenler, çıkar siyasetinin klientalizm (yanaşmacılık) ve patronaj ağları vasıtasıyla işleyen kurulu örüntüsünü (henüz) kıramamışlardır. Ticaret ve Sanayi Odaları hala büyük ölçüde devlet denetimi ve siyasi patronajın hakimiyeti altındayken, en önde gelen işveren kuruluşu olan TÜSİAD ile resmi kurumlar ve hükümet temsilcileri arasındaki ilişkiler az sayıda ünlü üye tarafından yürütülmektedir.

Çıkarlarını dile getirmek açısından tercih ettikleri yöntemin hükümet, parlamento ve bürokrasinin üst kademeleri ile doğrudan bağlantı kurmak olduğunu teslim eden işadamlarının yüksek oranı sadece Türkiye'deki çıkar siyasetinde yanaşmacılığın baskınlığının bir arazı olmakla kalmaz. Aynı zamanda, önde gelen işadamları açısından bu tür buluşmaları ayarlamanın nispeten kolay olduğunu da göstermektedir.

Yine de günümüz Türkiyesi'ndeki işadamları iktisadi politikalardan büyük ölçüde hoşnutsuz olduklarını dile getirmektedirler. Şüphesiz ki bu, bir ölçüde işveren kuruluşlarının sadece herhangi bir çıkar gurubu olmasından ve bu yüzden birebir ilişkilerle taleplerinin hiçbir zaman karşılanmamasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, işadamlarının devletin yapısına yönelttikleri genel eleştiri, devlet ve iş çevreleri arasındaki

iletişim ve çıkar dengelerinin düzensiz ve büyük ölçüde devletin takdirine bağlı olduğunu göstermektedir (Vorhoff 2001: 312-315).

Amerika Birleşik Devletleri'nde lobicilik yasal alt yapısı nedeni ile düzenli bir iş kolu olarak kabul görürken Türkiye'de iş bitirmenin uygunsuz ve olumsuz bir yolu gibi algılanmaktadır. Türkiye'de lobicilik meslek olarak yerleşmediği için bazı halkla ilişkiler şirketleri, bürokratlara yakın kişiler, büyük şirketlerin Ankara temsilcilikleri, medya vakıflar, dernekler odalar, lise ve üniversite cemiyetleri gibi örgütlerce bu çalışmalar yürütülmektedir. Türkiye'de lobi faaliyetlerini gerçekleştirmenin bir başka yolu ise lobi yapmak isteyen şirketler üst yöneticilerini veya elemanlarını karşılaşılan sorunları aşmak üzere kanun yapıcılarla bağlantıya geçirmesi şeklinde olulmaktadır.

Türkiye'de lobicilik belirli konu ve sektörlerde daha yaygındır. Bu alanlar şöyledir: (Ekonomik Trend 1994: 13)

- İlaç endüstrisi
- Vergi düzenlemeleri
- İthalatta vergi ve fonlar
- Teşviklendirilecek konular
- Bayındırlık alanında yapılan ihaleler
- Avrupa Birliği'ne geçiş sürecinde sektör temsilcilerinin Gümrük Birliği'nden zarar görmemeleri için Ankara ve Brüksel'de yaptıkları görüşmeler
- Otomotiv ve yan sanayi
- Tekstilde kotaların kaldırılması

- İthal gıdada fonların kaldırılması
- Silah satışı ve savunma
- Geciken müteahhit borçlarının ödenmesi
- Medeni Kanun'da değişiklik
- Bazı ilçelerin il yapılması
- Kotaların artırılması ve kaldırılması
- Çeşitli sübvansiyonlar

Türkiye uluslar arası lobi faaliyetlerini profesyonel şirketlerle anlaşarak yürütmektedir. Ancak ülke içindeki faaliyetlere bakıldığında organize olmamış, kimler tarafından uygulandığı çok da belli olmayan düzensiz faaliyetler olduğu görülmektedir. Türkiye bulunduğu stratejik konum nedeniyle yurt dışındaki lobi faaliyetlerine önem vermek durumundadır. Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkileri, Avrupa Birliği'ne girme çabası ve yabancı -özellikle etnik lobilerin- Türkiye aleyhine yaptıkları çalışmalar, Türkiye'yi stratejik anlamda lobicilik üzerinde çalışmaya itmektedir (http://www.foreignpolicy.org.tr/tur/haber/karaca_231002.htm).

3. LOBİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Lobicilik uygulama şekliyle, hedef kitlesiyle ve argümanlarıyla günümüzün ihtiyaçlarına cevap vererek değişen çağa ayak uydurmuştur. Menşei ABD olmakla beraber özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa Birliği'nde de önemli rol oynamaktadır.

Lobicilik faaliyetlerine ilişkin yasal düzenlemeler; lobilerin devlet düzeninin bozulmasına ilişkin sınırları aşınca kaçınılmaz olmuştur.

Belirli bir aşamayı kaydeden faaliyetlerin neticesinde rüşvet ve tatsız olayların sayısında da artışlar olmuştur. Bu yıllarda lobicilerle yakın ilişki içerisinde olan birçok kumarhane patronu başkent Washington'u doldururken; söz konusu kumarhanelerde oyun oynayan milletvekili ya da senatörler borca girince, lobiciler işe karışıp, meclislerde istedikleri yönde oy kullandırmışlardır. Aynı şekilde, gerçekte eğlence yerleri olan lüks oteller de lobicilerle çalışmış ve büyük, gösterişli partilerin düzenlenmesine mekan oluşturmuşlardır (Bayramoğlu 1985:10).

Kongre üyelerinin de dahil olduğu bu faaliyetler sonucu çeşitli istismarlar söz konusu olunca; lobicilerin kayıt altına alınması ve harcamalarının açıklanmasını gerektiren yasaların yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

3.1. ABD'de Lobiciliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler

Lobilerle ilgili Kongre'nin çıkardığı yasalardan özellikle ikisi önemli. Bunlardan ilki II. Dünya Savaşı öncesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde Nazi propagandasının artması üzerine 1938'de çıkarılan ve yabancı ülkeler adına lobicilik yapanların bunu kimin adına yaptıklarını, ne tür faaliyette bulunduklarını ve harcamalarını açıklıkla belirtmelerini öngören "Yabancı Temsilciler Yasası" dır. Bu yasa üzerinde daha sonraki yıllarda küçük de olsa bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu konuda diğer önemli bir yasa ise, 1946 tarihli Federal Lobi Yasası'dır. Yasadaki bulanıklık ve daha sonraki mahkeme kararları yasanın "lobi'lerin kayıt olmalarına ve harcamalarını ortaya koymalarına ilişkin hükümlerinin etkin şekilde uygulanmasını engellemiştir (Arı 2005:9)

3.1.1. Yabancı Temsilci Yasası

1938 yılında çıkartılan ve daha sonraki yıllarda (1939, 1942, 1946, 1950, 1956, 1961, 1975'te) amacında değişiklik yapılmadan günün ihtiyaçlarına göre bazı değişiklikler geçiren Yabancı Temsilci Yasası, "yabancıları temsil edenleri ve ücreti yabancı

kaynaklarca ödenenleri" lobici olarak kapsamına almıştır (Howe ve Trott'dan aktaran Canöz 2007:38).

Daha sonraki değişiklerle de teyit edildiği gibi Yabancı Temsilci Yasası (Foreign Agents Registration Act) FARA'ya göre, yabancı ülkeler adına lobicilik yapan şirketler, isimlerini Adalet Bakanlığı'na bildirmeleri gerekmektedir. Kongre böylece Kongre'yi ve ulusal politikayı etkileyen ve aynı zamanda propaganda niteliği taşıyan pek çok kişi, grup ve kurumun faaliyetinden halkın bilgi sahibi olmasını hedeflemiştir.

Söz konusu bu yasa amacında bir değişiklik olmadan daha sonra 1939, 1942, 1946, 1950, 1956, 1961 ve 1966'da bazı değişiklikler geçirmiştir. 1950'den itibaren, Adalet Bakanlığı yasa uyarınca kaydedilen lobilerin ve müşterilerinin isimlerini gösteren bir kitapçık hazırlayarak her yıl Kongre'ye göndermeye başlamıştır.

1966'da getirilen değişiklikle, lobilerin kayıtları esnasında gerek müşterileri adına ne gibi faaliyette bulundukları ve Kongre üyeleriyle ve hükümet yetkilileri ile temaslarda bulunurken yabancı temsilci olduklarını belirtmeleri öngörülerek ve bu temasları esnasında para ödemeleri ve seçim kampanyalarına katkıda bulunmaları yasaklanarak yasa daha etkin hale getirilmeye çalışılmıştır (Arı 2005:10)

3.1.2. Federal Lobi Yasası

Söz konusu yasa, 1946 tarihli "Yasama Reorganizasyonu Yasası" ile birlikte çıkarılmıştır. Aslında ilk çıktığı sırada fazla tartışılmamış olan yasa daha sonraki yıllarda üzerinde bir değişiklik yapılmamış olmasına rağmen uygulamadan doğan aksamalar yüzünden eleştirilere muhatap olmaktadır.

1946 tarihli Federal Lobi Yasası (Federal Regulation of Lobbying Act**)**, asıl amacı Kongre'de görüşülen bir yasayı olumlu veya olumsuz şekilde sonuçlanmasını sağlamak amacıyla Kongre üyelerini etkilemek için para alan, veren veya başka kıymetli eşyaları bu

amaçla kullanan kişilere uygulanmaktadır. Dolayısıyla bu tanımın kapsamına girenler lobici sayılmaktadır.

Aslında yasa, lobicilerin faaliyetini kısıtlamıyor. Ancak kendisi veya başkası adına lobi yapan ve asıl amacı lobi yapmak olan kişi ve kuruluşların kayıtlarını Meclise sunmaları gerekmektedir. Ayrıca Kongre'nin ve halkın bilgi sahibi olmasını sağlamak amacıyla mali kayıtlarını da dört ay arayla ibraz etmeleri istenmektedir (Arı 2005:12).

3.1.3. Dernekler ve Lobi Faaliyetleri

Amerika'da eğitim, kültür, ekonomik veya başka toplumsal amaçları olan derneklerin lobicilik faaliyetlerine bir sınırlama getirilmiştir. Başka bir deyişle kar amacı gütmeyen vergi muafiyeti olan derneklerin bu statülerini koruyarak lobi faaliyetinde bulunmalarına olanak tanınmış ve bütçelerinin ne kadarını doğrudan lobicilik veya dolaylı lobicilik için harcayabilecekleri belirlenmiştir. Bu konuda 1976'da çıkan bir yasa ile vergi muafiyeti olan (tax exempt) kuruluşlar belirlenerek bunların lobi faaliyeti için bütçelerinden ne kadar harcama yapabilecekleri açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

İlgili yasaya göre, vergi muafiyeti olan dernekler (tax exempt organizations-puplic charities) belirlenen miktarları aşmaları durumunda vergiden muaf olma statülerini kaybetmektedirler. Vergi yasasının ilgili maddesinde kar amacı gütmeyen kuruluşlar (non-profit organizations) olarak da ifade edilen bu gruba giren ve vergi muafiyeti olan örgütler arasına sosyal yardım kuruluşları, kiliseler ve yan kuruluşları, eğitim, bilim, kültür, kamu sağlığı ve güvenliği ile ilgili alanlarda faaliyet gösteren dernekler ve örgütler girmektedir. Bu yasa gereğince, bunlara yapılan bağışlar vergiden düşülebilmektedir. Bunların sayısı IRS'in (Internal Revenue Service-ABD Gelirler İdaresi) 1978'de açıkladığı rakamlara göre yerel, eyalet ve ulusal düzeyde toplam 390,000 dolayındaydı. Yine vergi yasasına göre, önemli sayılabilecek ölçülerde (substantial) lobi faaliyetinde bulunan derneklerin vergiden muaf olma statülerini kaybetmeleri öngörülmektedir.

Kitle örgütleri, meslek grupları ve etnik grupların kurdukları örgütler bu gruba girmektedir. Bunlar eğitim, kültür ve sosyal amaçlı örgütler olarak gözükseler de esas olarak lobicilik yapmak için kuruldukları halde vergiden muaf olma statülerini kaybetmemek için asıl amaçlarının lobicilik olduğunu gizlemektedirler. Ancak bu tür bir (non profit) örgüt asıl amacının lobicilik olduğunu gizleme gereği duymazsa vergi muafiyeti statüsünden vazgeçerek kayıtlı lobici olarak faaliyet gösterebilir. Ancak bu durumda kayıtlarını düzenli olarak Temsilciler Meclisi'ne sunmak durumundadır. Türk Amerikan Dernekleri Asemblesi (ATAA) ve Amerika Ermeni Asemblesi (AAA) vergi muafiyeti olan kar amacı gütmeyen ancak lobi faaliyetinde de bulunan örgütlere örnek olarak gösterilirken, bir Yahudi örgütü olan AIPAC, Yunan örgütü olan AHIPAC ve Arap örgütü olan NAAA Federal Lobi Yasası kapsamında kayıtlı olarak lobicilik yapmaktadırlar ve faaliyetleri bu çerçevede değerlendirilmektedir.

1976 yılında çıkartılan yasa ile vergi muafiyeti olan kuruluşlar belirlenerek bunların lobi faaliyeti için bütçelerinin kaçta kaçını harcayabilecekleri belirtilmiştir. Yasaya göre gerekli nitelikleri taşıyan bir örgüt, yılık bütçesinin ilk 500.000 dolarlık kısmının %20'sini (100.000 dolar) ikinci 500.000 dolarlık kısmın %15'ini (75.000$), üçüncü 500.000 dolarlık kısmın %10'unu (50.000$) ve bundan sonraki her 500.000 doların %5'ini lobicilik için harcama yetkisine sahiptir. Ancak bu harcamaların toplamı 1 milyon doları geçememekte ve izin verilen bu miktarın da ancak %25'i grass roots (halk hareketi) için harcanabilmektedir (Arı 2000:172)

3.1.4. Federal Seçim Kampanyası Yasası

Baskı grupları açısından yasamayı etkilemenin yollarından biri de kuşkusuz seçimler sırasında adaylara verilecek destektir. Bu destek oy desteği olabileceği gibi, seçim kampanyalarında görev alma veya parasal destek sağlama şeklinde de olabilir. Ancak, baskı gruplarının Kongre üyelerine aşırı ölçülere varan parasal desteklerde bulunması kamuoyu nezdinde Kongre üyelerini küçük düşürmektedir. Bundan kurtulmak ve bu olumsuz imajı

silmek isteyen Kongre bu konuya bir sınırlama getirmeye çalışmış ve bu amaçla bazı düzenlemelere gitmiştir.

Baskı gruplarının kampanya harcamalarını düzenleyen ilk önemli yasa şirketlerin kampanyaları desteklemelerine yasak getiren 1907 yasasını genişleterek hazırlanmış olan 1925'deki yasadır (Federal Corrupt Practices Act of 1925). 1943'de Savaş sırasında çıkarılan bir (Smith-Connaly Act) yasa ile işçi sendikaları da geçici olarak bu sınırlamaya dahil edildi. Nitekim 1947'deki Taft-Hartley Yasası ile hem şirketler hem de sendikalar bu yasa çerçevesinde birlikte bu sınırlamanın kapsamı içine alındılar.

1971 tarihli Federal Seçim Kampanyası Yasası (Federal Election Campaign Act of 1971: FECA) ile Taft Hartley Yasası'nca düzenlenen konular yeniden ele alınmış ve bu defa bir değişiklik yapılarak şirketlerin ve sendikaların fonlarını kullanarak PAC oluşturmasına, onları yönetmesine ve yapılacak katkıları organize etmesine izin verilmiştir.

Bu nedenle 1971 tarihli FECA, PAC oluşturulmasına izin veren ve ona yasal bir statü kazandıran ilk yasa sayılmaktadır. Bununla beraber, devlet ihalelerini alan şirketlerin PAC oluşturmaları veya PAC'lar aracılığıyla, yani doğrudan veya dolaylı kampanyaları desteklemeleri yasak olmaya devam etmektedir. Ancak bunların çalışanlarına ve ortaklarına bu kısıtlama uygulanmamaktadır.

Sonuçta Watergate skandalının kampanyaları desteklemeye ilişkin kısımlarının da etkisiyle yasa 1974 ve 1976'da uğradığı kısmi değişiklikle adaylara yapılacak kişisel katkıları ele almıştır. Yapılan değişikliklerle bir kişi bir seçimde bir adaya (veya tek aday için oluşturulmuş bir PAC'a) 1,000 dolar ve bir yılda bir PAC'a (çok adaylı, multiple candidate) 5,000 dolar verebilmektedir. Bununla beraber, kişinin bir yılda tüm adaylara veya parti örgütlerine veyahut PAC'lara yapacağı toplam yardımın en fazla 25,000 dolar olmasında bir değişiklik olmamıştır. Aslında bu miktar ortalama bir sendika üyesi açısından oldukça yüksek olsa da şirket hissedarları ve yöneticileri için çok da büyük rakamlar

sayılamaz. Bununla beraber, bir PAC'ın bir yıl içinde federal seçimleri desteklemek için harcayacağı toplam paraya bir tavan getirilmemiştir. Çok adaylı (altı aydır kayıtlı en az 50 katılımcıya sahip ve beş veya daha fazla adayı destekleyen komiteler bu sınıfa giriyor) komiteler her adaya 5,000 dolar ve diğer bir komiteye (PAC'a) de 5,000 dolara kadar katkı yapabilmektedir. Ancak FEC'in (Federal Election Commission) bu kriterlerini taşımayan yani topladığı katkıları beşten daha az adaya dağıtan veya 50 kişiden az katılımcıya sahip olan komiteler (PAC'lar) normal bir kişinin tabi olduğu sınırlamalara tabi olmakta ve her bir adaya ancak 1,000 dolar, ulusal parti komitesine 20,000 dolar ve diğer bir komiteye (PAC'a) de 5,000 dolar katkı yapabilmektedir. Bununla beraber tek bir adayı desteklemek için kurulmuş komiteler de bireyin tabi olduğu sınırlamalara tabi olmakta ve dolayısıyla bir adaya bir seçim döneminde ancak 1,000 dolar katkı yapabilmektedir (Arı 2005:14)

3.2. Avrupa Birliği'nde Lobiciliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler

Avrupa'da lobicilik faaliyetlerinin, AET ile birlikte ivme kazandığı söylenebilir. Fransız tarımcıları ilk lobi faaliyetini gerçekleştirmiştir. Büyük otomobil firmalarının açtıkları lobi bürolarını daha sonraları bölgelerin, şehirlerin, sendikaların, üniversitelerin, baroların ve derneklerin açtıkları barolar izledi.

Brüksel'de lobi büroları, Avrupa parlamentosu ve Komisyonu nezdinde faaliyet göstermektedirler. Bu nedenle bu kuruluşların yapılarını ve işleme şekillerini iyi bilmek gerekmektedir. 1990'lı yılların başında, Avrupa Birliği'nde, 20.000'in üzerinde lobicinin olduğu ve bunların yıllık kazançlarının 450 milyon Euro'yu geçtiği sanılmaktadır. Yeniden yapılanma ve düzenleme sürecinde, tekstil, otomobil, petrol ürünleri, çelik, vergi, diğer sanayi ve tarım ürünlerini içeren 1000'e yakın mevzuatın görüşüldüğü Avrupa Birliği'ne geçiş süresi, lobi kuruluşları için en parlak dönemdir (www.stradigma.com)

Avrupa Parlamentosu, lobi çalışmalarına bir düzen vermek için Parlamento Başkanı Baron Enrique Crespo döneminde (1989−1994) Parlamenter Marc Galle'yi

görevlendirmesiyle başladı ("La Turquie vers l'Europe" isimli eserin sahibi). Değişik tüzük ve yönetmelikler yapıldı ve bu çalışmalar halen devam etmektedir.

İlk tüzük İngiliz (İşçi Partisi) Glyn Ford ve Fransız Jean−Thomas Nordmann (UDF)'in yönettiği komisyon tarafından hazırlandı ve 1996 Haziran'ında Parlamento Başkanlığına sunuldu. Bu tüzükte Parlamentoya giris ve çıkıslar, hediyeler ve davetli olarak gidilen geziler konusuna (her parlamenterin 3.000 EURO'nun biraz üstünde, Parlamento'nun üstlenmediği seyahatler için özel bütçesi mevcut…) bazı kurallar getirildi. Sn. Glyn Ford "…ilgililerle diyalog içinde olmaktan büyük bir memnunluk duyuyoruz ….. ama bu ilişki, bir ortaklık veya aidiyet ilişkisi haline dönüşmemelidir……" diyordu. O dönemde, Türkiye'nin hemen hemen tüm Parlamenterlere şık bir kutu içinde Ankara Oda Orkestrası'nın 9 CD'lik hediyesi, M. Carthy tarafından Belçika basınına yansıtıldı. Her Avrupa Parlamenterinin, asistan ve sekreter için sabit bir bütçesi olmakla birlikte, bazı parlamenterlerin sekreter veya asistanlarının ücretleri bazı kuruluşlar tarafından ödeniyordu. Hatta, 1995 yılı ilkbaharında dizel motorların tartışılması süresinde Peugeot−Citroen'in bir İngiliz Parlamenteri ödüllendirdiği haberi basına kadar yansıdı. 1990'lı yılların başlarında Avrupa Birliğinde 20.000'in üzerinde lobicinin olduğu ve bunların yıllık kazançlarının 450 milyon Euro'yu geçtiği tahmin ediliyor. Yeniden yapılanma ve düzenleme sürecinde, tekstil, otomobil, petrol ürünleri, çelik, vergi, ve diğer sanayi ve tarım ürünlerini içeren 1000'e yakın mevzuatın görüşüldüğü Avrupa Birliği'ne geçiş süresi lobi kuruluşları için altın dönemi teşkil etmekteydi.

Lobiciliğin düzenlenmesi konusu AB gündemine ilk kez 1989'da Hollandalı Sosyalist milletvekili Metten'in Parlamentoya lobiciler, lobi faaliyetleri ve bu konudaki istismarlar ile ilgili bir yazılı soru sunmasıyla girmiştir. Bu sorunun sebebi ise o dönemde milletvekillerinin lobicilerden çıkar sağladıkları, bazı milletvekillerinin lobicileri kendi çalışanları olarak Parlamentoya kayıt ettirdikleri ve böylece Parlamentoya herkesin dilediği

gibi girip çıkabildiği, gizli bazı belgelerin Parlamentodan çalındığı ve satıldığı yönündeki iddialar olmuştur.

1991 yılında Belçikalı Sosyalist milletvekili Marc Galle lobicilikle ilgili ilkeleri belirleyecek ve lobicilerin Parlamentoya kayıt olmaları zorunluluğunu getirecek bir taslak rapor hazırlaması için görevlendirilmiştir.

Galle'nin 1992 yılında sunduğu rapor; belgelerin dışarı satışını yasaklamak, Parlamento binasında girilmesi yasak alanlar, Parlamentoya girmek isteyen lobicilerin kayıt yaptırması, kayıtlı lobicilerin uyması zorunlu kurallar ve bu kurallara uymayanlara verilecek cezaları içermekteydi. Rapor hiçbir zaman genel kurula gelememiştir.

Raporun en büyük eksiği tanımlamada olmuş, 'lobici' kavramının net olarak bir tanımı yapılamamıştır. Yapılan tanımlama "Üçüncü taraflar adına hareket eden ve Avrupa Parlamentosunda veya diğer Topluluk organları önünde bu üçüncü tarafın çıkarlarını savunan herkes" şeklindedir. Ancak bu tanımlama yalnızca üçüncü taraflar adına çalışan profesyonel lobicileri içermesinden ötürü eksik kalmıştır. Diğer taraftan rapor Birliğin çeşitli kesimleri tarafından muhalefet edilmiştir. Direkt olarak Parlamento üyeleriyle ilişkili olan idari ve mali konular ile Parlamento binalarının yönetiminden sorumlu komite olan Collage of Quaestor rapora karşı çıkmıştır. Komisyon da lobicilerin kendi düzenlemelerini oluşturmaları için harekete geçerek raporun işlerlik kazanmasını engellemiştir.

Komisyon tarafından, Aralık 1992'de yayınlanan "Komisyon ile Özel Çıkar Grupları Arasında Açık ve Yapılandırılmış Diyalog" adlı belgede çıkar temsilinin Komisyon için ne kadar önemli ve vazgeçilmez olduğu vurgulandıktan sonra, çıkar gruplarının kendi kendilerini düzenleyecekleri bir belge hazırlamaları gerektiği belirtilmiştir (http://europa.eu.int/comm/secretariat general/sgc/lobbies/communication /communication-intro_en.htm).

Komisyonun bu girişimleri sonucu 1994 yılında Brüksel'deki lobi şirketlerinden bir grup biraraya gelerek lobicilerin uyması gereken kuralları belirleyen bir belge hazırlamışlardır. Bu belgeyle lobicilerin, AB kurumlarını ziyaret ederken kendilerini, şirketlerini ve temsil ettikleri grupları belirtmesi, kurumları kendileri ile ilgili olarak yanlış bilgilendirmemesi, elde ettikleri bilgi ve belgeleri kar amacıyla kullanmamaları ve herhangi finansal bir çıkar teklifinde bulunmamaları gibi temel kurallar konmuştur. Bu kuralların ihlali durumunda ise herhangi bir cezai yaptırım öngörülmemiştir. Bu kurallar Parlamentoda uygulanmaya konmuş fakat uyulup uyulmaması lobicilere bırakılmıştır.

Lobiciliğin düzenlenmesi ile ilgili bu çalışmalar, Komisyon'un isteklerini karşılamasına rağmen, özellikle lobiciliğin belirtilen sorunlara neden olduğunu düşünenleri çok fazla tatmin etmemiştir. Lobicikle ilgili bir tanımın yapılmaması ve kurallara uyma konusunda bütün inisiyatifin lobicilere bırakılmış olması nedeniyle yapılan düzenlemeler özellikle Parlamentonun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kalmıştır. Bu nedenlerle, 1994 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinden hemen sonra İngiliz Parlamenter Glyn Ford lobiciliği düzenlenmesi ile ilgili teklifleri içeren ve üye ülkelerdeki düzenleme uygulamalarını inceleyen bir rapor hazırlaması için raportör olarak atanmıştır. Ford'un lobicilere bakış açısı Komisyonunkinden farklı olmuş ve lobicilerin kendi hazırladıkları düzenlemeyi kamusal hedefler bakımından işe yaramaz bulmuştur. Ford öncelikle üye ülkelerdeki lobicilik düzenlemeleriyle ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda baskı gruplarının veya bu grupların temsilcilerinin aktivitelerini düzenleyen yasaları bulunan sadece iki ülke olduğu görülmüştür; Almanya ve İngiltere. Ford hazırladığı raporda lobicinin tanımına ilişkin tartışmalara girmemiştir. Rapora göre milletvekilleri ile görüşmek ve bilgi vermek üzere sık sık Parlamentoya giren kişilere, Parlamentonun idari işlerinden sorumlu komite tarafından sürekli giriş kartları verilecek ve bu kartlara sahip olan kişiler isimleri, ticari adları ve Parlamentoda yapacakları faaliyetleri de kapsayacak şekilde kayıt yaptıracaklardır. Ayrıca bu kişiler yıllık olarak, milletvekillerine, görevlilere veya milletvekillerinin asistanlarına verdikleri herhangi bir

hediye, hizmet veya benzeri finansal çıkarı açıklayacaklardır. Daha sonra hazırlanan ikinci raporda çeşitli değişiklikler yapılmış ve lobiciler için belirlenen kurallar 1997 yılında Parlamentonun tüzüğüne eklenmiştir (Greenwood 1998: 594).

3.3. Türkiye'de Lobicilikle İlgili Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde baskı gruplarının, özellikle de yasama organı üzerinde etkileri görülmektedir. Bunun çeşitli örneklerini görmek mümkündür. Öncelikle milletvekilleri tarafından verilen önergelerin büyük çoğunluğu, kendi seçim bölgelerini kapsayan konularla ilgilidir. Bunlar genellikle yol yapımı, zirai kredilerin artırılması, su getirilmesi, ormanlık bölgelerin kalkındırılması, hayvancılıkla geçinen bölgelere yardım, konut sorunu vb. konuları kapsar. Milletvekillerinin, seçildiği bölgenin sorunlarını araştırma ve soru sorma yoluyla ilgili bakana yöneltmesi, seçmene seçim sırasında verdiği sözlerle doğrudan bağlantılı olduğu için doğal sayılmalıdır. Bunları, seçim döneminde ya da sonradan karşılaştıkları baskıların dışa vurulmasının bir delili olarak saymak gerekir. Çünkü aynı milletvekilleri, yeniden seçilmek kaygısıyla aynı bölgede seçim çalışmalarına başlayacaktır. Seçmenin gücendirilmesi, taleplerinin yerine getirilmemesi, tekrar seçilme şansını büyük ölçüde zora sokacaktır. Bu nedenle milletvekilleri, seçmenlerinin istekleri doğrultusunda hareket etmeyi kendilerine bir mükellefiyet gibi kabul etmektedirler. Sonuç olarak, yasama ve yürütme üyelerinin daha seçim zamanından başlayarak sürekli biçimde grupların baskısı altında bulundukları anlaşılmaktadır. Nitekim 1969-1970 döneminde meclise sunulan 300'den fazla sözlü ve yazılı sorunun hemen tamamı milletvekillerinin seçim bölgelerinin isteklerini kapsamaktaydı (Akad, 1976: 125).

Türkiye'de baskı gruplarının faaliyetleri hakkında da birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Bunlardan ilki **Türkiye Kiracılar Cemiyeti** ile ilgili örnektir; buna göre, TBMM, kira oranlarını 1939 rayicine göre dondurmuş olan **Milli Koruma Kanunu** ile ilgili hükümlerini yeni esaslara bağlamayı uygun bulmuş ve 1954 yılında çıkartmış olduğu 6088 sayılı kanunla, dükkan kiralarını 1 Ocak 1955 tarihinde; ev kiralarını da 1 Haziran

1955'te serbest bırakmayı kararlaştırmıştır. Bu kanunun kabulünden sonra kurulan ve merkezi İstanbul'da bulunan **"Türkiye Kiracılar Cemiyeti",** sistemli çalışmalar sonucunda, henüz yürürlüğe girmemiş olan kanunun bir karma komisyona havalesini sağlamıştır. Kiracılarla ev sahipleri arasında aylarca süren mücadeleden de, çok yaygın bir menfaat grubu özelliği gösteren kiracılar galip çıkmışlardır. Sonuçta TBMM, 1955'te kabul ettiği son kira kanununa göre, 1939 rayici üzerinden meskenlerde % 200, dükkanlarda ise % 400 zam oranını kabul etti ve daha sonra inşa edilen binaların kiralarını 1953 haddine uygun olarak dondurdu. Böylece Türkiye Kiracılar Cemiyeti, bir baskı grubu örneğini vermiş oldu. Türkiye'de baskı gruplarının faaliyetlerine ikinci bir örnek ise, meslek kuruluşlarının çalışmalarıyla ilgilidir. Meslek kuruluşlarının bu nitelikteki çalışmalarına, bankacılığı sınırlayan ve bazı şartlara bağlanmasını ve avukatlık stajının uzatılmasını öngören kanun tasarılarıyla mücadele ve fahri tıp asistanlarının kadrolara bağlanmasını sağlayan tasarıyı desteklemek örnek olarak gösterilebilir. Meslek kuruluşlarının bu tip çalışmaları, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve İhtisas Odalarının müşterek yayın organı olan "Mühendislik-Mimarlık Gazetesi"nde yayınlanan, "meslektaşlarımıza açık mektup" başlıklı yazısında da görülmektedir. Burada, ziraat uzmanlık okulu mezunlarına "ziraat aletleri mühendisi" unvanı verilmesi eleştirilerek tasarının, "birliğimizin görüşü alınmadan kanunlaşmasına imkan verilmemelidir" denilmektedir. Aynı açık mektupta meslekleri ile ilgili başka kanun tasarıları hakkında da birliğin görüşleri belirtilmektedir (Kuzu, 1985: 131-132).

Türkiye, bugünkü anladığımız manada modern lobicilik çalışmalarına 1924 yılında New York'taki "Türk Teavün Cemiyeti" aracılığı ile başlamıştır. Bu cemiyet, 6 Ağustos 1923 yılında Amerika ve Türkiye arasında Lozan'da imzalanan "Dostluk ve Ticaret Antlaşması"nın iptal edilmesi için Ermeni ve Rum lobilerinin başlatmış olduğu "Lozan Antlaşmasına Hayır!" kampanyasına karşılık, 1924 yılında ilk tepkiyi göstererek Türkiye'nin bu alanda bilinen ilk modern lobicilik çalışmasını yapmıştır.

Devlet aracılığıyla uluslar arası boyuttaki ilk profesyonel denemeler, 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Türkiye'nin çıkarlarının korunması için, Amerikalı profesyonel bir lobi şirketiyle anlaşma yapılmasıyla başlamıştır. Bu anlaşma ve bu tarih modern anlamdaki ilk Türk lobiciliğinin de başlangıcı olmuştur.

Türkiye'de lobiciliği düzenleyen hukuk kurallarının olmaması bu alanın bir eksikliğini oluştururken; Anayasa ve kanunlarda bu alanı dolaylı yollardan kontrol ederek sınırlayabilecek başka hukuk kurallarına rastlanmaktadır (Canöz, 2007: 53-60)

Örneğin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu bunlardan birisidir. Bu kanunun 66. ve 79. maddeleri lobiciliği yakından alakadar eden maddelerdir.

3069 sayılı Kanuna göre "Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun"dur. Bu kanunun 2,3, ve 4. maddeleri milletvekillerinin neler yapamayacağı ile ilgili sınırlamaları belirtmektedir (Canöz 2007:57-58)

Madde 2: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda, özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurallarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan ve dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Madde 3: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ayrıca; 2'nci maddede belirtilen kurum ve kuruluşlarda ücret karşılığı iş takipçiliği, komisyonculuk, müşavirlik yapamazlar; Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile zimmet, ihtilas, irtikâp, kaçakçılık veya döviz

suçları gibi Devletin maddi çıkarlarıyla ilgili davalarda Devlet aleyhine vekil olamazlar; serbest mesleklerini icrada, ferdi işletmelerini idarede milletvekilliği unvanlarını kullanamazlar.

Madde 4: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri 2'nci maddede belirtilen kurum ve kuruluşlarda genel sekreter, sekreter veya benzeri herhangi bir nam altında hiçbir yönetim görevi alamazlar.

Milletvekilleri, yabancı bir devlet veya milletlerarası bir kuruluş tarafından verilen idari ve siyasi, ücretli herhangi bir işi veya görevi Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı olmadıkça kabul edemezler."

Türkiye'deki lobiciliği yakından alakadar eden son hukuki metin ise 3628 sayılı "Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu"dur. Bu kanunda da (Canöz 2007: 59)

Madde 2 a) Her tür seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri, (Muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç)

b) Noterler,

c) Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş ve alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören

kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında alık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

e) Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yönetici ve denetçileri,

f) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Özel Kanunlara göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da bu Kanun hükümlerine tabidir.

Madde 3: Yukarıda maddede sayılan kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücamele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzel kişi veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Hediyelerin bedellerinin tespiti çıkarılacak yönetmeliğe göre Maliye ve Gümrük Bakanlığınca yapılır.

Madde 5: Bu kanun kapsamına giren görevlilerin kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malları ile görevliye yapılan aylık net ödemenin,

ödeme yapılmayan görevlilerin ise, 1 inci derece Devlet Memurlarına yapılan aylık net ödemenin beş katından fazla tutarındaki her biri için ayrı olmak üzere, para, hisse senetleri ve tahviller ile altın, mücevher ve diğer taşınır malları, hakları, alacakları ve gelirleriyle bunların kaynakları, borçları ve sebepleri mal bildiriminin konusunu teşkil eder.

Madde 13: Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde haksız mal edinene üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Haksız edinilen malı kaçıran ve gizleyene de aynı ceza verilir."

Türkiye'deki doğrudan lobicilik çalışmalarını etkileyerek dolaylı lobiciliği teşvik eden 2820, 3069 ve 3628 sayılı kanunlar, lobicilik adına yeni düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, doğrudan lobicilik amaçlı olmasa da 2002 yılında İstanbul Milletvekili Algan Hacaloğlu ve 58 milletvekilinin imzasıyla bir kanun teklifi verilmiştir. Bu teklif, 3069 sayılı "Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği ile Bağdaşmayan İşler Hakkında Kanun" ile 3628 sayılı "Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu"nun gelişmiş ülkeler düzeyinde yeniden yapılandırılması amacıyla "Türkiye Büyük Millet Meclisi Etik Komisyonunun Kurulmasına" ilişkin "Siyasi Ahlak Yasası" adını taşımaktadır, ancak bu teklif de kabul edilmeyerek reddedilmiştir (Canöz 2007: 62-64).

4. Lobiciliğin Politika ile İlişkisi

Devlet sürekli olarak bir amaca ya da işleve yönelik faaliyet gösteren, salt ortaya çıkış sürecinde bir amaç olduğu için değil, gelecekte de varlığı için meşruiyet ve etkinlikleri için gerekçe oluşturacak karmaşık bir görevi yüklenmek üzere düzenlenmiş bir mekanizmadır. Devlete böyle amaçsal bir temel atfetmek, salt devleti tanımlamak için kullanılsa bile, devlet o belirli amaca uygun düşmediği ölçüde devlet olmaktan çıkacağı

için, tartışmalıdır. Bu yüzden "modern devlet"in tanımının devletin sahip olabileceği bir dizi sınırlı amaca değil de, yalnızca yapısal özelliklerine (aralarında en belirgini şiddete başvurmayı meşru olarak tekelinde tutmasıdır) dayandırılması gerektiği sık sıkı öne sürülmüştür. Bir başka görüş olarak da, bazen devletin aslında doğası gereği bir telos'u bulunduğu, ama bu amacın yalnızca kendi gücünün sürekli yayılmasıyla ilgili ve bütünüyle devletin kendi iç yapısına ilişkin olduğu öne sürülmüştür.

Devletin kendisi resmi, karmaşık bir örgüt olarak yapılanmıştır. Devletin iç yapısı politika saptamaz, denetleme ve yürütmede birbirine bağımlı, bütünüyle özerk olmayan kurumlardan oluşur. Bu kurumların, sonunda en üstteki otoriteye varılana değin her birinin yetki alanları, kaynakları ve çalışma yöntemleri, onların dışında ve üzerinde başka kurumlarca belirlenir. Her bir kurum da çoğu hiyerarşik olarak düzenlenmiş farklı ve birbirini tamamlayan bir dizi makamdan oluşur. Bu makamlarda işler evrensel ölçütlere göre düzenlenir. Bu ölçütler aynı zamanda memura sahiplenemeyeceği, gayri şahsi, "kamusal" yetki ve sorumluluklar da yükler. Modern bir devlet olarak örgütlenmiş bir toplumda siyasal iktidar mücadelesi bu "makamlar"ı da ele geçirmeyi ve onların etkinlikleri üzerinde söz sahibi olmayı, onları etkilemeyi gerektirir. Burada, "etki"nin doğası gereği, dağıtılamayacağına ve evrensel kurallara dayandırılamayacağına işaret etmektedir.

Devlet, tüm dişlileri birbirine kenetlenen bir makine, aralarında eşgüdüm sağlanmış çok sayıda görevin hizmetindeki tek bir merkezden gelen bilgiyle harekete geçen ve o merkezce yönetilen bir makine gibi çalışmak üzere tasarlanmıştır. Bu makine benzetmesi, devletin idari aygıtı için, yönetim sisteminin öteki parçaları için olduğundan çok daha fazla geçerlidir. Bütün yüksek anayasal organlar arasındaki güçler ayrımına ilişkin "denge ve denetim" düşüncesi de bu denli mekaniktir. Devlet yalnızca bir mekanizma değildir: Etkinlikleri sırasında her biri bir başkasına kaynak sağlayan ya da onu kısıtlayan çok sayıda küçük parçadan oluşan karmaşık ve incelikli bir mekanizmadır (Poggi 2001:117-119).

Dünya siyaset arenasında, amaçlarına erişmek için, siyaset dört araç kullanmaktadır: Propaganda, diplomasi, ekonomi ve savaş. Bunların her biri, sırasıyla, ikna stratejisini, pazarlık stratejisini ve zor kullanmanın stratejisini şekillendirirler. Sırasıyla kullandıkları "nâkil"ler ise semboller, anlaşmalar, mallar ve şiddettir.

Propaganda, savaşta veya barışta, diğerlerinin etkin bir şekilde fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için temel bir gerekirliktir. Eğer "karşı taraftaki"ler kullanılan semboller sayesinde yeterince ikna edilmiş, inandırılmış bulunuyorlarsa, diplomatik anlaşmaların müzakeresi kolay, hatta gereksiz kılınabilir. Keza, karşı taraftaki topluluğun mallarının ve eşyalarının niçin elinden alındığını yeterince açıklamadan ve uygulanacak olan yarı-zora dayanan tedbirleri kaldırmak için bu topluluğun neler yapması gerektiğini iyice ortaya döküp ifade etmeden, ekonomik tedbirler almaya girişmezsiniz. Aynı ihtiyaç, şiddete başvurma anlarında çok daha büyük bir ağırlık kazanmaktadır. Barışçı ilişkilerin yeniden kurulabileceği şartlar açıklanmadan; "savaş hedefleri" bildirilmeden savaşa girişilememesi bu yüzdendir.

Siyasa fonksiyonu, gelecekteki amaçların elde edilebilirliğini, içinde bulunulan anda karşılaşılan olay ve olguların kullanımı ile kolaylaştırmaktadır. Savaş, ekonomi ve hatta diplomasi maddi ortamda ortaya konulan işlemlerle bu amaca hizmet etmeye çalışırlar. Propagandanın fonksiyonu ise sembolik ortamı manipüle ederek bu siyasa amaçlarına erişmeye çalışmaktır. İnsanların ve halkların gelecek hakkında inandıkları onların yaşadıkları anın olay ve olguları karşısında yapacakları tepkileri etkiler ve biçimlendirirler (Oskay 1992: 271).

Siyasal partiler, belli bir ideolojiyi ya da programı yaşama geçirebilmekve yasal yollardan iktidarı elde etmek amacıyla örgütlenmiş kuruluşlardır. Siyasal parti demokratik bir yönetimde, iktidar yetkilerini kullanan ya da iktidarı serbest seçimle ele geçiren kişilerin oluşturduğu siyasal bir örgüttür. Siyasal partilerin en önemli işlevi, toplum içindeki dağınık siyasal görüşlere ve eğimlere açıklık getirerek onlara yön vermeleri, ülke sorunlarını

belirginleştirmeleri ve bu sorunların çözümünü ve çalışma esaslarını gösterir tüzük ve programlan ile halktan iktidar olabilmek için oy istemeleridir. Siyasi partiler, toplumdaki ayrı ya da çatışan görüşleri temsil ederek demokrasinin çoğulculuk ve katılımcılık ilkelerinin yaşama geçirilmesini ve ulusal istencin oluşmasını sağlarlar.

Siyasal partiler ve bürokrasiden ayrı olarak siyasal karar sürecini çok önemli ölçüde doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen çıkar gruplarıdır. Çıkar grupları, ortak ekonomik ve sosyal çıkarlara dayalı etkin bir şekilde organize olmuş kuruluşlardır. Çıkar gruplarının ortaya çıkmasındaki temel mantık, siyasal karar alma sürecinde bireysel olarak etkin olmanın güçlüğü ve ortak çıkarlara sahip bireylerin ortak hareket ederek bu süreçte daha etkin olabilmeleridir. (Aktan ve Dileyici 2006:65).

Herhangi bir konu etrafında birleşen ve organize olan güçler amaçlarına ulaşabilmek için çeşitli yöntemlerle siyasal sisteme baskı yapmaya çalışırlar. Lobicilik bu yöntemlerin en etkili olanıdır. Ancak lobiciliğin türünü ve şeklini belirleyen en önemli etken ise ülkede geçerli olan yönetim şekli olmaktadır. Özellikle demokratik siyasal sistemler halkla ilişkilerle birlikte lobiciliğin büyük gelişmeler gösterdiği sistemlerdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'de lobiciliğin gösterdiği gelişme siyasal sistemdeki değişikliklerle kol kola yürümüştür. Yeni toplumsal çıkarlar ile büyük siyasi partilerin bu yeni seçmen gruplarını parti bünyesinde temsil etmedeki yetersizlikleri halkın siyasal sisteme yabancılaşmalarına yol açarken; herhangi bir ihtiyaç durumunda ise baskı grubuna katılma oranlarını artırmıştır. Bunun temel nedeni ise siyasi partilerin toplumdaki özellikle de toplumsal ve hassas ahlaki meselelerdeki hissiyata tercüman olmada yetersiz kalmaları gösterilmiştir (Davies'ten aktaran Canöz 2007:76).

5. LOBİ ÇALIŞMASINI ZORUNLU KILAN FAKTÖRLER

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra lobi çalışmasını zorunlu kılan üç unsurdan söz etmek mümkündür. Bunlar;

* Teknolojik gelişmeler

* İletişim

* Vahşi kapitalist anlayışın terk edilerek, tüm faktörlerin gözetilmesinde yarar olduğu bir anlayışın ortaya çıkışı

Bu unsurlar kurumsal kimlik zorunluluğunu ortaya çıkartırken bu kimliğin oluşturulmasında "lobbying" tek ve vazgeçilmez aygıt konumuna girmiştir. Gelişmelerin anında toplumsal katmanlar tarafından algılanıp bir tepki biçimine dönüşebilme riski lobi faaliyetlerinin kaçınılmazlığını ortaya koymaktadır. İşte bu nedenlerden ötürü "bir lobi faaliyetinin %20'si hukuk, %20'si siyaset, %20'si ekonomi, %20'si diplomasi ve %20'si de iletişimdir." (Le Grelle B'den aktaran Ünal Erzen 1999:23)

Lobicilik, ana amaç olarak herhangi bir ülkenin veya belirli bir grubun çıkarı korunurken ikincil sonuçların elde edilmesi gibi nedenlerle de yapılabilmektedir. Bunlar, istenilen sonucun gerçekleştirilme arzusu, seçilmişlerin bilgi noksanlığı ve gündeme girme/gündemi belirleme isteği gibi nedenler olabilmektedir.

5.1. İstenilen Sonuca Ulaşma

ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinde işlemekte olan temsili demokrasilerin oluşmasında ve işleyişinde hakim olan unsurlardan birisinin rekabet olduğunu biliyoruz. Rekabet ise, kendi mal ve hizmet sistemi için en iyi ortamın geçerli kılınmasını gerektiriyor. Bu durum, insan topluluklarının giderek daha örgütlü toplumlar haline dönüşmesi ile gücünü arttırıyor. Bu aşamadan itibaren, örgütlü ve örgütlendiği için de

güçlü çıkar ve baskı gruplarının yönetimler üzerinde son derece önemli etkileri ve yaptırım güçleri mevcuttur. Lobicilik, değişik yöntemlerle yürütülen bu çalışmaları içeren kapsamlı bir faaliyet alanıdır (www.stradigma.com).

Lobiciler politikacıları ve bürokratları etkiledikleri gibi, hükümet kararlarını da kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilme becerisini gösterebilmektedirler. Bu beklenti lobi faaliyetlerinin de yapılış amacıdır. Bu faaliyetler sonucu bir kararın çıkartılması engellenebilir, varolan bir karar aynen muhafaza edilebilir ya da istenen bir karar çıkartılabilir.

5.2. Bilgi Sunma

Lobicilik; baskı gruplarının amaçlarına varmak için kongrede, parlementoda yaptıkları çalışmalar olarak ifade edilir. Kişilerin ya da özel çıkar gruplarının siyasal karar alma sürecinin etkileme amacına yönelik girişimleri. Lobiciliğin ya da diğer adıyla kanun simsarcılığının olmadığı siyasal sistem yoktur. Çoğunlukla meclis koridorlarında yürütülen kulis çalışmalarına dayanmakla birlikte, bir yemek, ziyafet veya partiler lobicilik için uygun zeminlerdir. Çalışmalar kongre ya da parlamento üyelerinin ikna etmeye çalışmak, haklı bir dava peşinde olduğuna dair gerekli bilgi ve doküman sağlamak, temsilcilerine destek sözü vermek gibi aktivitelerle sürdürülür. Ayrıca baskı grupları, temsilcisi olduğu grubun talepleri doğrultusunda kanun tasarısı taslakları hazırlayarak, bunların temsilciler vasıtasıyla yasalaşmasını sağlarlar. Yine baskı grupları propaganda yolu ile kamuoyunda ve hükümette uygun bir hava oluşturmaya çalışırlar.Lobicilik yapan kişiler güçlü bir ticari ya da tarımsal kuruluşun veya işçi sendikasının bu işle görevli memurları, ücretle çalışan profesyonel lobiciler, istek ya da sorunlarını iletmeye çalışan sıradan vatandaşlar olabilir. Lobicilik; özellikle siyaset dünyasında bireylerin ya da bazı grupların kanun yapıcıları etkilemek için planlayıp, organize ettikleri her türlü girişim ve etkinliktir ve daha geniş bir ifade ile lobicilik; bir fikri, bir ürünü, bir konuyu satma, kamuoyunda olumlu izlenimler oluşturulmasını sağlama, lanse etme, yanlış izlenimleri silme ya da düzeltme, gerektiğinde baskı grupları yaratma, aleyhte olan bir durumu lehe çevirme olarak da açıklanabilir.

Lobicilik; kamu yönetiminde daha çok yasa yapıcı ya da karar verici konumunda olan kişileri bilgilendirme ve etkileme çabalarıdır. Aynı zamanda karar organları ile çıkar grupları arasındaki ilişki ağları ve etkileme süresidir. Lobicilik, çağdaş demokrasilerde, hem ülke içi menfaat grupları tarafından hem de ülkenin genel menfaatleri doğrultusunda uluslar arası bir boyutta gerçekleşebilir.

İşte tam bu noktada lobiler, kanun koyucularla temasa geçip nasıl karar alması gerektiği hususunda onlara yön verirler; karar alıcılar da lobicilerin yapmış oldukları telkinleri alacakları kararlarda göz önünde bulundururlar. Lobilerin kamu yönetimine sunmak üzere hazırladığı ayrıntılı hazırlıkların olmaması, yönetimin, alacağı kararlarda hata payının artmasına neden olabilmektedir.

Karar alma merciinde bulunan seçilmişlerin uzmanlık gerektiren pek çok durumda yeterli bilgi donanımına sahip olmamaları, dışarıdan gelen bilgiye açık olmaları ve bunların etkisinde kalmaları sonucunu doğurur. Zaten istenen de budur. Lobiciler, hem siyasal, hem bürokratik kadrolar için önemli bir bilgi ve haber alma kaynağıdırlar. Buradan da anlaşılacağı gibi parlamenterlerin bazı noktalardaki bilgi açığını lobiciler kendi istekleri doğrultusunda kullanabilmektedirler.

5.3. Gündemde Olma veya Gündemi Belirleme Arzusu

Lobicilikte de etkilenmeye çalışılan kesim genel olarak parlamento, hükümet, bürokrasi ve yerel yönetimlerden oluşmaktadır. Lobicilik faaliyetlerinde bulunanlar istedikleri sonucu elde edebilmek için konuya uygun organizasyonlar yaparlar, bunlardan birisi de kamuoyunda ve medyada gündeme girme/gündemi belirlemedir. Bu konudaki en etkili araç ise medyadır.

Lobicilik en fazla "Basınla İlişkiler" gerektiren bir iş… Tüm lobiciler basının gücünden yararlanmak isterler, bunun zorundadırlar da… Ve özellikle bir lobici için yüksek

tirajlı gazetelerin ilk sayfalarında ya da en fazla "rating" alan televizyon kanallarında yer almak oldukça önemlidir.

Günümüzde medyanın her konuda toplum üzerinde ve kamuoyu yaratma konusunda oldukça büyük etkileri vardır; hatta gündem yaratma, gündem belirleme konularında bile. Günümüzde gündemi genel olarak basın belirlemektedir. Bu, bir lobicinin asla unutmaması gereken bir konudur (Ak 2003:1).

5.4. Kaynak Yaratma Çabası

Lobi çalışması aynı zamanda bir kaynak yaratmak amacıyla da yapılabilir. Devlet birçok alanda para harcamaktadır, sosyal ya da ekonomik anlamda pek çok STK'nın da devlet ödenekleri olmadan ayakta kalamayacağını görmek gerekir. İnanılırlık bir fikrin kabul edilebilmesinin ön koşuludur. Bir fikir ne kadar çok destekleniyorsa kabul edilme olasılığı o kadar yüksektir (Bovard, 2003).

5.5. Kamuoyu Yararı

Özellikle demokratik rejimlerde kamuoyu üzerinde grubun menfaatlerinin haklılığı konusunda olumlu etki oluşturmak, çıkar grubunun menfaatlerinin gerçekleştirilmesine katkısı açısından oldukça önemlidir (Kapani, 1989:207).

Çıkar grupları kendileriyle ilgili konularda bir sivil toplum kuruluşu olarak etkinlik denetiminin yanında, hukuka uygunluk, kamusal denetim gibi fonksiyonları da yerine getirmekte ve kamuoyunun bilgilendirme sürecini hızlandırmaktadır. Özellikle siyasi mekanizmanın, toplumun istek ve ihtiyaçlarını belirlenmesi sürecinde, çıkar grupları siyasi karar alma mekanizması ile toplumun ihtiyaçları arasında bir dolgu işlevi görmektedir.

Çıkar grupları kamuoyunu etkileme süreci içerisinde iki temel faaliyette bulunurlar. Birincisi, kamuoyuna yeni bilgiler sunmak suretiyle onu aydınlatmak ve kendi menfaatleri

doğrultusunda elverişli bir ortam oluşturmak, diğeri ise temsil ettikleri çıkarların korunması için hükümet nezdinde girişimde bulunmak. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları en etkili yöntem de basın ve yayın yoluyla propagandadır. Özellikle büyük medya kuruluşlarının desteği kamuoyunu etkilemede büyük rol oynamaktadır.

Kamu tercihi mensuplarına göre, günümüzde "demokrasi" olarak adlandırılan çeşitli siyasal yönetimlerde gerçekte "halkın egemenliği" değil, "çıkar ve baskı gruplarının egemenliği" söz konusudur. Kimi zaman hükümetler, sınırsız yetkileri elinde bulunduran siyasal güç odağı konumundadırlar. Kimi zaman da parasal güç odağı olarak zenginler ve bunların kurdukları dernek vs. organizasyonlar (işveren sendikaları vb) kendi istekleri dahilinde siyasal iktidarları etkileyebilmektedirler. Enformatik güç odağı olarak medya da kimi zaman demokrasi için ciddi bir tehlike oluşturabilmektedir. Medya bir taraftan kendi isteği doğrultusunda yanlış ve yalan yayınlarla vatandaşların tercihlerini değiştirebilmektedir. Diğer taraftan, medyanın tekelleşme durumunda olduğu ülkelerde, medya kuruluşları kolayca siyasal iktidar üzerinde baskı oluşturarak çıkarlar temin edebilmekte ve seçmen tercihlerini çarpıtabilmektedirler (Aktan ve Dileyici 2005:89).

6. LOBİCİLİKTE KULLANILAN ARAÇLAR

İletişim, lobicilik için çok önemli bir yer tutmaktadır. Günümüz dünyasında teknolojinin de hızlı bir biçimde gelişmesiyle daha da kolaylaşan, yaygınlaşan ve önemi kavranan iletişim ile ilgili bilimsel görüşlerin ve yayınların sayısı artmaktadır. Özel sektörde, kamu sektöründe ve siyasal arenada çok önem verilen iletişim kaçınılmaz olarak lobicilik için de vazgeçilmez araçlardandır. Lobicilikte kullanılan yöntemler üç ana başlık altında sıralanmaktadır; kitle iletişim araçları, kişisel/bireysel iletişim araçları ve yüz yüze iletişimdir.

6.1. Kitel İletişim Araçları

İletişim sürecini modelleştirme girişimini politik alanla birleştiren çalışmalar, kitle iletişim araçlarının, seçim kampanyalarında oy verme kararlarının oluşumundaki etkilerini ölçmeye yönelmiştir. Bu çalışmalarda, kitle iletişim araçlarında sunulan iletilerin insanların görüşlerini etkileyeceği iddia edilmektedir (Köker 1998:34)

Uluslar arası politik strateji ve "yeni dünya düzeni"ni tayin etmekte, iletiminde ve uygulanmasının garantilenmesinde psikolojik (soğuk) savaş ve propaganda tekniklerinin günümüzde kültür ve güç gösteri emperyalizminin en önemli bir aracı olması gerçeği gözardı edilmemelidir. Bu durumun ve aracın en etkili kullanıcısı olarak yakın geçmişte Hitler'in idaresindeki "Milli Sosyalist Parti" verilebilir.

Bu parti, sadece Almanya içerisinde bütün medyayı merkezileştirip kendi amacı doğrultusunda kullanmakla yetinmemiş, kendi uydu ülkelerindeki medya kuruluşlarının da kendi propaganda bakanlığının ideolojik propaganda mesajlarının iletiminde kullanmıştır. Bütün iletişim türleri ve programlarını (sanatsal etkinlikler de dahil olmak üzere) kontrol edip yönlendirmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda müttefikler de Alman işgali altında olan ülkelere aynı şekilde diğer psikolojik savaş etkinliklerinin yanı sıra radyo yayınlarını kendi amaçları doğrultusunda kullanmışlardır. Günümüzde ise, aynı etkinlikler modernize edilmiş olarak derece farklarıyla birlikte dünyanın dinamik devi Amerika, yoğun bakımdaki eski dev Rusya, yeni devi Japonya ve kolektif devler Avrupa Birliği Ülkeleri ve bunların uydu müttefik devletleri tarafından kendilerine izin verildiği kadarıyla kullanılmaktadır. Örneğin, Amerikan propaganda programı: Birleşik Devletler Bilgi Acentası tarafından formülüze edilip yüzün üstünde arşiv, kütüphane ve Amerika dışında bilgi büroları aracılığıyla yürütülür. Dünyaya hemen hemen her dilde yayın yapan (Amerikanın Sesi) bir radyo, çeşitli televizyon kanalları ve kendine doğrudan veya dolaylı ait olan çeşitli iletişim uyduları, film, haber, belgesel ve çok sayıda özel nitelikteki programları vardır. Bütün bunların varlık nedeni Amerika'nın sevimli, bilge, barışçı, hümanist, çağdaş, liberal,

özgürlükçü, koruyucu ve kuşatıcı imajını, uydu ülkelere kendinin planladığı yeni dünya düzeni teorisyenliği ve pratisyenliğini ileterek teminat altına almak ve diğer devlere karşı bu amaç doğrultusunda kullanmaktır.

Öte taraftan, Time, Newsweek, The New York Times, International Herald Tribune ve diğer yazılı ve yazılı +görsel basın, gazete ve magazinler, kitle iletişim araçları Amerika'nın kendine ve dünyaya açılımını sağlayan iletişimde medyatik propaganda aracıdır. Aynı zamanda daha önce belirttiğimiz gibi dünyanın en büyük haber ajanslarından olan United Pres International ve Associated Press'in merkezleri Amerika'dır (Rigel 1993:61-70).

6.2. Kişisel/Bireysel İletişim Araçları

Kişilerin şahsına yönelik, daha çok detay ve kişisel bilgiler içerebilen yazılı ya da basılı materyallerden oluşan iletişim araçlarıdır.

Bilginin stratejik kaynak olarak kabul edildiği bilgi toplumlarında bilgi, bilgi teknolojilerinin sağladığı imkanlarla üretilmekte, sınıflandırılmakta ve ulaşılabilir kılınmakta; toplumsal ve kurumsal sorunların çözümünde kullanılabilmektedir. Günümüzde bilgi, bireylerin, organizasyonların ve devletlerin sahip olabilecekleri en stratejik kaynak olarak değerlendirilmektedir (Tekin-Çiçek;www.bilgiyonetimi.org.).

Seçim bölgesi baskısı olarak da adlandırılan bu tarz bir hareket baskı grubu üyelerinin kendiliğinden oluşturduğu bir olgu değildir. Baskının oluşabilmesi için, baskı grupları ve lobicilerin yüksek uyuma sahip çalışmalarına gereksinim duyulur. Bunun sonucunda Kongre üyeleri üzerinde oluşturulan seçimlerde başarılı olamama yani seçilememe endişesi siyasetçileri seçmen baskılarından çekinen bir hale getirir ve bu da onları baskı grubunun taleplerine açık bir pozisyona iter. En modern ve karmaşık iletişim kanalları ve halkla ilişkiler tekniklerinin çokça kullanılmasıyla yerine getirilen halka dayalı

lobicilik kampanyalarında kullanılan baskı teknikleri arasında; grup üyeleri ile bürolara ziyaretler düzenleme, medya ile ilgilenme, Kongre üyelerine yoğun bir biçimde mektup, telefon, telgraf, faks, dilekçe, e-mail veya kartpostal vb. gönderme gibi seçenekler vardır. Heyetler oluşturarak kongreye yapılacak ziyaretlerle istek ve öneriler birinci elden kongre mensuplarına iletilmesi açısından önemlidir. Oluşturulacak heyetteki insan sayısının çokluğu muhatabı, büyük olasılıkla etkileyecektir.

Grup üyelerinin katıldığı yürüyüş, gösteri ve mitingler düzenlemek, baskı grubunun dava konusu olan durumlarda mahkemelerde tanıklık etmek, üniversite, dernek, vs. yerlerde konferanslar ve paneller düzenlemek gibi bir dizi yöntemle kamuoyunun ve yönetim kademesinde bulunan kişilerin dikkatlerinin çekilmesine çalışılır. Baskı grupları, gövde gösterisinde bulunmak, üyelerinin kalabalık ve güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermek amacıyla Washington'da ya da diğer eyaletlerin başkentlerinde gösteriler, yürüyüşler düzenlerler. ABD için, saydığımız bu yollardan en etkili ve popüler olanı, posta ile yürütülen halka dayalı lobi kampanyalarıdır. Özellikle mektup gönderme yöntemi ABD'de başlı başına bir kitle propagandası niteliğini taşımaktadır (Bayramoğlu 1985: 23).

Dijital teknolojinin gelişmesinden sonra ortaya çıkan mesajlar bu alanda yeni yeni kullanılmaya başlanmış bir iletişim aracıdır. Cep telefonlarının ve internetin gelişim çizgisine paralel olarak gelişmektedir. Bu araçlarla, verilmek istenen mesaj kısa, öz ama etkili ve yoğun bir şekilde ilgili kişiye anında ve aracısız olarak ulaştırılabilmektedir. Bu imkanı sunması da onun cazip yönünü oluşturmaktadır.

Tutum ve davranışları etkilemeye, bilgilendirmeye yönelik iletişimin izlerinin, eski medeniyetlere kadar geri gittiğini dile getiren, halkla ilişkiler literatürünün en önemli iki ismi Allen Center ve Scott Cutlip'e göre, arkeologlar tarafından Irakta bulunan, M.Ö. 1800 yıllarına ait olan ve çiftçilere tarlayı ekme, sulama, tarla fareleriyle başa çıkma yöntemleri ile mahsul alma, biçme konusunda bilgilendirmeyi hedefleyen tabletler, içerik açısından günümüzde ABD tarım bakanlığı bültenlerinden farklı değil.

O yıllarda değil e-mailler, kitle iletişim araçları bile hayal edilemezdi ama, taş tabletler de yönetimden bilgi akışını sağlayan, aynı amaca hizmet etmek için yararlanılan iletişim yöntemi olarak bu güçten yararlanmayı akıl eden insanların hizmetindeydi.

İletişim yöntem ve araçları taş tabletlerden, bültenlere, derken sesin etkisinden yararlanan radyoya, sese görüntüyü ekleyen televizyona, görüntü, ses ve inanılmaz sürate sahip internete doğru yüzyıllar süren yolculuğunu sürdürmektedir.Çünkü her dönemde insanların belirledikleri amaçları gerçekleştirmek için diğer insanlara gönderdikleri iletiler, hangi dönemde olursa olsun, teknolojinin izin verdiği iletişim olanaklarından sonuna dek yararlanacaklardır.

Kitle iletişim araçları ve bireysel iletişim araçlarından başka çeşitli lobicilik organizasyonları vardır. Bunlar; basına yönelik araçlar (bültenler yayınlamak) ve direkt olarak hükümet liderlerine yönelik araçlar (bülten göndermek) olarak nitelenebilir. Bu organizasyonları ve kullanılan iletişim araçları; geniş kapsamlı reklam kampanyaları, paneller, konferanslar, kısa tanıtım filmleri, sergilerdir.

7. LOBİCİLİK TEKNİKLERİ

Lobi ve baskı grupları, sahip oldukları kaynaklarına, içinde bulundukları duruma ve amaçlarına uygun olan her türlü yöntemi ve tekniği kullanmaktadırlar. Eğer bir baskı grubu lobicilik ile Kongre'deki çalışmasından bir sonuç alamamışsa çabalarını yürütme organına yönelik olarak devam ettirebilir. Herhangi bir başarısızlık durumunda bir veya iki yıl aradan sonra konuyu tekrar tekrar Kongre'nin gündemine sokmaya da çalışabilir. Bu sürecin ne kadar devam edeceği önceden öngörülemez (Arı 1997: 178).

En etkili olan yöntem ve tekniğin seçilebilmesi, üzerinde çalışılan konuyu destekleyen ya da karşısında olanların gücüne, yasama organları mensuplarının konuya yaklaşımlarına, sahip olunan bütçe ve zamana, grupların etnik görüşleri ile ürettikleri

politikalara ve lobicilerin geçmiş tecrübelerine bağlı olarak değişiklik gösterir (Dinçer 1998: 75).

Lobicilik ile kaynaklarda genel olarak üç tür lobicilikten bahsedilmektedir. Bunların birincisi, direkt olarak karar vericilerle temas kurma yöntemiyle yapılan "Doğrudan Lobicilik" ikincisi kamuoyunda imaj oluşturup, kitleleri ve basını da olaya dahil ederek dolaylı sonuç almayı hedefleyen "Dolaylı Lobicilik" (Grass Root) ve "lobicinin lobiciye lobi yapması" olarak tarif edilen "kolektif lobicilik" olarak üç ana yöntemden söz edilebilir.

7.1. Doğrudan Lobicilik

Doğrudan lobicilik en etkili lobicilik uygulaması olarak kabul edilir. Lobicinin kararlarını etkilemeyi hedeflediği kişilerle doğrudan, kişisel olarak yüz yüze ilişkisiyle gerçekleştirilmektedir. Lobicilerin hedefle; kişisel, doğrudan, yüz yüze kurmuş olduğu ilişkidir. Savunulan konunun oluşumu ile teknik yönleri hakkında muhataba aydınlatıcı bilgi sunulur. İç lobicilik olarak da adlandırılan doğrudan lobicilikle ifade edilmek istenen, Kongre üyelerine yönelik sürdürülen tüm Kongre içi faaliyetlerdir. Bu faaliyetler ile hedeflenen doğru zamanda, doğru mesajın, doğru Kongre üyesine ulaşmasının sağlanmasıdır (Dinçer 1998: 114).

Baskı grupları temsilcileri olan lobicilerin, kanun koyucuları bizzat ziyaret ettiği, dostluk kurmayı amaçladığı doğrudan lobicilik, yasama sürecinde pek çok grup tarafından kullanılan temel stratejiyi oluşturur. Lobicilik tarihi kadar eski olan bu yöntem çoğu zaman tek başına yeterli olmasa ve önem sırasını dolaylı yürütülen lobi faaliyetlerine bıraksa da, aslında seçilen her lobi yöntemi ve tekniği temelde doğrudan lobicilik yoluyla toplanan ve iletilen bilgilere dayanmaktadır (Holtzman'dan aktaran Dinçer 1998:114)

Bu lobicilik çeşidi daha çok komisyonlar düzeyinde uygulanır. Bir yabancı ülke adına lobi yapanların, özellikle ajanların hedefle kişisel, doğrudan yüz yüze ilişkisidir. Bu

şekilde lobi, çok defa "komite", ya da "alt komite" düzeyinde olur. Konunun oluşumu ile teknik yönleri hakkında aydınlatıcı bilgi verilir. İfadelerde hukuk dili kullanılır. Ayrıca, komitelerde söz alacak konuşmacıların listesi, destekleyen kongre üyelerinin adları gibi hususlar da belirtilir (Bayramoğlu 1985: 23).

Doğrudan lobicilik uygulamaları temelde belirli bir yasanın çıkması veya önerilen bir yasa tasarısı üzerinde ya da mevcut bir yasa üzerinde günün koşullarına göre birtakım değişikliklerin yapılması konusunda Kongre üyelerinin birebir ikna edilmesi çabalarıdır. Karar alma mercileri bu işe büyük bir mesai harcamak durumunda kalmaktadırlar.

Bu şekilde gruplar kanun koyucuların işlerine bir ölçüde yardımcı olurken kendi isteklerini de hazırladıkları raporlarla kanun koyucuların dikkatine sunmuş olurlar. İşinin uzmanı bir profesyonel tarafından yapılacak olan kişisel ziyaretler çok önemlidir. Konu hakkında bilgisi olmayan ya da kabaca bilgi sahibi olan, duygusal hareket eden amatör baskı grubu temsilcileri tarafından yapılacak olan ziyaretler amaca ulaşmada etkisiz kalır.

Bu metodun en önemli özelliğini, kişisel bağlantılardan çok bilgiye önem verilmesi oluşturmaktadır. Hedef kitleye sunulmak üzere hazırlanan raporlar teknik bilgi, slaytlar ve şemalarla zenginleştirilmekte, bütçe tasarıları üzerine geniş bilgi sunulmakta, "isterseniz bunları yasaları düzeltme çalışmalarında kullanın" denilebilmektedir (Dinçer 1998: 114).

Ayrıca lobiciler siyasetçi, yüksek dereceli bürokrat ve memurlarla ilişki kurarak, bu kişilerden büyük paralar karşılığında kendileri için makale satın alır, şereflerine toplantılar düzenlerler, yüksek ücretlerle konferanslar verdirir ve bu şekilde savundukları davalarına destek olmalarını kolaylaştırmaya çalışırlar.

7.2. Dolaylı Lobicilik

Dış lobicilik olarak da tanımlanan dolaylı lobicilik yönetim süreci üzerine yapılan kamu baskısını organize eder. Dış lobicilik Kongre dışında uygulanan, İç lobiciliği destekleyici bir çalışmadır.

"Mahalli Düzeyde Halkın Lobi Faaliyetine Katılması" veya "Halka Dayalı Lobicilik" olarak da adlandırılan dolaylı lobicilik, organize olmuş, kendisini ifade edebilen bir kitlenin çeşitli organizasyonlar ve materyallerle hedef kitleye yönelik baskı faaliyetinde bulunmasıyla yapılabilmektedir (Canöz 2007:124).

Bu çeşit lobicilik doğrudan kamuoyunu hedef aldığı için, bu alanda faaliyet gösteren şirketler, kendilerinin bu konuda yetersiz kaldığını düşünen veya Amerikan siyasi sistemine yabancı oluşlarından dolayı ortaya çıkan dezavantajı telafi etmeyi amaçlayan dernekler, şirketler, meslek örgütleri veya yabancı ülkeler tarafından belli bir ücret karşılığında tutulurlar. Bu şekilde temelde yürütülen lobicilik çalışmalarına aktif destek olunması ve grubun kamuoyu gözündeki itibarı ve popülaritesinin artırılması amaçlanır.

Doğrudan olmayan lobicilik olarak da adlandırılan dış lobiciliğin temeli halka dayalı olarak yapılan lobicilik faaliyetlerine dayanır (grass roots lobbying). Amaç seçmenlerin harekete geçirilerek karar mekanizmaları üzerinde etkili olabilmelerini sağlamaktır. Bu faaliyet çeşitli organizasyonlarca yapılır ya da düzenlenir.

Başarılı lobiciler tipik olarak "halka dayalı lobiciliği" ve ulusun başkenti ve eyalet başkentleri dışındaki halkı harekete geçirmek için toplumsal içerikli reklamlar gibi öteki kampanya tekniklerini kullanırlar. Amaç, kamuoyunu istediği tarafa yöneltmek ve seçmenleri harekete geçirmek hükümet kuruluşları ve kanun yapıcıları üzerinde baskıyı artırmaktır. Aslında halka dayalı lobicilik, doğrudan lobiliğin güçlü yanlarıyla siyasi hareketlerin güçlerini birbirine bağlamaktır (Cutlip, Center, Broom'dan aktaran Okay ve

Okay2002:486) Halka dayalı lobicilik kampanyalarında en sık olarak kullanılan yöntemler içinde mektup, faks veya telefon görüşmeleriyle, tepkilerini veya dileklerini yasama organı temsilcilerine duyurmak istenmektedir. Ancak yazılacak mektup veya faksların kişisel ifadeleri taşıması, yetkililer üzerinde daha etkili olmasını sağlayacaktır. (Okay ve Okay 2002:486)

Halka dayalı lobicilik; titizlikle hazırlanmış iletişim faaliyetleriyle telefon, telgraf, faks, e-posta ya da kişisel ziyaretlerle kongre üyelerine seçmenlerinin düşünceleri hakkında bilgi sağlayan tekniklerden herhangi biri olarak ifade edilebilir. Son zamanlarda kitle iletişim araçlarında özellikle bilgisayar ve internet ortamındaki gelişmeler, bu tekniğin daha kolay ve etkili olarak kullanılmasını sağlamıştır.

Halka dayalı lobi faaliyetinin bir hareket bürosu bulunması gerekir. Halkı harekete geçirecek sinyali mektup, faks, elektronik posta gibi yöntemlerle verebilmelidir. Ayrıntılı olarak hazırlanmış bir siyasi hareket kılavuzu olmalıdır. Bu kılavuzun içinde; programın hedefleri, karar mekanizmasındaki kişilere etkili mektup yazma yolları, haber ve alarm mektubu örnekleri, lobicilikle ilgili anahtar kelimelerin bulunduğu küçük bir sözlük gibi bilgiler yer almalıdır (Dinçer 1998: 118-119).

7.3. Başkan Tarafından Yürütülen Lobicilik

ABD'de Başkanın önemli birtakım yetkilerle donatılmış olması onu, dışarıda yabancı hükümetler ve içeride baskı grupları, lobiler, medya ve bürokrasi tarafından; aldığı ya da almak istediği kararları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışan geniş bir baskının etkisinde bırakır. Bu baskıya rağmen ABD'de Başkan, yine de Kongreye karşı en güçlü baskı unsuru durumundadır. Başkan ve yardımcısının kanun yapıcılar üzerindeki ikna gücü çok yüksektir. Bunun nedeni Başkanın elinde tuttuğu anayasal yetkiler sayesinde düzenli ve sürekli olarak Kongre üzerindeki baskıyı organize edebilme gücüne sahip olmasından kaynaklanır. Birleşik Devletler Anayasasının bu konuda oldukça muğlak bir

yapıda olması başkanların kendilerine özgü yöntemler geliştirerek daha da etkili olabilmelerine neden olur. Yine de Amerikan demokratik sisteminde gücün tamamı Başkanda toplanmaz. Başkan bu gücü Kongre ile paylaşır. Yani Başkan önerir ve Kongre öneriye son şeklini verir. Güçlerin birbiriyle rekabeti anlamına da gelen bu durumlarda Başkan belli bir konudaki politikasının yasaya dönüşmesini isteyebilir, ancak 535 üyeli Kongrenin çoğunluğu aynı görüşü paylaşmadığı takdirde bu isteği kabul görmez (Kodaloğlu 2004:131).

Başkanın kanun yapıcı olarak rolü, Kongre'ye devlet hakkında bilgi verme, hangi konuların önemli ve ilk sırada olduğunu bildirme şeklinde başlar. Bunun yanında bütçe, vergi planları ve ekonomik raporlar gibi konularda da Kongre, Başkan'dan bilgi bekler. Anayasa Başkana ayrıca Kongreden geçmiş ama Başkan Başkan'ın onaylamadığı yasa tasarılarını "neden bildirerek geri gönderme" hakkını tanır ve bu Başkan'ın veto etme gücü olarak adlandırılır. Başkan veto hakkını sadece benimsemediği yasa tasarılarını ortadan kaldırmakla değil, politikasını dramatize etmek ve en önemlisi gücünü kanıtlamak için kullanır. Lobicinin bu noktadaki görevi öncelikle Başkanı ikna etmektir. Ancak Başkana ulaşmak oldukça güç bir iştir, lobiciler başkana ulaşabilmek için öncelikle Başkana yakın pozisyonda olan kişilerle yakınlaşmaya ve onların aracılığıyla isteklerini Başkana iletmeye çalışırlar. Amaç Başkanın ikna edilmesi suretiyle taleplerin doğrudan Başkan tarafından Kongre üyelerine iletilmesini sağlamaktır. Başkan tarafından Kongrenin gündemine getirilecek olan bir konunun kabul edilmesi olasılığı oldukça yüksektir. Başkan; telefon görüşmeleri, mektuplar veya doğrudan, yüzyüze görüşmeler ve hükümetin diğer üyelerini yönlendirmek sureti ile uyguladığı lobicilik faaliyetleriyle alınacak olan kararlarda Kongre üyelerine etki etmeye çalışır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yıllar içinde kişilerin Başkan tarafından yürütülen lobicilikle ilgili düşünceleri gelişmiş, neyin geçerli, neyin geçersiz yöntemler olduğu konusunda bir anlayış oluşmuştur. Kongre'ye dışarıdan para harcayarak etki etmek yerine,

Başkan tarafından yürütülen lobicilik ve doğrudan lobicilik yöntemleri önem kazanmıştır (Dinçer 1998:124-126)

7.4. Kolektif Lobicilik

Günümüzde lobicilik faaliyetlerinde başarıya ulaşmanın önemli bir kriteri de diğer lobilerle ilişkilerdir. Bu amaçla ortaya çıkan kolektif lobicilik, "lobicinin lobiciye lobi yapması" olarak da tanımlanabilir. Söz konusu lobicilikte konuyla ilgili bilgi alışverişi, konunun şekillendirilmesinde karşı tarafı etkileme, hedef kitleye yönelik kullanılacak taktik ve stratejilerin tartışılması gibi imkanlar yaratılmaktadır (Bayramoğlu 1985:6-7).

Kolektif lobiliği kullanan örgütler önemli gördükleri etkinliklerde biraya gelirken tersi durumda bir araya gelememektedirler. Yasamayı etkilemek amacıyla kurulan ittifaklarda konunun büyüklüğü ve önemi de sorunların giderilmesinde etkili olan önemli unsurlardan olmaktadır. Örneğin; alt düzeydeki düzenleme girişimleri (kararname ve yönetmelikler) sırasında ortaya çıkan ortak eylem sorunları daha önemli ve büyük bir olay olan yasa tasarıları konusundaki ortak eylemlerde daha az görülebilmektedir (Canöz 2007:25).

7.5. Diğer Lobi Çeşitleri

Amatör lobicilik, yüksek düzeyde lobicilik, Wagner tipi lobicilik, etnik lobicilik, bilgi lobiciliği, uluslar arası lobicilik, sesli ve sessiz lobicilik gibi çok fazla bilinmeyen ama kullanılan lobicilik türleri de mevcuttur.

- **Amatör Lobicilik**

Herhangi bir lobi firmasıyla çalışmayan ancak kendilerini ilgilendiren konuların hükümet veya yasamanın gündemine gelmesi durumunda kendi üyelerini harekete geçirerek lobicilik yapan kuruluşlar vardır. Amaçlarını çok iyi tespit etmiş ve yaptıklarının

farkında olan bu örgütlenme faaliyetlerine "Amatör Lobicilik" denilmektedir. Ahlaki, dini, etnik, insan hakları veya genel toplum çıkarları gibi birçok konuda faaliyet gösteren örgütlenmelerin genellikle bu tekniği tercih ettikleri görülmektedir (Arı 1997:155).

- **Yüksek Düzeyde Lobicilik**

Tüm ülke düzeyinde büyük iş adamları ve şirket yöneticilerinin kişisel dostluklarıyla, iş ve meslek kuruluşlarından, buralardaki alt komitelerden, itibar kazandırıcı kulüp üyelerinden, açık siyasal öğelerden, müşterilerle ilişki kurma yollarından yararlanarak askeri ve politik üst çevrelerle kaynaşma şeklinde gerçekleşmektedir. Yüksek düzeyde lobiciliğin özelliği, sadece iktidar çevresinde yapılması ve bu çevrenin dışına çıkılmamasıdır. Konu olarak da, vergilerin düşük tutulması, en verimli iş ve sanayi dallarının özel sektöre bırakılması, devletin sosyal harcamalarını en üst düzeyde tutması ve iktidardaki partinin iktidarda kalmasının sağlanması gibi konular olmaktadır (Mills'den aktaran Canöz 2007:127)

- **Wagner Tipi Lobicilik**

Bu tip lobiciliğin esası parlamenterlerin genel konulara olan ilgisizliğine dayanmaktadır. Buna göre, parlamenterlerin büyük çoğunluğu kendi bölgelerini ilgilendiren kararlara daha fazla ilgi göstererek oralara daha çok transfer yapılmasını isterler. Bu durum ise lobicilerin işini kolaylaştırmakta, sadece gelir transferlerini düzenleyen yasalarla ilgilenen ancak diğer kararlarla ilgilenmeyen parlamenterlerin lobiler tarafından etkilenmesini basit hale getirmektedir (Canöz 2007:127).

- **Etnik Lobicilik**

Aynı etnik kökenden gelen insanların herhangi bir nedenden dolayı lobi oluşturarak faaliyette bulunmalarıdır. Bu etnik lobilerin savunduğu ya da olmasını istediği konular, genellikle etnik grubun milli çıkarlarını ilgilendiren veya etnik grubu oluşturanların genel

menfaatini etkileyecek olan kararlar olmaktadır. Etnik lobi'de üyeler arasındaki bağ manevi ve milli temellere dayanması nedeniyle çok güçlüdür. Bu bağlamda üyelerin giyimi, traşı, yüzüğü, okuduğu kitap veya gazetesi bile birbirleri arasındaki iletişimde "iletişim kodu" içerebilmektedir.

Etnik lobicilik, diğer lobilere göre daha saldırgan bir yapıdadır. Bu nedenle kendi üyelerini bile davaya hizmet noktasında eleştirip yargılayabilmekte, gerekirse "hainlik"le damgalayabilmektedir. Gayri ahlaki sayılan ve hiçbir zaman tasvip edilmeyen yöntemlerin bile bu lobicilik tekniğinde kullanıldığı olmakla birlikte genel olarak, her türlü lobicilik araç, gereç ve teknikleri ustaca kullanılabilmektedir (Mills'ten aktaran Canöz 2007: 128).

ABD'de ulusal kimlik düşüncesine karşı etnik tepkilerin açıklamalarının bir bölümü tek "Amerikan" kimliğinin yokluğunda yatmaktadır. Nathan Glazer ve Daniel Moynihan'ın belirttiği gibi: "Kişinin kolayca Amerikalı olmak için kendi kimliğinden uzaklaşarak tümüyle yeni bir etnik kimliği benimsemesi ABD'nin sosyal yapısının kuvvetli unsurları tarafından engellenmektedir. Acımasız ayrım yapmaktan ve önyargılardan yalnızca adlandırmaya kadar değişen ince bir tanı (teşhis) sistemi, tek bir Amerikan kimliğinin yokluğu tarafından engellenmektedir. Kişi nereli olursa olsun –New England'lı, yada Güneyli, veya ABD'nin orta bölgesine ait- bütün bunlar somut olarak kendi etnik kimliğini terk etmeden tümüyle uyum sağlayabileceği anlamına gelmektedir." (Watanable'den aktaran Kehale 2005:77)

Aslında etnik lobiler dünyanın bütün ülkelerinde şu veya bu şekilde bulunuyor ve belli ölçüde de etkili oluyor. Ancak hem faaliyet serbestliği açısından hem de kamuoyunun ve sistemin kabullenmesi açısından Amerika'da durum oldukça farklı. Bu durum Amerika'ya özgü bir durumdur. Özellikle de ABD'nin insan yapısıyla, tarihiyle, anayasal yapısıyla, heterojen bir ülke olmasıyla, açık bir toplum olmasıyla, Amerikan ekonomisinin enternasyonalize olmasıyla ve hepsinden önemlisi bir dünya gücü olmasıyla ilgili bir durumdur. Dolayısıyla yalnız Japonya veya İngiltere gibi büyük devletler değil adı

duyulmamış küçük devletler bile ABD'de lobi faaliyetleriyle ilgilenmektedir. Bir örnek vermek gerekirse Jamaika ABD'den aldığı yardımın yaklaşık %16'sını Washington'daki lobi faaliyetleri için harcamaktadır.

Ayrıca Amerika'da gerek yürütme bürokrasisinin gerekse Kongre'nin yapısı lobiciliğe elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Amerikan dış politikasında karar verme yetkisinin diğer pek çok ülkedekinin tersine, tek elde toplanmamış olması ve geniş bir bürokrat ordusunun karar alma sürecine katılması, ayrıca Kongre'nin de bu süreçte oldukça etkili olması çıkar grubu ve yabancı lobilerin kararları etkilemesini kolaylaştırmaktadır.

Ancak Amerika'da bulunan etnik grupların yürüttüğü lobi faaliyeti her zaman başarılı sonuç vermiyor. Diğer baskı gruplarının bu açıdan etnik grup lobilerine göre daha başarılı oldukları dikkati çekmektedir. Örneğin güçlü lobilerden biri olarak bilinen Tayvan lobisi, 1978'de Carter yönetimini Çin Halk Cumhuriyeti'ni tanıma girişiminden vazgeçirmede başarılı olamamıştır. Bilindiği gibi, Amerikan hükümeti bu tarihte o güne kadar diplomatik olarak Çin diye tanıdığı Tayvan'dan vazgeçerek ÇHC ile diplomatik ilişkiler kurma kararı almıştır.

Etnik lobilerin Amerika'da başarılı olabilmeleri için öncelikle temsil ettikleri kitlenin mümkün olduğunca büyük olması ve büyük mali imkanlara sahip olması gereklidir. Ancak bunlar tek başlarına yeterli değildir. Amerikan halkının da bu etnik grubun davasına ve savunduğu düşüncelere destek vermesi gerekir. Amerikan halkı tarafından desteklenmeyen grupların başarılı olmaları oldukça zor görünmektedir. Örneğin kaynak sıkıntısı olmayan Araplara karşılık Amerikan yardımına muhtaç durumundaki İsrail lobisinin daha başarılı olmasında diğer nedenlerin yanı sıra kamuoyu desteği çok önemli rol oynamaktadır (Arı 1997:209):

- **Bilgi Lobiciliği**

Bilgi sunma, lobicilikte karar alma bakımından önem taşıyan bilginin stratejik bir biçimde aktarımıdır. Yasama meclisi üyeleriyle istenildiği zaman görüşmek mümkün olamayacağı için yardımcılarıyla temasa geçerek gerekli olan belge ve bilgilerin onlara sunulması, hem lobiciye hem de yardımcılara kolayca bilgilere ulaşma imkanı sağlayarak fayda sağlayacaktır (Okay ve Okay 2002:492).

- **Uluslararası Lobicilik**

Uluslar arası propaganda ve lobicilik eylemleri, ABD, Avrupa Birliği, Japonya gibi devlerin kendi politik amaçlarını başarmak ve diğer ülkeler üzerinde güç gösterilerini devam ettirmek için kimi zaman o ülkelerin yönetimlerini kimi zaman da halklarını bütün propaganda ve lobicilik araçlarını özellikle maskeler alanı demek olan yumuşak ve sert diplomasiyi kullanarak yanlarına almalarıdır (Açıkgöz 2003:207).

Hedef kitlenin doğrudan hükümetler olduğu bu lobicilik türünde daha çok uluslar arası yaptırımlar veya kararların aldırılmaya çalışılır. Bu türdeki lobiciliği ülkeler hem kendileri hem de uluslar arası kuruluşlar yürütmektedirler.

- **Sesli ve Sessiz Lobicilik**

Lobicilik sadece siyasal alanda değil, kuruluşların uluslar arası pazarlarda kendilerine yer bulabilmelerinde de kullanılan bir yöntemdir. Bu nedenle lobiciliği sadece siyasal alanda uygulanan bir yöntem olarak düşünmek yanıltıcı olacaktır.

Lobi kampanyasının amacına göre, sesli veya sessiz hangi lobi biçiminin daha uygun olacağına karar vermek önemlidir. Sesli lobicilik büyük kitleleri hedeflemektedir. Bu amaçla kitle iletişim araçlarına bilgi verilerek, kuruluşun hedef kitlesinin büyük bir kısmına bu bilgilerin ulaştırılmasına çalışılır. Kuruluş kendisini kamunun yararına

davranıyor gibi gösterdiği zaman daha güçlü bir konum kazanır (Harrison'dan aktaran Okay ve Okay 2002: 496).

Sessiz lobicilik, istenilen değişikliğin kamuoyuna ve kitle iletişim araçlarına mal edilmeden gerçekleştirilmesi demektir. Pek çok yazar, sessiz lobiciliğin tercih edilen bir lobicilik biçimi olduğunu ifade etmektedir .

8. LOBİCİLİK YÖNTEMLERİ

Lobi stratejisinin prensipleri belirlendikten sonra birtakım teknikler uygulanarak lobi faaliyetleri yapılır.

8.1.Yüz yüze İletişim

Kongre, senato ya da temsilciler meclisi üyelerine yaklaşmanın ilk ve en önemli basamağı, bu kuruluşların çalışanlarıyla diyalog ve yakın ilişki kurmaktır.

Görüşülecek olan yasama meclisi üyeleri ve yardımcılarının hangi konularda uzman olduklarının bilinmesi, ne tür bilgilere gereksinim duyduklarının öğrenilmesi ve kişisel özeliklerinin de tanınması kurulacak olan iletişimin etkinliğini artıracaktır (Okay ve Okay 2002:492-497)

Lobicilik için davetler de oldukça önemlidir. Bu yüzden lobiciler aldıkları her türlü davete mümkün olduğunca katılırlar, katılmalıdırlar. Herhangi bir nedenle katılınamayan önemli toplantılar, bir şekilde telefon, telgraf, vs. ile bildirilmeli, (gerekiyorsa) özür dilenmeli, tebrik etmelidir. Bu, lobicinin kendisini gündemde tutması açısından son derece önemli bir konudur. Yine bu işte etkili sonuçlar almak için arkadaşlık, dostluk ilişkilerinin devamlı olarak sıcak tutulması, mevcut çevrenin yeni kişilerle devamlı olarak genişletilmesi ayrıca üzerinde çalışılması gerekli bir konudur.Toplantılar ve buralarda yapılan konuşmalarla basının ilgisini çekmek mümkündür. Ancak bunlar basın toplantısı

ise ve basına bazı demeçler vermek gerekiyorsa, bazı konulara özellikle dikkat etmek gerekir.

Bu ortamlarda;

* Asla yalana kaçılmamalı,
* Dürüst olunmalı,
* Ciddi olunmalı (arada, az da olsa espri yapılabilir),
* Gereksiz laf, ağız değiştirilmemeli,
* Açıklamalarda gereksiz detaylara girilmemeli,
* Bilinmeyen konularda konuşulmamalı, cevap verilmemeli; böyle bir durum olduğunda bu açıkça söylenmeli, bu sorunun cevabının araştırılıp, daha sonra yanıtlanabileceği belirtilmelidir.
* Yapılan konuşma ve açıklamalarda mutlaka enteresan, dinleyenlerin ilgisini çekebilecek bazı şeyler bulunabilmeli,
* Boş, gereğinden fazla konuşulmamalı,
* Sır olması gereken konulara hiç girilmemeli,
* Gündem dışında, başka konulara girerek, ilgi gereksiz yere dağıtılmamalı, ana konunun önemi azaltılmamalıdır (Ak 2003:1-2)

8.2. Dolaylı Lobicilik

Dolaylı lobicilik hareketi, genellikle organize olmadan, doğal olarak kendiliğinden oluşan halk hareketi görünümündeki lobicilik yöntemlerindendir ve lobi faaliyetini destekleme işlevini yerine getirmektedir.

8.2.1. Mektup Göndermek

Karar alma merciinde bulunanları etkilemek, istenilen yönde oy kullanmalarını sağlamak için lobi üyelerinin de etkinlik içerisinde yer aldığı dolaylı lobicilik yöntemlerinden birisi mektup göndermektir.

Greenpeace ve AT&T tüketicilerin şirketin mesajını içeren bir posta kartını Washington'a göndermeleri için hazırlamıştır. Tüketicilerin bu desteği vermemeleri ve Kongre'nin istediği kanunun yürürlüğe girmesi halinde telefon görüşme ücretlerinin ikiye katlanacağını da açıklamıştır (Okay ve Okay 2002:492) Gazetelerde, dergilerde yer alan mektuplar veya diğer kitle iletişim araçlarındaki yayınlar da yasama meclisi üyeleriyle iletişim kurmada kullanılan yöntemler arasındadır. Böylece konuya başkalarının da dikkati çekilmekte ve görüşlerini açıklamaları için gerekli ortam da hazırlanmış olmaktadır (Okay ve Okay 2002:492).

Bu mektuplar el yazısıyla olduğu gibi matbu olarak basılmış, sadece boşlukların doldurulması şeklinde hazırlanan form mektup şeklinde de olabilmektedir. Karar alıcıya gönderilen her bir mektup eşittir bir oy anlamı taşımaktadır, bu nedenle de aynı konu hakkında ne kadar çok mektup gönderilirse dikkate alınma oranı da o kadar artmaktadır (Dinçer 1998: 276).

8.2.3. Basın Yayın Organlarına Yazmak

Basın-yayın organlarına gönderilen mektuplarla karar alıcı pozisyonunda bulunan üyelerle iletişim kurulması hedeflenmektedir. Yöntemde; konu medyanın gündemine girdikten sonra karar alıcı kişinin dikkati çekilip, hatta üzerinde baskı kurulup dikkate alınmaya zorlamak söz konusu olmaktadır.

Basın bültenleri hazırlanırken şu hususlara dikkat edilmelidir:

* Yazılan kağıdın bir görsel kimliği (PR ya da Lobicilik şirketinin ya da Lobicinin kimliği) olmalıdır,
* Haberin çarpıcı bir başlığı olmalıdır,
* Metinde kısa, net ve kolay anlaşılır olunmalı, çok duyulmuş laflardan kaçınılmalıdır,
* Gereksiz detaylara girilmemeli,
* Bültenin genel görünümünde, yazının genel dizaynında ve yazım dilinde ciddi olunmalı,
* Gönderilen yayın organları ve kişiler doğru seçilmeli, kişilerin isim ve ünvanları doğru yazılmalıdır (Ak 2003: 1-2)

8.3. Diğer Lobicilik Yöntemleri

- **Halkla İlişkiler Kampanyaları**

Lobicilik faaliyetlerinde kullanılan araçların hepsi aynı zamanda halkla ilişkiler çalışmalarında da kullanılan araçlardır. Gazete veya dergilerin "Okuyucu mektupları köşeleri"ne mektuplar göndermek, destek istenilen konuların açık bir biçimde anlatıldığı makale biçimindeki yazıların gazete ve dergilerde yayınlanmasına çalışmak, gazete ve dergi editörleriyle toplantılar düzenlemek, konunun önemine göre basın toplantıları düzenlemek, radyo ve televizyon programlarına katılmak, kitle iletişim araçlarının dikkatini çekmek ve daha büyük hedef gruplara seslenebilmek için başvurulan yöntemler arasında sayılabilir (Okay ve Okay 2002:493).

Halkla ilişkiler kampanyaları mektup göndermeye göre çok daha masraflı, zahmetli ve uzun süreli bir lobicilik yöntemidir. Buna rağmen mektuplara göre çok daha az etkiye sahiptir ve genellikle profesyonel lobi şirketleri tarafından yürütülür. Bu faaliyetle hedeflenen, lobinin düşüncelerini topluma kabul ettirerek, onların genel kanaatini lobinin savunduğu fikirler doğrultusunda yönlendirmektir.

- **Bilgi Sunma**

Lobi kuruluşlarının, lobicilerin bilgi toplaması, yayınları izlemesi, araştırma yapması varlıklarını sürdürebilmelerinin asgari koşuludur. Yasama meclisi üyeleri ve yardımcılarının hangi konularda uzman olduklarını bilinmesi ve ne tür bilgilere gereksinim duyduklarının öğrenilmesi de lobicilerin kuracakları iletişimin bir parçasıdır.

Yasa koyucular ya da bürokratlar gibi lobiciler de ne kadar bilgili ve tecrübeli olurlarsa olsunlar, siyasi alandaki tüm konular hakkında söz sahibi olamazlar. Bu yüzden lobiciler diğer konulara oranla daha çok getiri sağlayacak, vergi, iletişim, ulaşım gibi belli başlı alanlarda uzmanlaşmayı tercih ederler (Dinçer 1998: 145).

- **Yayın Servisleri Kurmak, Tv ve Radyo Programları Yapmak**

Savunulan konuyu gündeme getirip kamuoyu oluşturmak ve taraftar kitlesini artırmak amacıyla sesli, görüntülü ve basılı medyaya haber niteliğinde bilgiler aktarmak için yayın servisleri kurmak bir lobicilik yöntemidir. Bu yöntemde temel mantık, gerçekleştirilmek istenen sonucun, lobinin istediği şekil ve içeriğiyle medyaya taşınması, bunun sonucunda da kamuoyu oluşturarak karar alıcı seçilmişler üzerinde taban baskısı kurmaktır.

Lobiler açısından yayın servisleri kurmanın avantajı, kendi haberini kendisi dizayn ederek haberin nasıl ve ne şekilde yayınlanması gerektiği gibi konularda az da olsa etkin olabilmek ve lobinin savunduğu konu hakkındaki yazılı, basılı ve görsel materyalleri kendisinin çoğaltarak fikirlerini somut hale dönüştürüp elini güçlendirmesidir (Canöz 2007:162)

Gazete ve dergilerde yazılar yazmak, onların her kesimdeki tanınma düzeylerini artırırken, medya mensuplarıyla yakın ilişki içerisinde bulunmasına da zemin oluşturmaktadır. Daha sonra yapılacak lobicilik faaliyetleri için en önemlisi de bu tanışıklık

olmakta, çünkü onların veya prestij sahibi kişilerin imzasının bulunduğu mektuplar köşe yazarlarına gönderildiğinde yayınlanma oranı yükselmektedir. Yayınlanan mektup ve yazılar geniş okuyucu kitlesi bulduğundan, seçmen baskısına maruz kalmak istemeyen siyasilerce dikkate alınmayı zorlamaktadır (McFarland'dan aktaran Canöz 2007:163).

Radyo programları, ya sunucunun konuyu anlatması ya da programa çağrılan bir konuk tarafından programın sürdürülmesi, telefon bağlantısı kurulması yoluyla yapılabilir. Televizyon programları, radyoya göre hedef kitle üzerinde çok daha fazla etki gücüne sahip olmakla birlikte daha zahmetli ve daha masraflı bir yöntemdir. Televizyon programlarında verilen bilgiler, grafik ve görsel malzemelerle de desteklenip daha ilgi çekici hale getirilebilmektedir.

- **Karar Merkezlerinde Bulunanlara Hediyeler Vermek**

Hediye vermek, her iki taraf arasında daha samimi ilişkilerin kurulmasına ortam hazırlar fakat sakıncası rüşvet olarak algılanma riskidir.

- **Yüksek Ücret Ödeyerek Toplantılara Konuşmacı Olarak Çağırmak**

Üyeler arasında düzenlenen toplantıların yanı sıra, bir de kanun yapıcıların konuşmacı olarak davet edildiği, bu yolla ilgilenilen konu hakkındaki fikirlerinin öğrenildiği toplantılar düzenlemek de söz konusu olmaktadır. Kanun yapıcılar da kendileriyle ilgilenen, düşüncelerini dinleyen grupların yaklaşımlarına daha fazla değer vermektedirler. Bu durumun yanında toplantılarda konuşmalar yapan kanun yapıcılar çeşitli menfaatler sağlamaktadırlar. Bu yolla sağlanan menfaatler; medyada yer alma, kamuoyunun takdirini kazanma olabileceği gibi, yapılan konuşmalar için alınan ücret de olabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde konuşmalar için ücret alınması kanun yapıcılara tanınan bir hak olup; "onurlandırma" (honorium) olarak adlandırılmaktadır (Dinçer 1998:141).

- **Makaleler Satın Almak**

Makale satın alma yöntemi, daha çok konuyla ilgili uzman akademisyenlere uygulanan bir yöntem olmaktadır. Konusunda uzman ve kamuoyunca da referans kabul edilen akademisyenlere, daha önceden konu bildirilerek o konuda makale yazması istenmekte ve yazılan makale de lobiler tarafından ücreti ödenerek satın alınmaktadır. Aynı makale lobinin destekçisi konumundaki veya lobinin kendisi tarafından yayınlanan gazete ve dergilerde yayınlanmak suretiyle lobinin fikirlerinin ne kadar bilimsel gerçekliğe dayandığı tezini desteklemek için kullanılmaktadır (Kaymaz'dan aktaran Canöz 2007:166).

- **Bilimsel Toplantılar Tertiplemek**

Bilimsel toplantılar genellikle savunulan görüşün bilimsel zemine oturtulması ve eğitim durumu yüksek hedef kitlenin bilimsel verilerle ikna edilmesi amacıyla uygulanan bir yöntem olmaktadır. Burada izleyici konumunda bulunanlar genellikle karar alıcılar olmakta ve dikkatleri çekilmeye çalışılmaktadır (Kaya'dan aktaran Canöz 2007:168).

- **Ünlü Kullanmak**

Ünlü kullanımı hemen tüm lobiler tarafından kullanılan bir yöntem olmakla birlikte daha çok etnik lobilerin kullandığı etkili bir yöntemdir. Bu yöntemde alanla ilgili tarafsız, konusunda uzman, genellikle akademisyen kişiler kullanıldığı gibi; toplumda yada dünyada ün yapmış sporcu, müzisyen, akademisyen, gazeteci ve ressam gibi etki gücü yüksek, medyaya ulaşması zor olmayan kişiler de kullanılmaktadır (Laçiner ve Bal'dan aktaran Canöz 2007:169).

- **Hemşehrilik**

Lobicilikte hemşehriliğin kullanılması en çok yüzyüze iletişimle gerekleşirken, kurulan yerel dernekler, bunların yayın organları, hemşehrilerden ilgili karar alıcıya

mektuplar, yerel basın-yayın kuruluşları, bölgesel diğer hemşehri dernekleriyle koalisyonlar ve karar alıcının referans kabul edeceği prestij sahibi diğer hemşehriler bu yöntemin araçlarını oluşturmaktadır (Kaya'dan aktaran Canöz 2007:169).

- **Maddi Destek ve Kampanya Desteği Sağlamak**

Mali gücü yerinde olan lobilerin, karar alıcıları istedikleri yönde hareket ettirebilmek için para dahil her türlü finans gücünü kullanmaları prensibine dayanan bir yöntemdir (http: //www.haberx.com) Lobiler maddi destek verme yoluyla yasama çalışmalarından önce kongre üyeleriyle köprü kurulmasını sağlarlar. Seçim öncesinde ve sonrasında siyasal iktidara parasal veya ayni yardımlar yapılabilir kampanyalarda başkan veya milletvekili adaylarına yapılan destekler, organizasyon düzenleme biçiminde veya bağış toplama yoluyla partilerin, adayların, lobilerinin ve bağımsız grupların oluşturduğu PAC'lar (Siyasal Eylem Komiteleri) vasıtasıyla yapılan maddi destek şeklinde gerçekleşir.

- **Seçmenlerle Tanışma**

Bu teknik temelde iki şekilde uygulanır. Bunların ilki, lobicilerin temsil ettikleri üyeler ve seçmenlerle açık kanal yaratmaya ve kanalın açıklığını sürdürmeye yönelik tanışmasıdır. Yöntemin ikinci yaklaşımı ise; iletişim kanallarını açık tutmak amacıyla seçmenlerin karar alıcılarla tanıştırılmasıdır. Bunun için çeşitli yollar kullanılmakla birlikte; kalabalık seçmen grupları ya da birkaç temsilciyle meclis ziyaretleri düzenlemek, kanun yapıcıyı seçim bölgelerine davet edip toplantılar düzenlemek, sosyal lobicilik tekniğiyle yakınlaşma sağlamak ve mektup yazma kampanyaları düzenlemek en sık kullanılan yollar olmaktadır (Dinçer 1998: 146).

- **Lobiler Arasında İşbirliği ve Koalisyonlar**

Benzer amaçlar için faaliyetlerde bulunan lobilerin bir araya gelerek aynı konu üzerinde güç birliği (koalisyon kurup) oluşturmalarıdır. Ancak bu yöntem geniş kapsamlı

ve birçok lobiyi ilgilendiren konularda sözkonusudur. Spesifik konularda uygulanması mümkün değildir.

- **Sosyal Lobicilik**

Lobicilerin kendilerini tanıtmalarını bir başka yolu, ülkelerinin veya yabancı ülkelerin başkentlerindeki sosyal hayat içinde yer almaktır. Bazı lobiler sık sık düzenledikleri partiler, ülke içi ve dışı geziler sayesinde çevrelerinde adlarını duyurmuş, hatta ünlü olmuşlardır. Böylece hem temsil ettikleri gruplara, şirketlere, sektöre ya da ülkelere duyulan ilginin artmasını sağlayabilmiş, hem de temsil edilen değerlere karşı olumlu düşünceler oluşmuş. Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal lobicilik izin verilebilir bir faaliyettir (Dinçer 1998: 134).

Sosyal lobicilik lobicinin tanınırlığı üzerinden etki sağlayarak istenilenin elde edilmesini amaçlayan bir yöntemdir. olmaktadır. Sosyal lobiciler bulundukları yerdeki sosyal hayat içerisinde yer alarak kendilerini tanıtma yoluna giderler. Bunun için sosyal kulüplere katılabilirler, sık sık partiler, yemekler, hafta sonu tatilleri, yılbaşı baloları, av partileri, yat gezileri gibi eğlence organizasyonları ile ülke içi ve dışına yönelik geziler tertiplerler.

- **Komite Toplantılarına ve Mahkemelere Katılmak**

Lobicilerin resmi kalıplar içerisinde Kongre mensuplarıyla ilişki kurması, komitelerle bağlantı kurmak ve toplantılarda yer almak suretiyle gerçekleşir (Dinçer 1998: 149). Kongre oturumlarına katılmak; oturum esnasında konuşmak, sorular sormak ve soruları yanıtlamak, lobi uygulaması için oldukça önemli bir tekniktir.

ABD'de yönetim sisteminin ayrılmaz, en önemli noktalarından birisi de, komitelerdir. Komiteler, yasaların üzerinde tartışıldığı, yasa tasarılarının irdelendiği merkezlerdir. Yasama kararlarının alındığı önemli birimler olmaları nedeniyle komitelere

yönelik lobi çalışmaları büyük önem taşır. ABD kongresinde soruşturma ve yasama olmak üzerine iki tip oturum vardır. Soruşturma oturumlarında muhatap alınan kişi herhangi bir suçlama yöneltilen hedeftir, yasama oturumlarında ise muhatap uzmanlık alanındaki konuyu kongre mensuplarına aktaran kişidir.

ABD'de lobiciler, mahkeme kararlarını etkilemek için de çok sayıda teknikten yararlanırlar. Bunlardan biri de, yargı ile ilgili konularda araştırma yapıp, raporlar sunmaktır. Yargıçlar, yasalar dahilinde dar bir çerçeve ile sınırlandıklarından faaliyet alanlarında kısıtlanmıştır. Lobiciler ise temsil ettikleri baskı gruplarının geniş bakış açılarını kullanırlar. Mahkeme kararlarından etkilenebilecek olan kişiler ilk olarak davalarına bakan yargıçlara sahip oldukları imaj konusunda yardımcı olurlar.

İkinci bir yol ise, doğrudan mahkemeyle ilgisi olmasa da, ihtiyaç duyulan bilgilerin sağlanması yoluyla yargı kararlarını etkilemeye çalışmaktır.

Teknikte kullanılan üçüncü yol, doğrudan mahkemeyle ilgisi olmasa da, ihtiyaç duyulan bilgilerin sağlanarak, yargısal kararları etkilemeye çalışmaktır. Bu amaçla en çok kullanılan yol, "mahkemenin dostu" (amicus curia) mektuplarının yazılmasıdır. Böylece yargıçlar davalar üzerinde daha geniş bilgi edinebilmektedir (Weissberg'den aktaran Dinçer 1998:153).

Dördüncü ve son yol, davanın hazırlanmasında gerekli olan araştırmanın yapılmasıdır. Gittikçe artan bir hızla yargıçlar elde edilen verilere değer vermektedir. Bu şekilde karar vermenin kolaylaşmasının yanı sıra, davaların fikri değeri de artmaktadır.

Sayılan bu dört yol sayesinde lobiciler yargı sistemine sınırlı da olsa müdahale etme gücüne sahiptirler. Bu teknik ABD'de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Dinçer 1998:153)

- **Doğrudan Eylemler**

Yürüyüş, forum, anma toplantıları, boykot, direniş gibi eylemlerdir.

Lobi faaliyetlerinde uygulanan doğrudan eylem tekniğinin başarısı sert olmamasına bağlıdır. Bu duruma herhangi bir olay karşısında yolların trafiğe kapatılması örnek verilebilir. Sosyal yaşantıyı kısmen de olsa felce uğratması bakımından, yapılan eyleme "uygar itaatsizlik" denmekte ve "şiddet dışı" bir eylem olduğuna dikkat çekilmektedir. Yasal ilkelere uygun olarak eyleme geçip, dileklerin, istemlerin devletin yönetim kademelerine iletilmesi olayı, etrafı kırıp dökmeye, kişilerin can ve mal güvenliğini zedeleme yönelik olmamalıdır (Akad'dan aktaran Dinçer 1998:148).

- **Kullanılması Etik Olmayan Teknikler**

Lobicilik faaliyetlerinde illegal yollara da sıkça başvurulmaktadır. Lobiciliğin halk arasında kötü bir ün ve imaja sahip olmasının nedeni de bu tip uygulamalardır. Gayri resmi kanallardan uygulanan bu tarz lobicilik teknikleri oldukça riskli metotlardır. Getirisi olabileceği gibi, ortaya çıkması durumunda önemli prestij kaybına yol açabilir ve aynı zamanda kanunlar önünde suç olan fiiller olduğundan, yasalar gereği suçlu durumuna düşmek riski de vardır. Kullanılması etik olmayan teknikler rüşvet, tehdit ve sabotajdır.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD'DE LOBİ FAALİYETLERİNE GENEL BAKIŞ

1. ABD'DE LOBİCİLİĞİN KONUMU VE ÖNEMİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde lobilerin bütün faaliyetleri, yüksek düzeyde bürokratlar ve Kongre üyeleri nezdindeki girişimlerle iktidara yönelik olarak yapılmaktadır. Lobi kuruluşları teknik örgütlerdir yani Washington lobilerini kendi alanlarında uzmanlaşmış, teknik ve tam baskı grupları olarak niteleyebiliriz.

Lobi faaliyetleri ABD siyasal sisteminde adeta yönetim içinde yönetim gibidir. ABD'de politika oluşturmada lobi kuruluşları çok etkilidir. ABD'de lobi faaliyetleri denilince akla Washington lobiciliği gelmektedir. Çünkü Washington başkent olarak siyasal yönden ABD'nin kalbidir. Bugün için ABD'de lobicilik alanında faaliyet gösteren kuruluşların sayısını, çalıştırdıkları personeli, faaliyet gösterdikleri alanları ve bu alanda çalışan kişileri kesin olarak saptamak oldukça güçtür. Son yıllarda çıkarılan yasalarla ve bu alanda yapılan reformlarla lobicilik faaliyetlerini düzenleyip bir çerçeve çizilmek istenmiştir. Ama yapılan bu gayretlere rağmen bu alandaki faaliyetleri kantitatif olarak kağıda dökmek gerçekten güçtür. Güncel olmasına rağmen bu alanda yapılan bir çalışma şu bilgileri ortaya koymaktadır:

1980'lerin başında, ABD'de Kongre'ye karşı 1000 civarında lobicilik firması kamuoyuna karşı 1700 civarında halkla ilişkiler firması bulunmuş, bu firmalarda 80.000'in üzerinde eleman çalışmıştır. Washington'da 6500 temsilci lobicilik faaliyetleri yürütmüştür. 1977'de bu temsilcilerin sayısı 4000 civarında olup lobicilik faaliyetlerinde yılda ortalama dört milyar dolar harcanmıştır. 4000 ticari kuruluş temsilcisi, 500 özel konularda temsilci, 1500 lobici yabancılar için faaliyet göstermiştir. 1000 Washington'lu avukat, temsilci durumunda aktif lobici olmuştur. Her bir Kongre üyesine 30 lobici düşmüştür. Lobici sayısında artış çoğunlukla yeni istihbarat kaynaklarının ve daha içerikli

araştırmaların gelişimine dayalıdır. Mahalli lobicilikteki gelişme de Washington'daki lobici sayısını artışında bir başka etkendir. Bir diğer etken, Federal Hükümet'teki gelişim ve değişmekte olan siyasi dinamizmin sonucudur.

Amerikalı'nın meclise yolladığı milletvekillerinden beklentilerinin yeterince karşılanmaması nedeniyle, geleneksel siyasi particilik azalmakta, yerine faal özel kişiler ya da tek bir konuda uzmanlaşmış kuruluşlar gelişmektedir. Siyasi parti üyeleri belirli konularda değişik görüşlere sahip koalisyonlardır. Amerikalı vatandaş Washington lobicileri kanalıyla, hangi seçim bölgesinden geldiklerine bakmaksızın, görüşlerini ilgili milletvekilleri ve senatörlerine aktarmaktadır. Böylece, milletvekillerini yalnızca oy şartına bağlı kalmaksızın, bu kuruluşlar aracılığıyla kendileriyle sürekli ilgili tutabilmektedirler (Bayramoğlu 1985:7-12).

Ancak lobicilik yalnızca Washington'da yapılmaz, büyük miktarlarda harcama yapılmasını kapsayan bu faaliyet bütün eyaletlerin başkentlerinde yapılır. Örneğin en sıkı kanunların olduğu California'da resmi görevliler lobicilerden alınan hediyelerin yıllık mali tutarının 10 milyon doların üzerinde olduğunu belirtmektedirler. ABD politikasında çok çeşitli ve zengin içerikli lobi faaliyetleri yürütülür. Bunların bir kısmı bireysel, bir kısmı da grup faaliyetleri şeklindedir. Bugün ABD'de çoğu profesyonel lobiciler Kongre'nin çalışmalarını ve kendi meslektaşlarının karakterlerini bilen yürütmenin veya Kongre'nin eski üyeleridir. Beyaz Saray çevresi tüm zamanını lobiciliğe harcayan birçok kişiyi istihdam etmektedir (Türel 2004:38).

Washington lobicilerinin sayıları, federal hükümetin faaliyet alanının genişlemesine ve federal harcamaların artmasına paralel olarak özellikle 1930'lardan sonra hızla artmıştır. Federal hükümetin ulusal yaşamda her geçen gün önemli bir güç haline gelmesi, baskı gruplarının örgütlenerek dikkatlerini Washington'a çevirmelerine yol açtı. Bu çerçevede büyük ticari ve sanayi kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, etnik gruplar, meslek örgütleri, çeşitli konularda sosyal içerikli örgütlenmeler ve yabancı ülkelerin temsilcileri

olan lobi şirketleri kendi faaliyetlerine uygun yöntemlerle Kongre üyelerini etkileyerek yasama sürecini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadırlar.

Bununla beraber, Kongre'deki birçok kişi (toplumda da yaygın olan bir kanı) lobileri, yasal süreci toplumun çıkarından ziyade kendi çıkarları çerçevesinde etkilemeye çalışan gruplar olarak değerlendirmektedir. Gerçekten bunların savunduğu çıkarlar toplumun geniş bir kesiminin çıkarlarına ters düşebilir, hatta toplumsal güvenlikle de bağdaşmayabilir. Toplumun diğer kesimlerinin çıkarlarına ters düşebilen çıkarları savunmaları veya bir çok kişi tarafından bunların çıkarlarının ulusal çıkara ters düştüğüne inanılması nedeniyle toplumda lobilere ve lobiciliğe karşı olumlu bakılmıyor. Gerçi bu konuda sınırlı bir grup üzerinde yapılan araştırmaya dayanarak bir genelleme yapmak pek sağlıklı olmaz, ancak basında yazılanlara da bakıldığında bu izlenim biraz daha güçlenmektedir. Bununla beraber, yine yapılan araştırmada bir çok kişinin lobicilikle ilgili sorular karşısında bir ikilemle karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Kişi, lobilere yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı olumlu bakmazken, bir taraftan da Amerikan sistemi için vazgeçilmez unsurlar olarak da değerlendirmektedir ve bunları siyasal süreç açısından gerekli bulmaktadır (www.asam.org.tr).

Amerikan Parlamentosu, Senato ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki meclisten oluşur. Kongre adı verilen parlamentoyu oluşturan her iki meclis ellerinde bulundurdukları yasama yetkisi'nde eşit yetkilere sahiptirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde Kongre diğer parlamentolardan farklı özelliklere sahiptir. Kongreden geçen bir yasa Başkan'ın vetosuna rağmen uygulanabilir. Kongre yasa teklifleri konusunda da yürütmeden bağımsızdır.

Seçimlerin iki yılda bir olmasından ve dar bölge seçim kuralı olmasından dolayı seçmenin Kongre üyeleri üzerindeki etkisi fazladır. Ayrıca seçim sisteminden ve ikili ve zayıf karakterli siyasal sisteminden dolayı kongre Başkan ve hükümetten de bağımsızdır (Arı 1997:206).

2. ABD'DE LOBİ FAALİYETİNDE BULUNAN ÜLKELER

Bir başka ülkeden Amerika'ya göç ederek bu ülkeye yerleşmiş ve Amerikan vatandaşı olmuş kişilerin kurduğu örgütler aracılığıyla yürütülen faaliyetler bir bütün olarak etnik lobiler olarak ifade edilmektedir. Bunlar Türk-Amerikan Dernekleri veya Grek amerikan dernekleri veya Ermeni-Amerikan dernekleri olarak kültürel, toplumsal ve eğitim alanlarında faaliyet gösteren derneklerdir. Bunların yanında bunlarla resmi bağlantısı olmayan bir diğer lobicilik şekli de diğer ülkelerin Amerika'daki lobi şirketlerinden yararlanarak yürüttükleri faaliyetlerdir. Yabancı lobiler olarak da ifade edilen bu tür lobiciliğe yasal bir statü kazandırılması 1938'de Almanya'nın Amerika'daki propaganda faaliyetlerinden rahatsız olunması üzerine söz konusu olmuş ve kimin kim adına ne tür faaliyet yaptığının kamuoyu tarafından bilinmesi amaçlanmıştır. Her ikisi de farklı şeyler olmakla beraber, aynı etnik kimliğe ve vatandaşlık geçmişine sahip etnik lobiler ile yabancı lobiler arasında resmi olmasa da organik denecek ölçüde bir ilişki bulunabilir ve bunları birbirinden ayırmak zorlaşabilir (Arı 1997:207).

2.1. Etnik Lobiler

Kişinin kolayca Amerikalı olmak için kendi kimliğinden uzaklaşarak tümüyle yeni bir etnik kimliği benimsemesi ABD'nin sosyal yapısının kuvvetli unsurları tarafından engellenmektedir. Acımasız ayrım yapmaktan ve önyargılardan yalnızca adlandırmaya kadar değişen ince bir tanı (teşhis) sistemi, tek bir Amerikan kimliğinin yokluğu tarafından engellenmektedir. Kişi nereli olursa olsun bütün bunlar somut olarak kendi etnik kimliğini terk etmeden tümüyle uyum sağlayabileceği anlamına gelmektedir (Watanable'den aktaran Kehale 2005:77).

Amerika'da bulunan etnik grupların örgütlenerek siyasal süreci kendi çıkarları doğrultusunda ve özellikle de anavatanları olan ülkeler lehine etkilemeye çalışmalarının birçok nedeni bulunmakla beraber özellikle bunlardan ikisi üzerinde durulması gerekir.

Öncelikle, Amerika'nın bir göçmenler ülkesi olması ve her göçmen Amerikalının kendi kimliğini koruma gereksinimi duyarak böyle bir örgütlenme içine girmesi diğerlerini de böyle davranmaya teşvik etmektedir. İkinci olarak karşılıklı bağımlılığın arttığı giderek globalleşen dünyada anavatanları olan ülkeler tarafından Amerikan politikasını etkilemek amacıyla bunlardan faydalanılmaya çalışılması veya bunların bizzat kendilerinin harekete geçerek bunu yapmak istemeleridir.

Ancak bu etnik grupların niye etnik kimliklerini öne çıkarma gereksinimi duyduklarını yeterince ortaya koymamaktadır. Amerika'ya yıllar önce göç etmiş bu insanları etnik kimliklerine sahip çıkmaya ve örgütlenmeye iten başka nedenler de vardır. Bunların büyük çoğunluğunun Amerika'ya göç etmelerinin nedeni anavatanlarındaki yaşam koşullarının yeteri kadar iyi olmaması, beklentilerinin ülkeleri tarafından karşılanmamış olması veya baskı altında tutulmalarıdır. Bu çerçevede, bunları örgütlenmeye ve etnik kimliklerini sahiplenmeye iten iki önemli neden üzerinde durmak gerekirse biri özgürlük diğeri ise hayal kırıklığıdır.

Kitle oylarını garanti etmeye çalışan politikacılar ve parti teşkilatları hem eskileri hem de Amerika'ya yeni gelenleri benzer şekilde davranmaya itmektedirler. Çoğu ayrılıkçı nitelik taşıyan ve Amerika'nın genel çıkarlarını göz ardı eden bu davranışlar Amerika'da bu tür örgütlenmelerin ve eğilimlerin hızla yayılmasına yol açmaktadır. Artık yaşam koşulları düzelmiş üçüncü kuşakta bile bu tür eğilimler çok canlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Fakat buradaki asıl tehlike, kalabalık olan grupların diğerleri aleyhine kararları etkileyebilmeleridir. Yunanlılar ile Türkler veya Yahudiler ile Araplar karşılaştırıldığında bu dengesizlik fazlasıyla görülmektedir.

Amerika'da gerek yürütme bürokrasisinin gerekse Kongre'nin yapısı lobiciliğe elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Amerikan dış politikasında karar verme yetkisinin diğer pek çok ülkedekinin tersine, tek elde toplanmamış olması ve geniş bir bürokrat ordusunun

karar alma sürecine katılması, ayrıca Kongrenin de bu süreçte oldukça etkili olması çıkar grubu ve yabancı lobilerin kararları etkilemesini kolaylaştırmaktadır.

2.2. Yabancı Lobiler

Diğer ülkeler Amerika'daki lobi faaliyetlerini iki yoldan gerçekleştirmektedirler. Bunlardan biri bu ülkeye göç etmiş ve Amerikan vatandaşı olmuş eskiden kendi uyruğunu taşıyanların aracılığıyla yürütülen çalışmalar, diğer yol ise Amerika'da profesyonel lobi şirketlerinden yararlanarak yürütülen faaliyetlerdir. Ülkeler, bunlardan birini tercih edebileceği gibi her iki yolu birlikte de kullanabilir. Eğer herhangi bir ülkenin Amerika'da yeterli sayıda ve Amerika'daki siyasal süreci etkileyecek sayıda, iyi organize olmuş insanı yoksa birinci yolu kullanmaz veya kullansa da sadece bununla yetinemez. Böyle durumlarda ister istemez ikinci yolun tercih edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Ancak mali imkanları yeterliyse Amerikan politikası üzerinde etkili olmak için ülke her iki yolu da kullanmaktadır (Arı 1997:210-211)

2.2.1.Yabancı Temsilciler

Dünyada hemen her ülke Amerikan Kongresi'nde yapılan görüşmelerle yakından ilgilenmektedir. Zira, gerek Kongre'nin gerekse yürütme erkinin aldığı kararlar ve uygulamalar çoğu zaman diğer ülkelerin çıkarlarını da yakından ilgilendiren konular olmaktadır. Bu çerçevede örneğin, silah satımı, silahların indirimi, savunma harcamalarının arttırılması veya azaltılması, buğday veya diğer tarımsal ve teknolojik ürünlerin satımı, ticaretin geliştirilmesi, ticari kısıtlamaların arttırılması veya kaldırılması (tarife veya kota koyma ve kaldırma), kalkınma yardımı veya diğer tür ekonomik veya askeri yardımlar ve bunların dışında çok taraflı ekonomik çıkarları ilgilendiren konulardaki görüşmeler, alınan kararlar veya uygulamalar bu gün dünyada hemen her ülke insanını yakından ilgilendirmektedir.

Baskı gruplarına veya yabancı hükümetler adına lobi yapan firmalar, aynı anda hem çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sendika, şirket, kitle örgütü ve meslek örgütleri adına lobi faaliyeti yapmakta hem de yabancı hükümetler için çalışmaktadırlar. Ancak yerli baskı grupları adına lobicilik yaparken 1946 yasasına tabi olan bu lobi firmaları yabancı hükümetler adına lobicilik yaptıklarında 1938 yasası kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tür şirketler bu ikisini birlikte yürüterek her iki statüye birden dahil olabilirler; yani hem "yabancı temsilci lobi" (foreign agent loby) hem de normal "çıkar grubu lobisi" (interest group loby) olabilirler. Bu tür lobi şirketlerini kiralayacak müşterilerin öncelikle dikkat ettikleri özellikler bunların bünyelerinde çalıştırdıkları kişilerin nitelikleri olduğundan elemanlarını seçerken en azından daha önce Kongre üyesi yanında çalışmış kişileri veya daha önce başka bir şirkette çalışarak bu konularda tecrübe kazanmış kişileri tercih etmektedirler.

Sonuçta diğer hükümetler ve yabancı şirketler çıkarlarını korumak ve takip etmek amacıyla Washington'da bir temsilci bulundurma gereğini duymakta ve bu amaçla daha çok lobi şirketlerinden yararlanmaktadırlar (Arı 1997:212)

2.3. Yabancı Temsilciliği Düzenleyen Yasaların İşleyişi

Yabancı ülkeler ve çıkarlar adına lobi faaliyeti yürüten aracı lobilerin çalışmalarını düzenleyen en önemli yasa 1938 tarihli FARA'dır. İlgili yasaya göre, yabancılar için lobicilik yapacak olan şirketin veya kişinin on gün içinde bunların isimlerini Adalet Bakanlığı'na bildirmeleri gerekmektedir.

Söz konusu yasa 1963'te gözden geçirilmek amacıyla Kongre'nin gündemine alındı. Yine üzerinde durulan temel nokta, hükümetin içsel bütünlüğünü dış etkilere karşı korumaktı. Kongre'de yapılan oturumlar esas olarak yabancılar adına lobi yapan kişi ve kurumların faaliyetleri üzerinde yoğunlaştı. Sonuçta yasada 1966'da yapılan değişiklik sırasında da üzerinde durulan husus, yine aynı şekilde, lobicilik ve propagandanın nasıl,

kim ve kimler adına yapıldığının açıkça belirtilmesiydi. Yasaya göre lobiler kim adına çalıştıklarını Adalet Bakanlığı'na bildireceklerdir. Böylece kim, hangi ülke adına ve ne tür faaliyet gösterdiği açıkça ifade edilmiş olacaktır. Ayrıca bu kayıtlarda müşteriler adına yapılan propaganda faaliyetleri ayrıntıları ile yer almalıdır. Örneğin basın yoluyla yapılan açıklamalar, yazışmalar ve konuşmalar açıkça belirtilmelidir. Bunun dışında ilişkiye geçilen yasama ve yürütme organlarında görevli kişilerin isimlerinin kayıtlara geçirilmesi öngörülmektedir. Yasaya göre bir takım sözlü anlaşmalar yapılmışsa bunun bile kayıtlara geçirilmesi şartı aranmaktadır.

Bir kere kayıt olduktan sonra her altı ayda bir rapor sunmak gerekmektedir. Yasaya göre bütün bu lobiciliğe ve propagandaya ilişkin faaliyetleri içeren bilgilerin herhangi birinin anlayabileceği açıklıkla kaleme alınması gerekmektedir (Arı 1997:213)

2.3.1. Müşteriler ve Verilen Hizmetler

Lobi şirketlerinin müşterileri arasında Rusya'dan Madagaskar'a kadar bütün ülkeler bulunmaktadır. Bunların birçoğu ABD'den sağlayacakları siyasal, ekonomik ve askeri desteğin peşinde kimisi ise ekonomik çıkarlarını koruma ve geliştirme çabası içerisindeler.

Dünyada ortaya çıkan globalleşme, ABD'nin bir dünya gücü olması, karşılıklı bağımlılığın artması ve her şeyden önemlisi yabancı çıkarların Amerika nezdinde temsil edilme olanağının bulunması Washington'daki çok sayıda lobi ve hukuk firmasının yerel baskı gruplarını yanı sıra yabancı temsilci olarak da hizmet vermesine yol açmıştır.

Yabancılar adına lobi faaliyeti yürüten şirketlerin büyük bir kısmı halkla ve medya ile ilişkileri yönetmektedir. Bu gruba giren lobicilik faaliyetleri dolaylı lobi olarak da ifade edilebilir.Lobiler bu doğrultuda kamuoyunu müşterileri olan ülkelerin çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışırlar. Bazı lobi şirketleri sadece bu konuda hizmet verirken

genellikle lobi firmaları müşterilerine hem hükümetle ilişkiler hem de halkla ilişkiler konusunda hizmet vermektedir (Arı 1997: 213).

3. Yabancı Lobiler

Türk Lobisi, Yunan lobisi, Ermeni Lobisi vb. hem etnik hem de yabancı lobi olarak değerlendirilebilir.

3.1. Yunan Lobisi

Yunanlılar, ABD sömürge dönemi 1700'lerden itibaren gemici, araştırmacı, pamuk tüccarı, altın arayıcısı olarak Amerika'ya gelmeye başlamışlardır. Önemli miktarda göç 1890'lardadır. Türkiye, Balkanlar, Mısır'dan olmakla birlikte, asıl göç ana ülke Yunanistan'dandır (Bayramoğlu 1985:31).

ABD'ye olan Yunan göçünün 19. yy'ın ilk yarısında önemli rakamlara ulaştığı görülmektedir. 1821 ile 1945 yılları arasında Avrupa Türkiye'sinden 156.000 ve Asya Türkiye'sinden 205.474 olmak üzere toplam 361.474 Rum, ABD'ye göç etmiştir (Bali'den aktaran Kehale 2005:96).

Ayrıca ABD'ye 1820-1984 yılları arasında Yunanistan'dan göç edenlerin sayısı ise 692.000 kişidir. Günümüzde ABD'de yaşamakta olan yaklaşık 2,5 milyon Yunan ve Rum asıllı topluluk, Yunanistan dışındaki en büyük Rum-Yunan nüfusunu oluşturmaktadır. Bunların çoğunluğu; New York, Chicago, Los Angeles, Boston ve Washington'da yaşamaktadır (Külebi'den aktaran Kehale 2005:96).

Yunanlılar, ABD'de çeşitli amaçlarla cemiyetler kurmuşlardır; kilise, okul, tıbbi yarar sağlayan kuruluşlar, yardım örgütleri gibi. Başta gelen amaçlardan birisi "Elenizm'i korumak, Yunanistan'ın savunulmasında" katkı sağlamaktır.

ABD'deki Yunanlılar arasında geçmişlerine bağlılık daima "sıkı" olmuştur. Tarihleri, çocukluktan itibaren çeşitli hikayeler halinde süslenerek anlatılır; bir başka deyişle, genç neslin beyni yıkanır. Osmanlılardan bağımsızlıklarını kazandıkları 25 Mart 1821, ABD'deki Yunanlılar arasında çeşitli faaliyetlerle kutlanır.

Bugün ABD'de 2,3 milyon civarında Yunanlı olduğu belirtilmektedir. Göçmen Yunanlılar, ABD'de, kısa sürede kendi dillerinde yayın çıkarmayı başarmışlardır. "The Atlantis" 1894'te New York'da kurulmuştur. Aralıklarla 1973'e kadar yayın yapan bir günlük gazete niteliğini korumuştur.

Yunan asıllı Amerikalılar'ın lobicilik faaliyetleri 1947'lerden başlar. Bu tarihte, Yunanlılar, Washington'daki Büyükelçilikleri aracılığıyla şehrin en önde gelen hukuk firması "Convington and Burlington"ı kiralamışlardır. Bu firma da ABD Başkanlarından Henry Truman'a Dışişleri Bakanlığı yapmış Dean Acheson'un varlığı da çekici olmuştur. Yunanistan için lobi yapan John Laylin ve John Lord O'Brian, Atina Hükümeti'nin Washington ve Birleşmiş Milletler'deki faaliyetlerinde rehberlik yapmaktaydılar. "Convington and Burlington" firmasının başlıca işi, Yunanistan'a Marshall yardımının dışında 400 milyon dolarlık yardım sağlanmasını amaçlayan lobi faaliyetiydi.

Çoğunlukla Illinois Massachusetts ve California'da yerleşmiş bulunan Yunanlıların ABD'de politika ile ilgileri, Yunanistan'dakinden az değildir. Siyasi hayattaki güçleri, II. Dünya Savaşı sonrası ikinci neslin yetişmesiyle etkinlik kazanmaya başlamıştır. Büyük merkezlerde Yunan asıllı hakimler görev almış, ABD Kongresi'nde üyeler arasında Yunan adına rastlamak daha olağan hale gelmiştir. Bununla birlikte, bunların seçilmiş olmaları Yunan azınlığın sadakatinden başka nedenlere de bağlıdır (Bayramoğlu 1985:31-35).

Yunan lobisi Yunanistan'a ABD yardımı (askeri, ekonomik, vs) sağlamaya çalışırken, diğer taraftan da Türkiye aleyhine propaganda yaparak ABD ile ilişkilerini

bozmak, aynı zamanda dünya kamuoyunda kötü bir imaj yaratarak, menfaatlerini engellemek gibi çabalar göstermektedir.

American Hellenic Institute-Amerikan Elen Enstitüsü (AHI)

Türklerin 1974'te Kıbrıs barış harekatından hemen sonra kurulmuştur. ABD'deki Rum derneklerinin bir koalisyonudur. Görüntüde, ABD, Yunanistan ve Kıbrıs ile Yunan asıllı Amerikalılar arasında ticareti güçlendirme amacına yöneliktir. AHI; lobi faaliyetlerinde Dimitracopoulos'un "Yunan asıllı Amerikalıları hiçbir zaman kullanamadığı" savından hareket etmiştir.

AHI'nin temel görevi Amerikan dış politikasındaki Amerikan değerlerini ve hukukun üstünlüğünü desteklemek ve Amerika'nın çıkarları doğrultusunda Yunanistan, Kıbrıs ve ABD arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmektir. AHI Vakfı (The American Hellenic Institute Foundation-AHIF) Amerikalı Yunan toplumuna karşı olan konularda çalışmalarda bulunan ilk think-tank kuruluşudur (www.frangomihalos/final%20Project/AHIF.htm).

Bu lobi, 1975 baharında Türkiye aleyhine ABD silah ambargosunun getirilmesinde son derece etkili olmuştur. "Türkler'in ABD silahlarını kullanarak Kıbrıs'ın kuzeyini işgal ettiklerini" öne sürerek, "ABD Dış Askeri Yardım Yasası"nı ihlal ettiklerini iddia etmiştir.AHI'nın en büyük iki başarısı; Türkiye'ye karşı ABD silah ambargosunun gerçekleşmesini sağlamak, ABD yönetiminin ambargoyu kaldırma çabalarını Kongre'de engellemektir (Bayramoğlu 1985:37).

AHI'nin en büyük başarılarından biri olan 1974 yılında Türkiye'ye uygulanan silah ambargosundaki katkısıdır. AHI'nin kurucularından cumhuriyetçi Eugene Rossides; Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini, Hitler'in Çekoslavakya'yı ya da Sovyetler Birliği'nin Macaristan'ı ve Çekoslavakya'yı işgaline benzeterek Kongre üyelerini etkilemeye çalışmış ve bunda da başarılı olmuştu. Rossides, konunun özel olarak bir Yunan sorunu

olmadığından hareketle, Türkiye'ye ambargo uygulanmasının gereğini ülkedeki "Yasa Hakimiyeti" kuralının geçerliliği ile ilişkilendirmeye çalışmıştı (Sönmezoğlu 2000: 210-211).

AHI istediği sonucu olmak için Kongre'de kendi ırkdaşları bir yana, "taraftar" ve "karşıt" üyelerle yardımcıları ve komite görevlileri üzerinde son derece yoğun bir faaliyete girdi; onları mektup, telgraf, özel ziyaret, telefon ve armağan yağmuruna tuttu.

Yunan lobisi (AHI, AHIF ve AHIPAC), Üsküp hükümetinin Makedonya ismini almaması için yoğun bir çaba sarfetmişlerse de bu konuda pek fazla başarılı oldukları söylenemez. Bunun dışında Kuzey Epir'de insan haklarının korunması, Yunanistan'ın Ege ve Batı Trakya'daki haklarının korunması, Kıbrıs'ın "egemenliğine ve bağımsızlığına" kavuşması, Kıbrıs'tan tüm askerlerini çekmediği sürece Türkiye'ye yapılan yardımların koşula bağlanması, 7/10 oranının 1/1 hale getirilmesi için çalışılması, Türkiye'nin İstanbul'daki "Ekümen'in ve Rumların haklarına saygı göstermesinin sağlanması ve İstanbul'daki Rum Ortodox okullarının yeniden açılması bu üç örgütün ortak amaçları arasında yer almaktadır. Bunların dışında, ilgili konularda Amerika'daki Yunanlılara ve Kongre üyelerine sürekli bilgi iletmek, ABD ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin güçlenmesini sağlamak, Amerikalı Yunanlılar arasında ticari bağları güçlendirmek bu örgütlerin amaçları arasında yer alan konulardır (Arı 1997:264).

American Educational Progressive Association-Amerikan Elen İlerici Eğitim Derneği (AHEPA)

1922'de Atlanta'da kurulmuştur. Ellibin üyesi vardır. Yirmibin yardımcısı bulunmaktadır. Kıbrıs ve Ege konuları dahil, beş komitesi olup, "yardım derneği" niteliğinde görünmekte, Amerika'ya gelen Rum göçmenlere yardımcı olmak amacıyla kurulduğu ifade edilmektedir. Ancak asıl amacı "Elenizm'i yüceltmek, Yunanistan ve Kıbrıs çıkarlarını korumak"tır. Tutanaklarında yer alan maddelere dayalı olarak "Kıbrıs için

adalet" konulu halk enformasyon kampanyası sürdürmekte, mülteciler konusu Rumlar lehinde bir kamuoyu oluşturacak biçimlerde işlenmektedir.

İki ayda bir yayınlanan "Ahepan" ile aylık yayınlanan "Ahepa Messenger" yayın organlarıdır. ABD'de yaşayan 3 milyona yakın Yunan asıllı Amerikalının AHEPA ile çeşitli düzeylerde ilişkisi bulunmaktadır.

American Hellenic Congress-Amerikan Elen Kongresi (AHC)

1960'da kurulmuştur. ABD'deki Ulusal Elen kuruluşlarının bir federasyonudur. 2500 yerel grup bu kuruluşa üyedir. "ABD'deki Yunan asılı Amerikalıların sesi olarak hareket eder. Ana ülke (Yunanistan) çıkarlarını korur, çalışmalarında ağırlığı istatistiki enformasyon oluşturmaktadır.

Kuzey-Güney Amerika Rum Ortodoks Başpiskoposluğu (Grek Archdiocese of North and South America)

1930'da kurulmuştur. 502 kilise iki milyonu aşkın üyesi bulunmaktadır. ABD'deki tüm Rumlar'ın sözcüsü durumundadır (Bayramoğlu 1985: 36-37).

ABD'deki Yunan lobisinin içinde yer alan önemli bir kuruluş da Yunan Kilisesidir. Kilise yalnız dinsel konularda değil gerek sosyal gerek ise politik konularda Amerikalı Yunanlılar arasında önemli yer tutmaktadır. Sosyolog Evangelos Vlachos, Yunan toplumunun en önemli birleştirici unsurunun Yunan Ortodoks Kilisesi olduğunu gözlemlemiştir. Vlachos'a göre Yunanistan'dan filmler, toplantılar, danslar, dersler, piknikler kilise tarafından desteklenmekte ve düzenlenmektedir (Watanable'den aktaran Kehale 2005: 104).

Amerika'daki Yunan lobisi diğer lobilere göre daha az etkilidir denilebilir. Verimli sonuç elde etmekteki görece zayıf performansının en önemli nedenlerinden biri sınırlı

finansal kaynakları oluşu ve bu sonuçları almaya yönlendirilmiş yetenekleri geliştirmedeki başarısızlığı denilebilir. Yunan yönetiminin Amerikan çıkarlarına önemli ölçüde bağlılığı, lobilerin davranışını ve etkinlik alanını sınırlandırmaktadır. Ayrıca Yunan hükümetinin bu lobilerin çalışmalarına fazla destek vermemesi, Yunan toplumu içindeki uyum eksikliği ve lobi gündemi oluşturmada konsensüs oluşturmak açısından gerekli iletişimin eksikliği bu lobilerin başarılarına engelleyici faktörler olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca Yunan lobisinde, Türk ve Ermeni lobilerinde görülen, kendi toplumlarını eğiten, bir sonraki kuşağın yurttaş-aktivistlerini ve toplum liderlerini hazırlayan uzun vadeli eğitim programlarının eksikliği görülmektedir. Yunan lobisinin hedeflerini gerçekleştirmek için esas olan araştırma, politik analizler, iletişim ve akademisyen ve medyaya ulaşma gibi temel konuların ve deneyimli elemanların genel eksikliği ve Amerikalı Yunan toplumunun önemli finansal kaynaklarını çekme konusundaki yeteneklerindeki yetersizlik de olumsuz faktörler olarak öne çıkmaktadır (www.idis.gr/webold/people/protypo%20papergr.html).

Yunan lobisinin ABD'deki çalışmalarının ağırlık merkezini, Türkiye olan sorunların oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yunanistan, bu sorunların kendi yararlarına olabilecek çözümlerinin, Amerika'nın çıkarlarına hizmet edeceğini vurgulayarak, Amerika'yı yanına çekmeye çalışmaktadır. Bu konuda Yunan asıllı Kongre üyeleri devreye sokulduğu gibi, Türkiye karşıtı söylemleri ve eylemleri daha yoğun olan Ermeni Lobisi ile (hatta son zamanlarda Kürt lobisi ile) sıkı bir işbirliği oluşturulmaktadır. Bu nedenle Ermeni lobisinin savları desteklenmekte ve Türkiye ile ilgili konularda ortak hareket edilmektedir (Kehale 2005: 106).

3.2. Ermeni Lobisi

Amerika'daki Ermeni lobisinin varlığını ve oluşum süreci oldukça eski ve uzundur. Bu lobinin oluşmasında Osmanlı topraklarında yaşayan ve Ermenilerle yakın ilgileri bulunan misyonerlerin çalışmalarının ve birbiri ardı sıra açılan eğitim kurumlarının katkısı büyük olmuştur. Amerika ve Avrupa'ya gönderilen her bilginin doğru yanlış basında yer

alması politik amaçlı mesajların yoğun propaganda ile bu ülkelerin halkına ulaştırılması doğal olarak büyük bir önyargının oluşmasına neden olmuştur.

Bu önyargı günümüzde de hissedilmektedir ve bu önyargının oluşması kısa bir dönemin ürünü değil, yüz yılı aşan uğraşıların sonucudur. 1820 yılından beri Amerikalı Protestan misyonerler, geniş bir okullar ve topluluklar ağına sahip oldu. Asıl amaçları Müslüman ve Yahudileri dönüştürmek idiyse de zamanla bunun çok zor olduğu kanısına vararak etkinliklerini Ermeniler üzerinde yoğunlaştırdılar. Amaçları Ermenilerin Hıristiyanlığında "reform" gerçekleştirebilmekti. Durum zorlaşmaya başlayınca Ermeni sorununu Amerikan halkının dikkatine sunmuşlardı (Kehale 2005: 130-134).

Misyonerler 1840'lardan başlayarak Amerika'ya öğrenci göndermeye başladılar. 1890 yılında öğrenim için Amerika'ya giden 70 kadar kişi Amerika'daki Ermeni toplumunun ilk çekirdeğini oluşturdular. Sayıları az olmasına karşın misyonerler tarafından yetiştirilen bu gençler Amerika'da "Ermeni Sorununun" tanıtılmasında büyük rol oynamışlardı (Şimşir 1984: 103).

Amerika'ya yerleşen ikinci Ermeni grubunu, Amerikan tüccar ve misyonerlerinin aracılığı ile gelen küçük tüccarlar oluşturuyordu. Ermeni göçünün giderek artması karşısında gerek Osmanlı gerekse ABD, kısıtlamalar getirmek zorunda kaldı. Ancak buna rağmen 1890-1900 yılları arasında 12.000, 1890-95 yılları arasında 5.500 Ermeni Amerika'ya göç etti. Birinci Dünya Savaşı öncesi ABD'deki Ermenilerin sayısı 50.000'i aştı. 1915'den sonra ise 25.000 Ermeni Amerika'ya göç etti. 1924'te yaklaşık 100.000 Ermeni Türkiye ve Sovyetler Birliği'nden ABD'ye doğru yola çıktı. 1970'lerin ortasında sayı 350-400.000'i buldu. Bunların %45'i New England ve Orta Atlantik eyaletinde, %15'i Michigan, Illinois, Ohio ve Wisconsin'de, %25'i Kaliforniya'daydı (Kantarcı 2001: 149).

1923-1965 arasında olduğu gibi 1965'ten 2000'e kadar da ABD'deki Ermeni örgütlerinin sayısında gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir. Anılan dönemde ABD'nin

çeşitli eyaletlerinde yüzlerce örgüt kurulmuştur. Genel bir bakışla 1887'den 2001 yılına ABD'de kurulmuş bulunan Ermeni kuruluşlarının sayısı 1046'nın üzerinde olduğu görülmektedir. Buna 182 Ermeni kilisesi de eklendiğinde ABD'deki Ermeni örgütlerinin sayısı 1228'e ulaşmaktadır. Her bir örgütün çeşitli şehirlerde, kasabalarda şubelerinin açıldığı da hesaba katılırsa sayıları oldukça büyümektedir.

Kuruluşların hemen hepsinin amacı ABD ve dünyanın diğer yerlerindeki Ermeni toplumunun (Ermeni) kimliğini, kültürünü ve tarihini korumanın yanında Türk düşmanlığı yapmak ve yaymaktır. Türk düşmanlığı yapılmasının ana nedenlerinden birisini Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Başkanı Emekli Büyükelçi Ömer Engin Lütem, 17 Mart 2002 tarihinde kendisiyle yapılan röportajda, Ermenistan dışındaki Ermenilerde asimilasyon olayının gerçekleşmesi, kimliklerini kaybetmesinden büyük rahatsız duyan grupların var olması ile açıklamıştır.

1990'lı yıllardaki resmi kayıtlara göre 700 bin civarında olan Amerika'daki Ermenilerin nüfusunun bugün 800 bin ile bir milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Nüfusları ve Kongre'deki temsilleri bakımından pek göz doldurucu bir sayıda olmamalarına ve gruplar arasındaki görüş farklılıklarına rağmen, ABD'nin Türkiye'ye yönelik politikasını çarpıtma imkanına sahip oldukları görüldüğünde Washington'da dikkate değer bir Ermeni baskı grubu gücünün var olduğu anlaşılmaktadır. Ermeni gruplarının yaptırım gücünde her şeyden önce ABD'deki dikkate değer organizasyonları ve bunların koordine faaliyetleri önemli rol oynamaktadır.

Ermenilerin batılılara gerek dinsel gerekse kültürel bakımdan daha yakın olması ayrıca bir yüzyılı aşan bir süre Amerikan toplumu içerisinde bu kültürle yetişmeleri Amerikan toplumu ile daha çabuk ilişki kurmalarını sağlamıştır. Bu gibi etkenler de Ermenilerin Amerika'daki yaptırım gücünü kuvvetlendirmiştir.

ABD'deki Ermeni etnik grubu her ne kadar belirli konularda birlikte hareket edebilme yeteneği gösterse de toplum yaşamının hemen her yerinde siyasal olarak bölünmeler içerisindedir. Bu durum, Ermenilerin ilk Amerika'ya gelişlerinden bu güne kadar çizgisini değiştirmemiştir. Bu bölünme, politik partilerde, kiliselerde, okullarda, gazetelerde, yardım kuruluşlarında ve sosyal kulüplerde hatta lobi faaliyeti yürüten kuruluşlarda dahi kendisini hissettirmektedir.

İlk Amerikan Ermeni toplumu –sosyal ve dini orgnaizasyonları da bölünmüş olan- Hınçak Devrim Partisi (Hunchakian Revolutionary Party), taşnaklara ait olan Ermeni Devrimci Federasyonu (Armenian Revolutionary Federation-ARF), Ramgavar Partisi (Armenian Democratic Liberal Parti -ADL) gibi ayrı siyasal partiler etrafında toplanmıştır.

Ermeni toplumu içerisindeki politik ve ideolojik bölünmeleri Ermenistan Cumhuriyetinin 1918'de kurulması, 1920'de Sovyet Rusya'nın şemsiyesi altında Kafkasya Federasyonu'na bağlanması ve 1936 yılında SSCB'ye katılması sırasında genişlemiştir.

Ermeni Amerikan toplumu, politik ve ideolojik hizipliğe, kiliselerdeki ayrılıklara hatta yardım kuruluşları ve çok amaçlı dernekler gibi sosyal kuruluşlardaki bölünmüşlüğe rağmen birtakım konularda birlikte hareket edebilme yeteneğini göstermiştir. Bütün bu gruplar hareket alanı olarak Amerikan iç ve dış politikasını Ermenistan ve ABD'deki Ermeniler üzerine etkilemeye çalışmışlardır.

Ermenilerin Washington'da etnik lobilerini kurmasından önce Ermeni sorunu üzerine ilk politik aktiviteler, genelde Ermeni olmayanlar tarafından organize ediliyordu. Özellikle de ABD'deki ve İngiltere'deki kiliseler bu konuda Ermenilere destek vermiş ve Ermeniler için para toplama kampanyaları düzenlemiştir. Ayrıca misyonerlerin Ermeni ve Ermeni sorunu konularında duyarlılığın gelişmesinde önemli katkıları olmuştur.

1915'ten sonra ABD'deki Ermeniler diğer gruplarla yeni Türkiye Cumhuriyeti ve ABD arasında ekonomik ve diplomatik bağların kurulmasını engellemek için birleşmiştir. Hata Ermeni yanlısı Kongre üyelerinden oluşan "Lozan Antlaşmasına Karşı Amerikan Komitesi" ve diğer Ermeni örgütleri Türkiye ile normal ilişkilerin Kongreden geçişini engellemek için çaba harcamışlardır. Nitekim, Komite (ACOLT), Lozan Antlaşması'nın Senato'dan geçişini engellemiştir.

Ermeniler, terör sürecini politik savaşın önemli aşaması olarak görmüşler ve terörün sona ermesinden sonra ağrılıklı olarak sözde bilimsel ve özünde halkla ilişkiler boyutu güçlü olan bir süreci başlatmışlardır. Bu sürecin temel hedefi Ermeni tezlerini uluslararası platformda kabul ettirmektir. Bu politik aktivitelere ek olarak da Washington'da dış politikayı etkilemeyi amaçlayan Ermeni lobi grupları şekillenmeye başlamıştır.

Amerika'daki Ermeni lobisi kendi başına düşünüldüğünde çok başarılı olması imkansız gibi görünmekle beraber, Batı din ve kültürüne ait bir topluluk olmaları ve geri kalan Amerikan toplumuyla çabuk ilişki kurabilmeleri ve kaynaşabilmeleri, ayrıca Yunan lobisi tarafından desteklenmesi ona başarılı bir lobi görüntüsü vermektedir. Bunun yanında, Ermeni lobisi çok iyi organize olmuş bir lobi olarak, hem Kongre ile ilişkileri hem de grass roots faaliyetini başarılı bir şekilde büyük bir ciddiyetle yapmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, bir lobinin başarılı olmasında önemli olan iyi organize olma ve Amerikan toplumunca desteklenme gibi özelliklere sahip olan Ermeni lobisi finansal ve sayı bakımından yeterli olmasa da bunu başka özelikleriyle telafi etmektedir. Özellikle belli seçim bölgelerinde yoğunlaşmış olmaları ve seçim kampanyalarında bizzat görev alarak çalışmaları onları etkili bir topluluk haline getirmektedir (Arı 1997: 273).

Ermeni lobisinin etkinliğini sağlayan diğer önemli faktör ise ABD'nin zaman zaman stratejik müttefiki olan Türkiye'ye karşı "Ermeni sorunu kartını" hep kullanma gereği duymasıdır. Bu kart Türkiye'nin Ortadoğu'da güçlü olmasını engellemekte, bölgede jandarma-devlet olma yolundaki Türkiye'nin önünü kesmektedir çünkü bu sayede iç sorunlarıyla

(Enflasyon, PKK, Türban) ve dış sorunlarıyla (Ermeni, Kıbrıs, Kıta Sahanlığı) boğuşan bir Türkiye hiçbir zaman belini doğrultamaz ki zaten ABD'nin de istediği budur.

Bu sorunlar sistematik olarak yaratılmış ve günümüze taşınmıştır. Aslında ABD kuvvet komutanlarının 1947'de seslendirdikleri bu görüş, bir başka biçimde daha 1919'larda İngilizler tarafından ortaya konulmuş, İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlarından Hohler, 27 Ağustos 1919'da bakanlığına gönderdiği bir raporda şu görüşlere yer vermiştir:

"Kürt sorununa verdiğimiz önem Mezopotamya bakımındandır. Kürtlerin ve Ermenilerin durumu beni hiç ilgilendirmez" (Anadol 2002:384) Bir yanda güçlü Ermeni lobisinin etkileri ile "Ermeni sorunu"nu gündeminde canlı tutan ve 1984 yazında Şemdinli ile Eruh'u basıp bir gün kontrolünde tutan PKK'ya tam destek veren ABD ile öte yanda Bodrum'da tatilini yarıda kesme ihtiyacı bile duymamış, mayosuyla güneş banyosu yaparken gazetecilere durum değerlendirmesi yapmış bir Başbakanlı Türkiye. ABD, benzer politikalarıyla bugün Kuzey Irak'ta, (sözde) soykırım iddialarıyla Ermeniler Türkiye'nin sürekli siyasi gündemindedir (Çitlioğlu 1998: 82).

Ermeni lobisi Ermeni örgütlerinin de yardımıyla başarılı bir grass roots faaliyeti yürütmektedir. Bu süreçte AAA'nin yayınlarından olan Daily News Report from Armenia, Armenia This Week, Assemly This Week, Special Report on Armenia, Armenia Factbook, Armenian Assemly Issue Brief, The Armenian Mirror-Spectator ve monthly Digest of News from Armenia önemli rol oynamaktadır. Bu yayınlar aynı zamanda Kongre üyelerine ve yürütme bürokrasisine de gönderilmektedir. Aslında Kongre üyelerine düzenli olarak gönderilen AAA'nın bu amaçla hazırladığı ve newsletter niteliğinde olan Assembly Action'dir. Ancak Kongre ile ilişkiler sadece bu yayınlar aracılığıyla yürütülmemekte, yüzyüze görüşmeler Ermeni lobisinin en çok tercih ettiği yöntem olmaktadır. Bu bakımdan Kongre'de Ermeni düşüncesine sempati ile bakan çok sayıda Kongre üyesinin olması Ermeni lobisinin Kongre koridorlarında yabancılık çekmemesine yol açmaktadır. Ermeni lobisi, başta Yunan lobisi olmak üzere, Uluslar arası Af Örgütü (Amnesty International:

AI), Uluslar arası İnsan Hakları Örgütü (International Human Rights Organizations) ve Amerika Kürt Ulusal Kongresi (Kurdish National Congress) gibi örgütler ve bunlarla ilişki halinde olan Kongre üyeleri tarafından da desteklenmektedir. Bunlara rağmen Ermeni lobisinin Amerikan dış politikası üzerindeki (Türkiye'ye yönelik Amerikan politikası açısından) etkisi sınırlı kalmaktadır (Arı 1997:277).

ABD'deki Ermeniler Türkiye'ye karşı şu iki amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar:

- Ermeni kültürünü korumak, Ermeni olarak ABD'de önemli bir yer sahibi olmak,
- Kötü bir Türkiye imajı yaratarak, Türkiye'nin ABD ve diğer ülkelerle ilişkilerini bozmak (Bayramoğlu 1985: 43).

Ermeni Lobisi ;

- Türk Devleti'ne "1915'te 1,5 milyon Ermeni'nin soykırım sonucu öldürüldüğü" iddialarını kabul ettirmek,
- Türk Devleti'ne özür diletmek ve tazminat ödetmek,
- Doğu Anadolu'da "Ermeni toprakları" diye iddia ettikleri bölümün kendilerine verilmesini sağlamak, buralarda bağımsız bir Ermeni devleti kurmak.

Ermeniler, dünyada bu iddialarını kabul ettirme, özellikle ABD'de ve BM'de belgelendirmek, BM İnsan Hakları Komisyonu, kayıtlarına "Ermeni Soykırımı" olarak geçirtmek çabası içindedirler. Bir diğer amaçları ise, sözde Ermeni soykırımının ABD; Yahudi Soykırımını Anma Konseyi kapsamına alınmasıdır.

Ermeni lobisini organize şekilde yürüten kuruluş Ermeni Meclisidir. Ermeni Meclisi, gruplararası siyasi ve kültürel bir işbirliği sağlamakla görevlidir, profesyonel

personeli vardır. Kuruluşun "üç başkanlı" bir üst düzey kurulu vardır. Başkanlar, ABD'de çeşitli yerlerde sürekli hareket halindedirler.

Ermeni Meclisi Amerika'daki Ermeni toplumunu temsil etmekte ve buradaki Ermeni derneklerinden oluşmuş bir koalisyon niteliğindedir. 1972'de kurulan organizasyon her ne kadar 2500'ü aşkın üye görünüyorsa da, kuruluşla bağlılıkları resmi değildir, bunun için de bir üye aidatı yoktur. Ancak, zengin Ermeniler ve kuruluşların çeşitli yardım ve bağışları para sağlamaktadır. Kurulda en militen grup Ermeni Milli Komitesi (Armenian National Committeee)dir. ARF (Armenian Revolutionary Federation –Ermeni Devrimci Federasoynu) ise siyasi koludur (Bayramoğlu 1985: 45)

ABD'deki bu etnik lobi son 20 yıl içerisinde ABD Kongresi'nden hatırı sayılır bir maddi ve politik destek çıkarmayı başarmıştır. Bu destek Ermenistan için yıllık 90 milyon dolar civarında yardımın sağlanması, Azerbaycan'a yardımı engelleyen-ABD yardımlarının kısıtlanmasını gerektiren yasa maddesi-Section 907'nin çıkartılması ile somutlaşmıştır. Ermeni lobisinin, Kongre'de ABD tarafından Türkiye lehine getirilen tasarıların engellenmesi ve uluslararası platformda Türkiye'nin imajını zedeleyen sözde soykırım iddiasının Kongrece ve resmen ABD yönetimi tarafından tanınmasına yönelik faaliyetleri halen sürmektedir.

ABD'nin hem kendi müttefiki hem de NATO'nun bölgesel olarak önemli ve etkin bir üyesi olan Türkiye'ye tarihsel olarak düşmanlığı bulunan bir ülkeye yani Ermenistan'a bu kadar önem vermesi üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

ABD'de faaliyet gösteren Ermeni lobisi üyeleri 1228 Ermeni örgütüdür. Bu örgütler 1984 yılında Amerikan Ermeni Asamblesi (Armenian Assembly of America AAA) adıyla bir çatı altında toplanıp bir lobi kurumu olarak etkili bir çalışma yürütmeye başlamışlardır. Örneğin sadece AAA çatısı altında 7 bin kişi çalışmaktadır. Bu örgütün yaklaşık olarak 2,5 milyon dolarlık bütçesi bulunmaktadır. Amerika Ermeni Asamblesi (AAA)nın yanı sıra

Amerika Ermeni Milli Komitesi (Armenian National Committee of America: (ANCA) adlı kuruluş ve bu kurulaşa bağlı olarak ANCA; Washington D.C. ANCA, Western Region (ANCA-WR), ANCA Eastern Region (ANCA-ER) adlı yan kuruluşlar faaliyet göstermektedir.

Partizan lobi faaliyeti yürüten ve bunların içerisinde AAA ve ANCA ile birlikte hareket eden diğer kuruluşlar arasında, Ermeni Devrimci Federasyonu (Armenian Revolutionary Federation (ARF) Doğu Amerika Hınçak Sosyal Demokrat Partisi (Hunchakian Social democratic Party of Eastern USA, Ermeni Liberal Demokratik Partisi (Armenian Democratic Liberal Organization) ve Milli Ermeni Amerikan Cumhuriyet Meclisi (National Armenian American Republican Council (NAARC)) gösterilebilir. ARF, ANCA'yı politik olarak destekleyen parti konumundadır. ANCA'nın altyapısı, programı ve faaliyetleri Taşnak Partisi (ARF) tarafından yürütülmektedir (Bayramoğlu 1985:170-175).

Ermeni ulusu bir diaspora ve göç ulusudur. Bu 20. yüzyıla özgü bir durum olmadığı gibi günümüzdeki gelişmeler de göçün Ermeni toplumunun bir karakteristiği haline geldiğini göstermektedir. Yeryüzünde anavatandan daha fazla nüfusu diasporasında barındıran çok az ulus vardır ve belki de Ermeniler bu konuda ciddi bir istisnayı oluşturmaktadırlar. Üstelik karşılaştırma nüfustan ekonomik ve siyasi güce geldiğinde durum daha da çarpıcı bir hal almaktadır. Belki de yeryüzündeki Ermeniler içinde en zayıf ekonomik güce sahip olan Ermeniler Ermenistan'da yaşamaktadır. Bu durum Ermenistan için bir açıdan şans olarak değerlendirilebilir. Dış dünyadan kendi ulusundan milyonlarca Ermeninin olması dış ticaretten dış yardıma ve dış politikaya birçok alanda ona katkı sağlamaktadır. Ermeni lobisinin siyasi desteği tartışmasızdır. Bunun yanı sıra ekonomik yardımlar açısından da Ermeni diasporası zor zamanlarda yardımcı olmuştur. 1988 depremi ve Karabağ çatışmaları diasporanın ekonomik yardımlarını arttırmasına neden olmuştur. Özellikle ABD ve Avrupa'da kurulu bulunan Ermeni kuruluşları her iki olayda da Ermeni diasporasının kalbine hitap etmiş ve bu sayede hem Ermenistan için yardım toplamış, hem

kendi liderlik statülerini diaspora içinde güçlendirmiş, hem de Ermeni kimliğinin korunmasında önemli bir işlevi yerine getirmişlerdir. Ancak bu kimliğin daha çok romantik ve tepkisel olduğunu söylemek gerekir. Ayrıca diasporadan gelen yardımlar ile diasporanın Ermenistan'da oluşturduğu beklentiler arasında büyük bir uçurum vardır. Özellikle Batı'da yerleşik olan Ermeni diasporası için bu durum daha çok geçerlidir. Ermenistan kuruldu zaman Ermenistan'ı ayağa kaldıracak vaatlerde bulunan Batı'daki Ermeni diasporası dış yatırımlar açısından sözünü yerine getirmiş değildir. Ermenistan'a gelen diaspora yatırımları incelendiğinde bu yatırımların daha çok Rusya Ermenilerinden geldiği görülecektir. Bu da göstermiştir ki Batı'daki Ermeni diasporası Ermenistan'dan çok hayali Ermenistan ve Ermeni kimliği üzerinden politika yapmakta, ancak sıra yatırıma geldiğinde son derece gerçekçi davranmaktadır. Diğer bir ifade ile Ermenistan Ermenilerinin hayatları üzerinden ideallerini yerine getirmektedir. Bundan dolayı birçok Ermeni araştırmacı diaspora ile Ermenistan'ın ekonomik veya siyasi çıkarlarının her zaman uyumlu olamayacağını, hatta zaman zaman çelişebileceğini kabul etmişlerdir. Bu yazarlara göre önemli bir örnek sınır kapısı sorunudur. Örneğin ABD Ermenileri Türkiye ile sınır kapısının açılmasını istememekte, bu konuda Ermenistan ekonomisini dikkate almamaktadırlar.

Ermeni Diasporası bütün teşkilatlanmasını ve faaliyetlerini "4T" planı (Tanıtma, Tanınma, Tazminat, Toprak) üzerine inşa etmiştir. Ermeni lobi kuruluşlarının çalışma amaçları da Anadolu'dan toprak alma üzerine kurulmuştur (Taşkıran 2003:10).

Ermenilerin en önemli sorunlarından bir tanesi uzunca bir süre bağımsız bir devlete sahip olamaması olmuştur. Birçok ulusal duygu tatmin edilememiş, bu durum diaspora Ermenileri arasında daha büyük sorunlara yol açmıştır. Bu bağlamda 'sorunlu" yapısıyla Ermeni diasporasının ulusal Ermeni çıkarları için önemli bir tehdit oluşturduğunu söylemek mümkündür. Dışarıda yaşayan Ermeniler tabu ve inanç haline getirdikleri yaklaşımlarını bağımsız Ermenistan'a da empoze etmeye çalışmakta, idealist yaklaşımlarıyla Ermeni dış

politikasında gerçekçi ve pragmatik yaklaşımları engellemektedirler. Bu açıdan bakıldığında Ermeni diasporasının Ermenistan'a büyük zararlar verdiği iddia edilebilir. Buna karşın Ermeni diasporasının dış dünyada organize ettiği Ermeni lobisi Ermeni çıkarlarının korunması açısından çok önemli bir rol de oynamaktadır. Özellikle ABD siyasi sisteminde Rum ve Yahudi lobileriyle birlikte hatırı sayılır bir güç haline gelen Ermeni lobisi gücünü kurduğu ittifaklarla her geçen gün arttırmaktadır. Ermenistan'ın bağımsızlığını kazandığı günden bu yana ABD'deki Ermeni lobisinin faaliyetleri ele alınacak olursa dört temel alanda büyük başarılar sağladığı söylenebilir:

a. Ermenistan'a ABD tarafından yapılan yardımların arttırılması,

b. Ermenistan politikalarının ABD yönetimi nezdinde meşrulaştırılması,

c. En büyük rakip ülkeler arasında sayılan Azerbaycan'a yapılacak Amerikan yardımlarının engellenmesi,

d. Sözde soykırımın tanınmasında ABD'nin desteğinin alınması ve Türkiye'ye karşı faaliyetler.

İlk olarak Ermeni lobisi Kongre'de diğer lobiler ile kurduğu ilişkilerin de yardımıyla ABD tarafından Ermenistan'a yapılan Amerikan yardımlarının miktarı 350 milyon doları bulmuştur. Takip eden yıllarda da bu rakam yaklaşık olarak her yıl için 90 milyon dolar kadar olmuştur. Bu rakamlarla Ermenistan, İsrail'den sonra nüfusuna oranla ABD'den en çok yardım alan ülke olmuştur. Ayrıca ABD'deki Ermeni lobisi Ermenistan ile ABD Ermeni lobisi arasındaki iş ilişkilerinin canlı tutulmasına da çalışmaktadır.

Ermenistan politikalarının diğer ülkeler nezdinde meşrulaştırılması konusunda da Ermeni lobileri önemli bir rol üstlenmektedir. Bilindiği üzere Ermenistan genel olarak Kafkasya'da Batı politikaları ile çelişen bir tutum içindedir. Daha çok Rusya'ya yakın bir çizgi izleyen Ermenistan aynı zamanda Azerbaycan topraklarının beşte birini işgal altında

tutan Ermeni güçleri nedeniyle de zor durumdadır. Küçük bir devlet olduğu düşünülecek olursa Ermenistan'ın tüm bu duruma karşın kendini uluslar arası platformda savunabilmesini Ermeni lobisine borçludur denebilir. Özellikle Karabağ konusunda işgalci taraf olmasına karşın tüm Batı kamuoyunda Ermenilerin "mağdur" taraf olarak tanıtmasında Ermeni lobisinin büyük bir etkisi olmuştur. Özellikle Amerikan ve Fransız kamuoyları Karabağ'da Azerilerin büyük katliamlar yaptığını ve şu anda işgal altında olanın Ermeniler olduğunu düşünmektedir. Bir sonraki şıkta görüleceği üzere ABD'nin işgalci taraf olmasına karşın Ermenistan'a her yıl 100 milyon dolara yakın yardımda bulunması buna karşın "mağdur" taraf olmasına rağmen Azerbaycan'ı yardımlardan mahrum etmesi bunun en önemli kanıtıdır.

Ermeni lobisinin üçüncü başarısı Azerbaycan'a yapılacak yardımları engellemek ve Azerbaycan aleyhinde propaganda faaliyetlerinde bulunmaktır. Bunda 2001 yılının sonuna kadar büyük bir başarı sağladığı da söylenebilir. Bu döneme kadar Section 907 yoluyla Ermeni lobisi Azerbaycan'a herhangi bir Amerikan yardımı yapılmasını engellemeyi başarabilmiştir. Bu durum 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin Azerbaycan'ın lojistik desteğine duyduğu ihtiyaç sayesinde kırılabilmiştir. Bu değişiklikte Türkiye'nin ve Yahudi lobisinin rolü de yadsınamaz.

ANCA'nın 5 Kasım 2003 tarihli basın bildirisinde; Senato'nun 2004 mali yılı yardım bütçesinde; Ermenistan'a 75 milyon dolarlık tahsisatı, 3.4 milyon dolarlık askeri yardımı ve 5 milyon dolarlık Yukarı Karabağ yardım paketini onayladığı bildirilmekte ve Ermenistan'a yapılacak amerikan yardımının arttırılması, Amerikan-Ermeni ticaret ve yatırımlarının geliştirilmesi için yasa koyucularla bağlantı içinde olmaları konusunda Amerikalı Ermeniler teşvik edilmektedir (http://www.anca.org/anca/pressrel.asp?prlD=476 , www.usa.am/assistance).

Son olarak Ermeni lobisi bulundukları ülkelerde sözde soykırımın kabul edilmesi için yoğun bir şekilde faaliyette bulunmakta bu bağlamda Türkiye çıkarlarına karşı da aktif

girişimlerde bulunmaktadır. Bu konuda belli bir başarının yakalandığı söylenebilirse de aslıda bu alan Ermeni lobilerinin en büyük handikapla karşılaştığı bir konudur. Batı bloğunun önemli b ir müttefiki olan Türkiye karşıtı girişimlerin etkisi beklendiği kadar olamamakta, zaman ve enerji kaybının ötesinde ilk üç şıkta belirlenen hedefler de bu alandaki girişimler nedeniyle zarar görebilmektedir. Şöyle ki özellikle ABD'nin Kafkaslar politikası Türkiye, Gürcistan ve Azerbaycan olmaksızın düşünülemez. Bu bağlamda tüm enerjisini Türkiye ve Azerbaycan karşıtlığı için harcayan bir Ermeni lobisi ABD politikalarıyla uyumlu hale gelemeyecek, bu da Ermenistan'a da zarar verecektir. Nitekim böylesine güçlü bir lobi ve desteğe rağmen Ermenistan'ın 110 yıllık süre içinde büyük ekonomik kayıplara uğraması bu tespiti doğrulamaktadır (Laçiner 2005: 438).

Ermeni lobisinin şu andakinden daha fazla etkili olmasını olumsuz olarak etkileyen en büyük etken, aralarındaki uyum eksikliğidir. Ermenistan hükümetinin stratejileri ile lobilerin arasındaki uyum yeterli olmadığı gibi lobilerin kendi aralarındaki uyumun da çok sağlıklı olduğu söylenemez. AAA ve ANCA arasındaki çatışmalı ilişki, politikacıların ve diğer lobilerin gözünde "Ermeni meselesi"nin kredisinin azalmasına ve zayıflamasına neden olmaktadır. Bu nedenle kendilerine, aralarındaki farklılıkları geniş kamusal arenanın dışında tartışmaya izin verecek bir mekanizma ya da işlem konusunda anlaşmaları önerilmektedir (http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html).

3.3. Arap Lobisi

Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkeleri, ayrı ayrı belirli politikalar yürütmekle beraber, tüm Arap ülkeleri, bir konu hakkında ortak hareket etmekte; Amerika'nın Orta Doğu politikasını bir noktaya kadar etkilemek, Amerika'nın Arap ülkelerine silah satışını çoğaltmak, Amerika'nın İsrail'e olan desteğini azaltmak amaçlanmaktadır.

Genel kanıya göre Arap lobisi, İsrail lobisi ile karşılaştırıldığında oldukça silik olduğu izlenimini verir (Rigel 1994:86).

İsrail yanlısı lobi içindeki muhtelif akımlar, genellikle ABD'nin dış yardımlarına muhalif olan geleneksel muhafazakârlar örneğinde olduğu gibi; Arap olmayan bazı muhaliflerinin varlığına rağmen, Amerika'daki aslî rakiplerinin Arap lobisi olduğunun farkındadırlar.

Amerika'da yaşayan Müslümanların bulundukları toplum içindeki siyasal ve ekonomik etkinlikleri gittikçe artıyor. 1960'lı yılların başında 100 bin kadar olan müslüman nüfus bugün bazı tahminlere göre 10 milyona kadar ulaşmış durumda.

Çoğunluğunu Arap asıllı Müslümanların oluşturduğu dünyanın değişik yerlerinden gelen Amerikalı Müslümanlara ait bir çok kuruluş, bir yanda kendi aralarında iletişim kurmalarına, karşılaştıkları çeşitli sorunlara çözüm arama konusunda önemli katkılarda bulunurken diğer yanda son yıllarda artan biçimde lobicilik faaliyetleri yapmaktadırlar. Lobiciliğin yasal olduğu ABD'de lobilerin Amerikan yönetiminde ne denli etkin olduğunu Türkiye'den bile hissedebiliyoruz. Örneğin Yahudi lobisi, Ermeni lobisi, Yunan lobisi gibi etkin lobicilik yapan gruplar ABD'nin dış politikasını belirleyebilecek kararlar aldırabilmektedir.

Güçlü lobi kuruluşları başkanlık seçimlerinde doğrudan etkili olabiliyorlar. Başkanlık seçimlerinde göstereceğiniz performans, o grubun yönetimle olan ilişkilerini belirlediği gibi gücünü göstermesi bakımından da önemli. Başkanlık seçimlerinin yaklaştığı şu günlerde sonucu doğrudan etkileyecek güçte olmasa da belki de ilk defa müslüman lobisinden bahsedilmektedir. Değişik kuruluş ve enstitü adı altında örgütlenen Müslümanlar ırkçılık, ayrımcılık, islamophia gibi çoğu medyatik terörden kaynaklanan ve Amerikan toplumunda Müslümanların aşağılanmasına/dışlanmasına neden olan propaganda ve uygulamalara karşı mücadele ediyor, sivil insiyatif geliştiriyorlar. Hatta bireysel hak ve özgürlükler düzeyinde sonuç alma yönünde kamuoyunda ses getirecek önemli çalışmalara imza atmaya başladıklarına şahit olmaktayız.

Amerikan-Müslüman İlişkiler Konseyi'nin (CAIR-Counsil for American-Islamic Relations) yaptığı araştırmaya göre Müslümanların siyasi eğilimlerinde adayların dış politikadaki tercihleri doğrudan etkili oluyor. Bunun tercümesi Demokrat ve Cumhuriyetcilerin Ortadoğu, Kudüs, Irak'a uygulanan ambargo gibi konularda alacağı tavır Müslüman oyların rengini belli edecek. Örneğin, Amerika'nın büyükelçiliğini Kudüs'e taşıyabileceğini açıklayan başkan adayının müslüman oyları kazanma şansını zorlayacak.

Müslüman oylar Amerika geneline bakıldığında fazla değil. Ancak Müslümanların artan ekonomik ve sosyal durumlarına paralel olarak kritik durumlarda belirleyici rol oynayacak bir güce geldikleri de rahatlıkla söylenebilir. Değişik amaçlarla kurulan kurumlarla etkinliklerini artırırken, ciddi lobi faaliyeti yürütebileceklerini göstermektedirler. Washington'da kurulan Kudüs için Amerikan Müslümanları (AMJ-American Muslims for Jerusalem) ya da Ayrımcılığı Karşı Amerikan Arap Komitesi (American-Arab anti-Discrimination Committee) gibi kuruluşlar Müslümanların durumlarını iyileştirme ya da kamuoyunda sürekli işlenen İslam karşıtlığıyla mücadele ettikleri gibi İslam dünyasını ilgilendiren Amerikan politikalarını etkileme yönünde ciddi adımlar atmaya başladıklarını gösteriyor.

Şüphesiz Amerika gibi lobi cenneti bir ülkede bu faaliyetlerde sonuç almanın en temel şartı iyi örgütlenme ve ekonomik güçten geçiyor. Ekonomik olarak ne kadar güçlü iseniz siyasal ağırlığınız da o kadar fazla demektir. Amerika'daki Yahudi lobisinin gücü Yahudilerin ekonomik durumlarında kaynaklanıyor. Eğer Yahudi lobilerinin Amerikan yönetiminde ağırlığı olmasa idi İsrail'in Ortadoğu'da bu denli güç kazanması hatta varlığı bile mümkün değildi. Ancak Müslüman lobilere verilecek (şimdilik) dış destek Amerikan iç politikasındaki dengeleri etkileyebilir(http://yenisafak.com.tr/arsiv/2000/eylul/05/aemre.html).

Amerika'daki Arap ve Müslüman lobisinin hâlihazırdaki gücü oldukça az ise de, bir gün fiiliyata geçirilebilme imkânı olan potansiyel güçler dikkate alındığında, İsrail yanlısı lobinin endişeleri kesinlikle mantıklıdır.

Arap ve Müslüman lobisi bazı faaliyetler açısından etkinse de, Yahudi lobisinin oldukça gerisindedir. Muhtemelen bunun en önemli sebeplerinden birisi, Amerika'daki Müslümanların, Batılı demokrasilerin normal yasal kanallarından yapılacak siyasî faaliyetlerin etkili ve faydalı olabileceğine inanmamalarıdır. Doğu kültürü, bu ülkelerin özel şartları sebebiyle insanların zihnine sivil kurumlar konusunda bilgisizlik ve güvensizlik tohumları ekmiştir.

Amerika'daki Müslümanlar, sayı bakımından Amerika'daki Yahudilerle kıyaslanabilir bir nitelik arz etmesine rağmen; Müslüman toplumun geri olmasının sebebi, iç örgütlenme ve siyasî faaliyetler açısından henüz genç olmasıdır.

Bizzat bu durum, Arap lobisinin en önemli sorunlarından biri olan iç ayrılığı yansıtmaktadır. Bu ayrılıklar, iç ihtilaflar yoluyla Arap ve İslâm dünyasında daha da güçlenmektedir. Amerika'da oturan Araplar ve Müslümanlar, çok çeşitli kültürlere ve özelliklere sahip, 50–60 İslâm ülkesinden buraya göçmüş kişilerden oluşmaktadır. Bunlar genellikle toplumsal ve siyasî canlılığın çok fazla olmadığı toplumların kültürlerinden beslenmişlerdir ve geldikleri bu toplumlarda halkla devlet ilişkileri az ya da çok bunalımlıdır.

Bu tür sorunlar, geçen onlarca yıl boyunca, Arapların Amerika'daki çıkarlarını koruma konusunda genellikle petrol şirketlerine ve kendi diplomatlarının faaliyetlerine dayanmasına sebep olmuştur. Denildiğine göre, 50'li yıllarda Suud kralı, Arap diplomatlardan ASPAC lobisine (diğer bir AIPAC) karşı koyabilmeleri için Arap lobisine malî yardımda bulunmalarını istemişti.Gözüken o ki, petrol lobisi de 1973'teki petrol krizinden sonra daha da güçlenmiştir. Bu lobi bazı dönemlerde Washington'da Arap

çıkarlarının savunusunu açık bir şekilde yapmış; şartların müsait olmadığı, petrol şirketlerinin kamuoyundaki konumlarının zayıfladığı bazı dönemlerde ise sahne gerisinde kalmayı tercih etmiştir. Bu şirketlerin desteği bugüne kadar malî yardımda bulunmak, resmî makamlara baskıda bulunmak ve Arapların hükümetten taleplerini desteklemelerini sağlamak üzere çalışanlarına ve hissedarlarına mektuplar göndermek gibi çeşitli şekillerde gerçekleşmiştir.

Deyim yerindeyse bu petro-diplomatik lobi, Arapların 1972 yılına kadarki tek lobisiydi. Ta ki Richard Shadyac'ın o yıl "Amerikan Arap Ulusal Birliği" (National Association of Arab Americans)ni kurmasına kadar. Ulusal İsa Kiliseleri Konseyi" (The National Council of the Churches of Christ in the USA (NCCCUSA) gibi Arap ve Müslüman olmayan bazı akımlar da İsrail'e karşı olmalarından dolayı Filistinlileri desteklemişlerdir. Jesse Jackson, Arap lobisinin desteklediği Amerika'daki tek başkan adayıydı. Araplara ve Filistinlilere olan ilgisini açıkça ortaya koymuştu. Arafat'la görüşmenin tabu sayıldığı dönemde onunla görüşmüştü. Jackson, sonunda Arapların seçim yardımını alabilmişti.

Arap yanlısı lobinin birtakım özellikleri vardır. Birincisi, faaliyetlerinin genellikle reaktif yönü bulunmaktadır. Yani bu lobiler daha ziyade Arap yanlısı tasarı ve planları gündeme getirmek yerine, İsrail yanlısı plan ve tasarılara karşı çıkmaktadır. İkincisi de, Amerika'nın kendi çıkarlarını yürütmek için yaptığı önceki girişimlerden istifade etmektedir.

Bu lobiler tarafından, 1981'de AWACS'ların Arabistan'a satışlı konusundan başka herhangi bir konuda özel bir tepki ortaya konmamıştı. Amerika'daki Yahudi lobisi, Amerika'nın Arap ülkelerine silah satışına ve bu ülkelerde yatırım yapmalarına çok fazla muhalefet etmemişler ve böylece Amerikalı şirketlerin çıkarlarını tehdit etmemişlerdi.

Sıkı ve şiddetli bir rekabetin bulunduğu hiçbir seçimin sonucunu etkileyememiş olmaları, Arapların en temel sorunudur. Bu durum ABD Kongresi'nde zayıf kalmalarıyla sonuçlanmaktadır. Amerikan Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu Lübnan asıllı olan beş Arap üye bulunmaktadır. Buna karşın Senato'daki varlıkları sıfırdır. Bu durum, Filistin yanlılarının Kongre üyeleri ile olan temasları için de geçerlidir. Temsilciler Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi Başkanı Henry Hyde, Orta Doğu ile ilgili konularda İsrail yanlısı grupların sürekli olarak kendisine müracaat ettiğini; ama Amerikalı Arapların ya da Amerikalı Müslümanların pek müracaat etmediklerini söylemektedir.

Arap lobisi pek çok bakımdan başarılı bir lobi olarak nitelenmemektedir. Ancak öncelikle bir noktayı açıklığa kavuşturmakta da fayda var. İsrail lobisi denildiğinde bir merkezden organize edilen ve Amerika çapında binlerce örgüt aracılığıyla Yahudi olan ve olmayan herkese ulaşan ve hem kamuoyundan hem de diğer çıkar gruplarından destek gören bir lobi söz konusudur. Oysa Arap lobisi denildiğinde tek bir Arap devleti söz konusu olmamaktadır. Hemen her Arap devleti Amerika'da kendi çıkarları ile ilgili lobi faaliyetini bizzat kiraladığı bir lobi şirketi aracılığıyla yürütmektedir. Dolayısıyla bu lobi şirketleri yalnız ilgili devleti ilgilendiren konularda lobi yapmaktadır. Bu çerçevede, Suudi Arabistan adına lobi yapan şirket Ürdün'ün çıkarlarını ilgilendiren konularla ilgilenmemektedir.

Kendisini Arap lobisi olarak gösteren örgütler daha çok Arap-İsrail çatışmaları ve özellikle Filistin sorunu ile ilgili konularda lobi çalışması yapmaktadır. Hata Arap lobisi veya Arap örgütlerinin başında bulunan kişiler Suudi, Kuveyt veya Mısır kökenli olmaktan çok Filistin kökenli ve daha çok Hıristiyan Araplardır. Zaten kendileri de Arapların tamamını temsil eden bir Arap lobisi olduklarını iddia etmemektedirler (Arı 1997:252).

Amerikan-Arap ilişkilerine bakıldığında ortada ilginç bir durumun varlığından söz edilebilir. 1984'ten başlayarak Amerikan yönetimi, yani Beyaz Saray, Araplar lehinde politikalar oluşturmaya çalışmışlardır. Yönetim çift taraflı bir politika uygulamıştır. Arap Lobisi arka planda kalıp yönetim tarafından çıkarlarının korunmasını sağlamıştır.

ABD'nin petrol ve savunma şirketleri en azından Musevi lobisi kadar finansal güce sahip lobiler ve de en büyük müşterileri Arap dünyasından. Sadece Ortadoğu körfez ülkeleri ABD savunma sanayi şirketleri için 200 milyar dolarlık bir pazar. Dünya petrolünün yüzde 60 kadarı İslam ülkelerinde çıkıyor. Bu nedenle gerek petrol gerekse silah lobileri ABD'nin Suudi Arabistan ve Mısır gibi büyük pazarlarla ilişkileri için milyonlarca dolarlık lobi faaliyetleri yapıyorlar. Amaçları ticari ancak çoğu zaman İsrail lobisine karşı dengeleyici bir unsur olarak hareket etmektedirler. (Taşpınar 2006:1)

1950 yılının başlarında Amerikan Hazinesi, Suudi Arabistan'da faaliyet gösteren petrol şirketleri için, özel bir vergi kanunu çıkartmıştır. Bu kanuna göre, Suudi Arabistan'da faaliyet gösteren petrol şirketleri, gelir vergilerini, Suudi Hükümetine ödeyeceklerdir. Suudi hükümetine yapılmak istenen yardım, Kongre'nin onayına gerek kalmadan, değişik bir düzenlemeyle Suudi Hükümetine sağlanmış olmaktadır. Yürütülen bu çift yönlü politika geçen zaman süresince değişmeden varlığını sürdürmüştür. Amerikan politik hayatına Arap politikasının etkisi 1973 petrol ambargosuyla başlar. Ambargonun izleri bugün çoktan silinmiş olmasına rağmen, etkileri ve doğurduğu sonuçları günümüz dünyasını hala derinden etkilemektedir.

Suudi Arabistan'ın ABD ile olan ticareti Suudi Arabistan'ın ABD'deki milyonlarca dolarlık yatırımı, Amerika'da, Suudi Arabistan'ı destekleyen petrol şirketleri oluşmasına neden olmuş ve bu şirketler doğal olarak, Arap politikasının temsilcileri olmuşlardır. Suudiler'in ABD'deki yatırımlarını ele alacak olursak, Suudi yatırımları, Amerika'daki tüm yabancı yatırımların, sadece %10'unu meydana getirir. Ancak Arap dış ticaret ve yatırımları, diğer ülkelerin dış ticaret ve yatırımlarından daha özel bir konumdadır. Araplar'ın dış ülkelerle olan ticareti ve bu ülkelere yapılan yatırımlar, ülke yöneticileri tarafından yani ülkenin yönetimini elinde tutan elit tarafından yapılmaktadır. Bu da Arap ülkeleri ile yapılan ticaret ve yatırım, politik kararları da etkilemektedir. Kısacası politika ve ticaret daima iç içedir, birini diğerinden ayırmak olanaksızdır.

Washington'da Arap lobisi deyince öne çıkan etnik lobilerin başında 1972'de kurulan, 25 dolayında bir personel kadrosu ve yaklaşık 300.000 dolarlık bütçe imkanına sahip olan ve Federal lobi Yasası kapsamında kayıtlı lobici olarak faaliyet gösteren Arap Amerikalılar Ulusal Derneği'dir (National Association of Arab Americans:NAAA) (Arı 1997: 252). 13.000 üyeye ve 80.000 mektup adresine sahip olan örgüt, Arap dünyasının genelini ve özellikle Filistin sorununu ilgilendiren konularda Amerikan yönetimini ve Kongre'yi etkilemeye çalışmaktadır. Örgüte yönelik katkılarda özellikle Filistin sorunun ilgilendiren konularda Amerikan yönetimini ve Kongre'yi etkilemeye çalışmaktadır. Örgüte yönelik katkılarda özellikle Orta Doğu Barış sürecinin başlaması ile birlikte büyük bir azalma olduğu ifade edilmektedir. 1990 öncesinde yaklaşık 1 milyon dolar bütçeye sahip olan örgüte yönelik katkılardaki azalmaya FKÖ'nün İran-Irak savaşında ve Körfez Krizi'nde izlediği politikalarla Arap ülkeleriyle ters düşmesinin yol açtığı tahmin edilmektedir. NAAA lideri Khalil E. Jahshan'ın değerlendirmesine göre bu düşüşün kaynağı barış sürecinin yol açtığı rahatlık duygusudur. Jahshan'a göre Amerika'daki Arap toplumu artık Filistin sorununun çözüm yoluna girdiğine inandığından katkılarda düşüş söz konusu olmuştur. Bu da ister istemez NAAA'nın büyük bir kaynak sıkıntısı içine düşmesine yol açmıştır. NAAA, çalışmalarını esas olarak İsrail'in işgal etmiş olduğu Arap topraklarından çekilmesini sağlamak için Amerikan politikasını etkileme konusunda yoğunlaştırmıştır. NAAA ayda bir çıkan "Focus" adıyla bir newsletter yayınlamakta, ayrıca üyelere yönelik olarak "Voice" adıyla başka bir aylık dergi yayınlanmaktadır. "Voice" aracılığıyla üyeler NAAA'nın faaliyetleri konusunda bilgilendirilmektedirler.

Arap lobisini destekleyen çıkar grupları arasında öncelikle petrol şirketleri gelmektedir. Ancak bu şirketlerin çabaları da her zaman istenilen sonucu vermiyor. Bunun dışında başta resmen kayıtlı lobicilik yapan Amerikan Müslüman Konseyi (American Muslim Council: AMC) başta olmak üzere diğer Müslüman dernekleri de özellikle Filistin sorunu ve Arap dünyasındaki Müslümanları ilgilendiren konularda Arap lobisi ile birlikte hareket etmekte veya ona destek vermektedir.

1980'de kurulan yaklaşık 25.000 üyeye sahip Arap-Amerikan Ayrımcılık Karşıtı Komite (Arab American anti-Discrimination Committee: AADC) ve Arap Amerikan Komitesi (Arab American Committee: AAC) yer almaktadır. Bununla beraber, bunlar arasında Federal Lobi Yasası kapsamına giren tek örgüt NAAA'dır. Diğerleri daha çok diğer toplumsal alanlarda faaliyet göstermekte ve özellikle grass roots faaliyetinde bulunmaktadır. Bir derneğin üyeleri arasında dayanışmayı sağlamak ve onları çeşitli konularda bilinçlendirmek amacıyla yürüttüğü toplantılar, konferanslar, propaganda faaliyetleri, onlarla mektupla veya yayınladığı dergiler aracılığıyla haberleşmesi normal faaliyetleri arasında sayılsa da bunlar aynı zamanda birer grass roots hareketi olarak da ifade edilebilir.

Bunlardan Arap Amerikan Enstitüsü (Arab American Institute: AAI), 1985'te kurulmuş ve özellikle Amerika'daki Arapları daha aktif hale getirerek siyasal katılım düzeylerini yükseltmeye çalışan, 5.000 kayıtlı üyeye ve 750.000 dolar bütçeye sahiptir.Asıl amacı lobicilik olmamakla beraber örgüt Arapların çıkarlarını ilgilendiren konularda doğrudan veya dolaylı Kongre'yi ve yürütmeyi etkilemeye çalışmaktadır. Bununla beraber, sosyal amaçlı örgütler statüsünde olan (lobicilik yapması belli çerçevede mümkün) AAI, esas olarak bir grass roots örgütü görünümündedir. Örgütün yayınları 10.000 kişiye ulaştırılmaya çalışılıyor, ayrıca 40.000 mektup adresine sahip. Öncelikle Amerikan dış politikasının biraz da Arap dünyası ve İslam ülkelerine yönelik olarak dengeli bir politika izlemesi için çalışan örgüt Amerika'daki Arapların medeni ve siyasi haklarını da savunmaktadır. AAI, bu amaçları gerçekleştirmek için Arap halkın Amerikan politikasında daha aktif görev almasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu çabaların ürünü olarak 1980'li yılların sonu ve 90'ların başından itibaren Arapların seçim kampanyalarına katılmalarında büyük bir artış olmuştur.

Bu örgütlerin dışında Amerika'da faaliyet gösteren 12 Arap örgütünün üye olarak 4 tanesinin de gözlemci olarak katıldığı Arap Amerikan Örgütleri Başkanlar Konseyi

(Council of Presidents of National Arab-American Orgnaizations) her ay toplanarak işbirliğinin geliştirilmesine çalışmaktadır. Konseye üye olan örgütler, American-Arab Anti Discrimination Committee, American Druze Society, American Federation of Ramallah, Association of Arab-American University Graduates, Bethlehem Association, Birzeit Society, El-Bireh, Paletsine Society of the USA, Islamic Association for paletsine, National Association of Arab Americans, paletsine Aid Society of America, paletsine Youth Organization ve United holy Land'dir. Gözlemci olarak katılanlar ise, AAI, Arab Women's Council, Rene Moawad Foundation ve Save lebanon'dır.

Arap ülkeleri Amerikan hükümeti nezdindeki lobi faaliyetlerini daha ziyade kiraladıkları şirketlere havale etmekte ve büyükelçiliklerin Kongre üyeleri ile temas kurmaları pek söz konusu olmamaktadır. Oysa İsrail büyükelçiliğinde sürekli Kongre ile ilişkileri yürüten bir diplomat bulunmaktadır. Ayrıca NAAA, Arap kökenli şirketlerin dışında iş dünyasından da AIPAC gibi destek alamamaktadır (Arı 1997: 256).

Filistin halkı, Arap halklarının kanayan yarası olsa da, Arap elitleri, güçlü bir lobinin temeli olabilecek birlikten oldukça uzaklar, çünkü böylesi bir girişim, ABD'den önüne geçilemeyen bir kopmaya yol açacaktır. Arap ülkeleri için, ABD'den kopmayı göze almak demek, "Irak Derslerini" göze almak demektir. (www.bianet.org/bianet/kategori/siyaset/9101/arafatin-son-surgunuHO/NM)

3.4. Yahudi Lobisi

Siyasi Siyonizm, aşırı milliyetçilik akımlarının hızla yayıldığı 19. yüzyıl Avrupası'nda, Theodore Herzl'in önderliğinde ortaya çıktı. Arap ülkelerindeki Yahudilerin büyük bölümü esasen Avrupalı bir hareket olarak görülen Siyonizme karşı ya kayıtsız kalmışlar ya da düşmanca bir tavır içinde olmuşlardı. Arap Yahudilerinin siyonizme dönmeleri daha geç bir tarihe aittir ve kimi yerlerde doğrudan gördükleri zulmün bir sonucudur (Lewis 1996:215).

Yahudilerin Filistin'de bir vatana sahip olma faaliyetleri, diğer bir deyişle Siyonizm hareketi, 1880'li yıllarda Rusya'da ortaya çıkan Yahudi aleyhtarlığı (anti-semitizm) karşısında Rusya'da yaşayan Yahudilerin Filistin'e göç etmek zorunda kalmaları ile başlamış ve Fransa'da cereyan eden "Dreyfuss Olayı" ile doruk noktasına ulaşmıştır (Armaoğlu 1984: 210). Dreyfuss davasını baştan sona kadar izleyen Viyanalı Yahudi bir gazeteci olan Dr. Theodor Herzl, bundan çok etkilenmiş ve Yahudilerin dünyanın her yerinde ezildiklerini düşünmüştür. Bunun üzerine 1896'da "Yahudi Devleti" (Der Judenstaat) adlı kitabını yayınlamış ve 1897'de de Dünya Siyonist Örgütü'nün kurulduğu İsviçre'nin Basel kentinde ilk Dünya Siyonist Kongresini toplamıştır.

Birinci Dünya Siyonist Kongresi sonunda yayınlanan "Basel Deklarasyonu'na göre, Filistin'de bir "yurt" edinilmesi için çalışılacak, dünyadaki Yahudiler, dernekler organize olacaklar, Yahudi "milli duygusu" güçlendirilecek ve devletlerin desteğini sağlamaya çaba gösterilecekti. Basel Kongresi politik Siyonizm'i doğurarak Dünya Siyonist Örgütü'nü de vücuda getirmiş oldu. Aralık 1941'de ABD'nin savaşa katılmasından önce, devlet sığınmacı politikası çok az eleştiriye maruz kalmıştır. Burada Büyük Depresyonu'nun büyük etkisi vardır. Ülkede 12 milyon insan issizken hükümetin böyle bir politika izlemesi doğal karşılanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı boyunca Siyonistlerin ABD'ye özel ilgi göstermelerinin iki ana sebebi vardı. Birincisi ABD savaşa girerse, çok büyük ihtimalle bu çatışmadan Batı'nın lideri olarak çıkacaktı bu durumda Amerikan desteği avantajı Siyonizm için büyük bir gereklilik olacaktı. Bundan başka Siyonizmin savaş sonrası dönemde çok geçmeden devlet olmaya yönelik yeni politikası, İngilizlere karşı bir mücadeleyi gerektiriyordu çünkü devletleşme Mandanın herhangi bir şekilde devamına engel olacaktı. İngilizlerle eski işbirliği dönemi sona ermişti.

Amerika'nın politik desteğini kazanmak için bu ülkedeki Yahudi toplumunu organize etmek ve harekete geçirmek gerekmekteydi.

XX. yüzyıl başlarında Doğu Avrupa'dan gelen 2,5 milyon Askenazi Yahudisi Amerika'ya göç edip, bugünkü Amerikan Yahudi toplumunun çekirdeğini oluşturdular ve kendileriyle beraber Amerika'ya devrimci hareketleri, isçi sendikalarını ve Siyonizm ideolojisini getirdiler.

Amerika'da Yahudi lobisi ülke çapında yayılmış yüzlerce Yahudi sosyal ve siyasi örgütü birleştirmektedir. Ancak yerel Yahudi dernekleri ve örgütlerinin hepsi federal düzeyde birkaç resmî büyük ve genellikle kurulusundan beri Amerikan Siyonizminin merkezleri olmuş örgütler tarafından temsil edilmektedirler. Bu federal düzeydeki Yahudi örgütleri ABD'de Yahudi lobisini oluşturmakta ve faaliyetlerini yürütmektedirler. Merkezleri Washington D.C. veya New York City'de bulunmaktadır. Ülke çapındaki hareketler merkezden eyaletlere gönderilen vazife ve programlarla gerçekleştirilmektedir. Bu örgütlerin bazıları Hadassah, B'nai B'rith, AJC gibi İsrail'in kurulusundan önce ortaya çıkmışlar ve kuruluş amaçları genellikle Amerikan Yahudilerinin arasında yardımlaşma ve dayanışma olurken, bazıları AIPAC, ZOA, ADL gibi Siyonist hareketin çerçevesinde kurulmuşlar ve doğrudan lobi faaliyetlerinin başında bulunmaktadırlar.

AIPAC (American Israel Public Affairs Committee) Amerikan İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (orijinal adı Amerikan Siyonist Konseyi) 1951'de Washington D.C.'de önde gelen on dört Amerikan Siyonist grubunun birleşmesiyle meydana gelmiştir. Resmî olarak İsrail adına Amerika'da halkla ilişkiler kampanyaları yürütmek amacıyla kurulmuş AIPAC, çok kısa bir sürede Yahudi lobisinin basında gelen örgüte ve ABD'nin en güçlü çıkar grubu lobisine dönüşmüştür. 6 gün savasından sonra İsrail Amerika'nın dış ve askeri politikasında daha önemli bir yere gelmesi üzerine, AIPAC'ın siyasi etkileri ve önemi hızla artmıştır. 1967'den sonra Amerikalı Yahudilerin arasında Siyonizm'e ve İsrail'e verilen destek büyük bir artış göstermişti ve buna bağlı olarak AIPAC'ın bünyesi ve etkisi büyümüştü. Başlangıçta örgütün anahtar isimlerinin sayısı birkaç yüz civarındayken, 1970'lerde bu sayı 11.000 olmuştur. Örgüt bütçesi ise, kurulusunda 50.000 dolarken, 1.2 milyon dolar gibi bir rakama ulaşmıştır.

1980'lerde AIPAC bugün bulunduğu zirveye ulaşmış oldu. Örgütün üye sayısı 50.000'i aşmış ve bütçesi 15 milyon dolar olmuştu (American Jewish Desk Reference 1999: 179). AIPAC Amerika'daki lobiciliğin motor gücü haline gelmiştir. Doğrudan Kongre üyeleriyle çalışan, AIPAC Savunma ve Dışişleri Bakanlıklarında ABD Ortadoğu politikasının şekillendirilmesini etkilemeye başlamıştır. 1980'lerde Kongre'de Yahudi lobisini veya İsrail'i eleştirmek çok tehlikeli bir eyleme dönüşmüştür (Umerova 2006:143-144)

Amerikan Yahudileri ABD dış politikasını etkileyebilmek için örgütler dizisi kurdular. AIPAC bunların içinde en güçlü ve en bilindik olanıdır. 1997'de Fortune dergisi meclis üyelerinden ve burada çalışan personelden Washington'daki en güçlü lobilerin listesini yapmalarını istedi (Birnbaum'dan aktaran Walt-Mearshemier 2007:30) AIPAC, Amerika Emekliler Derneği (AARP)'nin ardından ikinci sırada yer aldı, fakat sıralamada AFL-CIO ve Ulusal Silah Derneği gibi lobilerin önündeydi. Mart 2005'te National Journal tarafından yapılan bir çalışma da Washington'un en güçlüleri sıralamasında AIPAC'ı (AARP ile beraber) ikinci sıraya koyarak benzer bir sonuca ulaştı (Cohen ve Bell'den aktaran Walt-Mearshemier 2007:30).

Kongre'de ABD'nin İsrail yanlı tutumunu ve İsrail politikalarını eleştirmeye kalkışmış kongre üyeleri ve senatörler Charles Percy, Paul Findley, Paul N. McClosky gibi AIPAC tarafından saldırı hedefi durumuna gelmişler ve politik kariyerleri büyük bozguna uğramıştır (Findley 2000: 23).

AIPAC aktivistleri eyaletlerde ve Washington'da Kongre üyeleriyle ortalama 2000 görüşme gerçekleştirerek, yılda 100'den fazla İsrail yanlısı kanun ve kararların Kongre'den geçmesini sağlamaktadırlar. ABD'nin İsrail'e verdiği, 3 milyar doları aşan yıllık ekonomik ve askeri yardım da AIPAC çalışmalarının sonucudur (http://www.aipac.org/whoWeAre.cfm).

Ayrıca 20 yıldan fazla bir süreden beri AIPAC tarafından geliştirilen Siyasi Liderlik Gelişim Programı (Political Leadership Development Program) lobinin gelecek genç liderlerini hazırlamak amacıyla, binlerce üniversite öğrencisine eğitim ve staj olanakları sağlamıştır.

AIPAC'ın çıkardığı Near East Report (Yakındoğu Raporu) adlı bir sürekli yayın mevcuttur. AIPAC dahil, toplam 98 Yahudi örgütü bu derginin aboneleridir. Abonelerin toplam sayısı 60 bini aşan dergi, parasız olarak basına, Kongre üyelerine, kilit noktalardaki hükümet yetkililerine ve dış politikada etkili insanlara gönderilir.

Ayrıca, AIPAC her yıl üye toplantıları, geleneksel politika konferansı ve politik liderlik ve kampanya stajı ile ilgili çeşitli seminerler ve toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantılara katılanlar ABD ve İsrail'in etkili şahıslarının verdikleri söylevleri dinler, çalışma grupları oluşturur, seminerlere katılır ve nihayet "dava"ya parasal olarak destek verirler. Bu konferanslarda yapılan konuşmalarında AIPAC için kullanılan tabirlerin örnekleri AIPAC resmî sitesinde yayınlanmaktadır.

AIPAC sadece Kongre'de yoğunlaşmamakta, bunun yanında İsrail'i ilgilendiren hemen her yerde etkisini göstermeye çalışmaktadır. Ülke çapında (ulusal ve eyalet düzeyinde) seri aralıklarla düzenlenmekte olan seminer ve konferanslarla insanlar ABD İsrail ilişkileri konusunda bilgilendirilmektedir. Ayrıca AIPAC üyeleri ulusal ve eyalet düzeyinde Parti teşkilatları içinde bulunan İsrail karşıtı kişilerle mücadele etmektedir. Bu çerçevede özellikle 1980'li yılların başından itibaren AIPAC üyeleri parti teşkilatlarında daha aktif görevler almaya başlamışlardır (Arı 1997: 248).

Konferansların yanı sıra, AIPAC turların masraflarını ödeyen birtakım İsrail üniversiteleri ile birlikte çalışarak, çok önemli görevleri olan hükümet yetkililerini İsrail'e götürür. Bu turlar her yıl düzenli olarak yapılmaktadır (http://www.cnsnews.com /viewforeignbureaus.asp?page=/).

Lobinin Meclis'teki başarısının nedenlerinden biri bazı kilit üyelerinin Dick Armey gibi Hıristiyan Siyonistler olmasıdır. Dick Armey Eylül 2002'de şunları söylemiştir: "Benim dış politikadaki birinci önceliğim İsrail'i korumaktır." (Tapper'den aktaran Walt-Mearshemier 2007:31).

Herhangi bir meclis üyesi için bir numaralı önceliğin Amerika'yı korumak olacağı düşünülebilir, fakat Armey'nin sözleri bu doğrultuda değil. ABD dış politikasının İsrail'in çıkarlarını desteklemesini sağlamak için çalışan Yahudi senatörler ve parlamento üyeleri de vardır.

Lobinin gücünün bir diğer kaynağı da İsrail yanlısı parlamento çalışanlarıdır. AIPAC eski başkanı Morris Amitay'in bir defasında yaptığı itiraf şu şekildedir: "Burada, Capitol Hill'de çalışan, Yahudi kökenli olup ve bazı meselelere bir Yahudi bakış açısından bakmaya hazır bir sürü adam var. Bütün bu kişiler bu alanlarda senatörler için karar verebilecek pozisyondalar. Sadece personel seviyesinde bile birçok şey yaptırabilirsiniz." (Bard'dan aktaran Walt-Mearshemier 2007:31).

Yine de lobinin parlamentodaki etkisinin çekirdeğini oluşturan AIPAC'ın ta kendisidir. AIPAC'ın başarısı kendi gündemini destekleyen yasama meclis üyelerini ve parlamento adaylarını ödüllendirebilme, karşı çıkanları ise cezalandırabilme yeteneğinden gelmektedir.

Sonuç olarak yabancı bir hükümetin de facto temsilcisi olan AIPAC'ın, ABD Parlamentosu üzerinde boğucu bir hakimiyeti vardır (Tivnan'dan aktaran Walt-Mearshemier 2007:31). ABD'nin İsrail politikasının bütün dünya ülkeleri için önemli sonuçları olmasına rağmen, parlamento içerisinde bu politika ile ilgili açık hukuki kavga söz konusu olamaz. Bu nedenle ABD hükümetinin üç ana organından biri azimle kendini İsrail'e destek sağlamaya adamıştır. Eski Senatör Ernest Hollings görevinden ayrılırken şunları söylemiştir: "Burada AIPAC'ın size sunduğunun dışında ayrı bir İsrail politikası

uygulayamazsınız." (Monsour'dan aktaran Walt-Mearshemier 2007:31). İsrail başbakanı Ariel Sharon'un bir zamanlar Amerikalı bir dinleyiciye söylediği şu sözler hiç de şaşırtıcı değildir, "Bana insanlar İsrail'e nasıl yardım edebileceklerini sorduklarında onlara 'AIPAC'a yardım edin'derim." (Walt-Mearshemier 2007:31)

AIPAC'la birlikte birçok Yahudi örgütü ABD çapında faaliyet yürütmektedir. AIPAC Yahudi lobisinin Washington'daki resmî baş temsilcisi, Yahudi örgütlerin çoğu AIPAC şemsiyesi altında ve AIPAC'la işbirliği yaparak çalışmaktadırlar.

Amerika'nın Siyonist Örgütü (ZOA) 1898'de kurulup ABD ilk milli Siyonist örgütüydü. ZOA'nın gençlik kolu "Young Judea" 1909'da kuruldu. Bu örgüt daha örgüt kolejler arası Siyonist Birliği, ve "Avukat" olarak adlandırılacak, bugün "Madassah" olarak bilinen örgüte dönüşmüştür. Yahudi feminizmin başlatılmasında Madassah'ın önemli rolü vardır. Bugün 300.000 üyesi ile Madassah dünyanın en büyük en aktif kadın örgütlerinden birisidir (American Jewish Desk Reference'ten aktaran Umerova 2006:143).

Amerikan Yahudi Komitesi, ya da **AJC**, 1906'da Alman Yahudileri tarafından kurulmuş, Amerika'da Yahudilerin çıkarlarını temsil eden ilk örgüttür. Bu örgüt Amerika'daki en eski Yahudi örgütlerinden birisidir. Amerika'daki etnik gruplar tarafından kurulmuş bu tür örgütlerin ilkini oluşturan AJC, kurulduğu tarihten beri diğer Yahudi örgütleriyle beraber Yahudilerin güvenliğini garanti altına almak için faaliyet göstermiştir. AJC, İsrail'in kurulması konusunda oldukça aktif olmuş bir örgüttür. 1917 Balfour deklarasyonu'nun Amerika Birleşik Devletleri tarafından desteklenmesini sağlayan AJC'nin önde gelen liderleri 1920'li yıllarda Yahudi Ajansı'nın kurulmasında da önemli rol oynadılar. İsrail'in ilk kurulduğu yıllarda AJC başkanı Jacob Blaustein ve Başbakan David Ben-Gurion arasındaki görüşmelerle İsrail ile diasporadaki Yahudiler arasındaki ilişkilerin kurulması konusunda önemli ilerleme kaydedildi. Arapların ekonomik boykotuna karşı mücadele eden örüt, faaliyetleriyle Amerikan yönetimi üzerinde de etkili olmuştur (Arı 2003:212).

Bugün AJC genel olarak Diaspora'da Yahudiliğin devamlılığı, İsrail ile ilişkiler ve Amerikan hayatında dini ve milli azınlıkların bugünkü ve gelecekteki rolü gibi konular çerçevesinde konferanslar toplamakta, eğitim programlarını yürütmektedir (www.ajc.org).

Amerikan Yahudi Kongresi (American Jewish Congress) 1916'da, AJC'ni imtiyazlı ve antidemokratik bulan Doğu Avrupa Yahudi göçmenleri tarafından Siyonist bir örgüt olarak kuruldu. Örgüt genel olarak Siyonist çizgisini izlemekte ve önce ZOA, daha sonra AIPAC altında faaliyet göstermektedir. Ayrıca kongre 1945'ten itibaren bütün Amerikalıların hak eşitliği prensibini savunmaktadır. Amerikan Yahudi Kongresi, 1958'de, yıllık toplantıya konuşma yapmak üzere Dr. Martin Luther King'i davet ederek, Afro-Amerikalıların insan hakları davalarını ilk desteklemiş örgüt olmuştur (Weber and Jones'tan aktaran Umerova 2006:143).

Amerikan Yahudi Ek Dağıtım Komitesi ya da **JDC** 1914'te, AJC tarafından desteklenen Amerikan Yahudi Yardım Komitesi (American Jewish Relief Committee) ve Ortodoks Cemaatleri Birliği tarafından desteklenen Yahudiler için merkezi komitenin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Bugün JDC dünya çapında yardıma muhtaç Yahudilere yardım etmeye devam etmektedir. 1994'te örgüt yardım çalışmaları için 2 milyar dolardan fazla harcamıştır (www.jdc.org).

B'nai B'rith (Ahit Oğulları) Birleşik Devletler'de en eski ve en etkili Yahudi kardeşlik örgütüdür. 1843'te New York'ta o zamanki 15.000 kişilik Yahudi Amerikan toplumunun sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan B'nai B'rith, simdi üyelerinin sayısı yarım milyona ulaşmış, dünya çapında en büyük Yahudi örgütüdür. B'nai B'rith 55 ülkede şubeleri bulunan, Yahudi dünyasının en büyük uluslararası kurumudur. Örgüt Yahudilik ve Jüdaizm, Yahudi eğitimi toplumsal gönüllü hizmet, insan hakları ve liderlik programlarını yürütmekte, ayrıca bütün ülkelerde Yahudilerin kültür miraslarını öğrenme hakları için mücadele vermektedir (www.bnaibrith.org)

Anti-Propaganda Ligi'nin, ya da kısaca **ADL**'nin, faaliyetlerinin önemi açısından ayrı olarak ele alınması gerekir. Anti-semitizme ve haksızlığa karşı kurulmuş bu örgüt, faaliyet tarihi boyunca medyadaki ve sinemadaki Yahudi imajından başlayarak üniversite vakıf konferanslarında yapılan konuşmalara kadar, ABD'de Ortadoğu ve Yahudilerle ilgili her seminer, konuşma, film, makaleye dikkat etmektedir. Ayrıca, ADL geniş çapta PR ve Grass Roots kampanyaları yürütmekte ve faaliyetlerinin bütünü ile Yahudi lobisi içinde önemli rol oynamaktadır (www.adl.org). Bütün Yahudi örgütlerinin liderleri en az ayda bir defa toplanarak genel bir durum değerlendirmesi yapmaktadır (Umerova 2006:151).

Bütün bunlara rağmen, İsrail lobisinin zaman zaman Kongre ve Beyaz Saray'da istediği etkiyi yaratamadığı oluyor. 1978'de Suudi Arabistan'a F-15 satılmasını önleyememesi, ayrıca 1981 ve 1986'da yine Suudi Arabistan'a silah satılması karşısında verdiği mücadeleyi kaybetmesi ve 1991'de Başkan Bush'un Yahudi yerleşimcilere harcanmak için İsrail'in istediği 10 milyar dolarlık yardım fonu garantörlüğünü Likud hükümetinin Yahudi yerleştirmeye devam ettiği için serbest bırakmaması ve bunu ancak İşçi Partisi'nin iktidara gelerek yeni Yahudi yerleştirme politikasını durdurması üzerine vermesi gibi örneklere de rastlanmaktadır. Fakat bu az rastlanan örnekler dışında İsrail lobisinin inanılmaz başarısı Amerika'daki Yahudi gücü efsanesinin doğmasına neden olmuştur. The New York Times'ta AIPAC hakkında yapılan yorum bunu en iyi şekilde açıklamaktadır: "Washington'daki dış politikayla ilgilenen çıkar grupları arasındaki en etkili, en iyi yönetilen ve en güçlü örgüt." (www.adl.org)

İsrail lobisi gücünü, onun eşsiz yeteneği olan çıkar gruplarının politikalarıyla oynamasından alır. İsrail lobisini diğerlerinden farklı kılan onun sahip olduğu olağanüstü etkidir. Fakat amerikan Yahudilerinin ve onların Hıristiyan müttefiklerinin ABD dış politikasını İsrail yönünde etkilemeye çalışmasında uygunsuz hiçbir şey yoktur.

Lobinin etkileyiciliğinin temel faktörlerinden biri de İsrail'in neredeyse eleştiriden muaf tutulduğu ABD Meclisi'nde sahip olduğu nüfuzdur. Bu başlı başına dikkate değer bir durumdur, çünkü Meclis'in ihtilaflı meselelerden çekindiği çok nadir görülür. Mesele

olumlu ayrımcılık, sağlık bakımı y ada sosyal yardım dahi olsa Capitol Hill'de hararetli bir tartışmanın olması muhakkaktır. Fakat ne zaman ki söz konusu olan İsrail'dir, potansiyel eleştirmenler sessizliğe bürünürler ve neredeyse hiç tartışma olmaz (Walt and Mearshemier 2007: 32-33).

İsrail ve ABD arasında derinleşerek ilerleyen dostluk, iki devlet arasında "özel bir ilişki olduğu vurgulanmak suretiyle, İsrail'in korunmasının Amerikan dış politikasının temel ilkesi olarak belirtilmesinden, Amerika'nın İsrail'e bağlılığı ilan etmesine kadar, çeşitli Amerikan yönetimleri tarafından çeşitli şekillerde ifade edilmiştir. Bu özel ilişki karşılıklı birtakım ekonomik, siyasi ve stratejik ve diplomatik konuları içermektedir. İsrail ABD'den her yıl yaklaşık 3 milyar dolar güvenlik ve ekonomik yardım aldığı gibi, iki ülke arasındaki ticaret de İsrail-ABD Serbest Ticaret Bölgesi anlaşmasıyla gelişmiştir.

ABD-İsrail dostluğu Musevi topluluğu ve Amerikan toplumunun büyük bir bölümü tarafından destek görmektedir (http://ankara.mfa.gov.il/mfm/Web/main/document.asp?documentid=16853).

ABD ile İsrail arasındaki bu yakınlık aslında çok sayıda nedene dayanmaktadır. Arapların çoğu Amerikalılar için uzak bir inanç sistemi olan Müslümanlığa mensup iken İsraililerin Yahudi olması bunlar arasındaki yakınlığın birinci nedenini oluşturmaktadır. İkinci neden, Amerikalılar için yabancı olan İslam kültürü yerine her ikisinin de Avrupa değer sistemini paylaşmaları; üçüncü neden, Arapların çoğu monarşi ile yönetilirken İsrail'in demokratik parlamenter sistemi benimsemiş olması; dördüncü neden; çoğu Arap ülkeleri Amerikan karşıtı veya güvenilmez ülkeler olarak görülürken, İsrail'in önemli bir müttefik olarak değerlendirilmesi; beşinci neden ise, Arapların terörist veya petrol silahını kullanarak ABD'yi tehdit ettikleri düşünülürken, Yahudilerin geçmişten bugüne mağdur edilmiş insanlar olarak görülmesidir (Arı 1997: 251).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN ABD'DE YÜRÜTTÜĞÜ LOBİ FAALİYETLERİ

1. ABD'DEKİ TÜRK LOBİCİLİĞİNİN TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ

Amerika'daki Türk lobisi hem bu ülkede yaşayan her Türk insanını ve onlar tarafından oluşturulan ekonomik, sosyal, kültürel ve başka alanlarda faaliyet gösteren Türk derneklerini hem de Türk hükümeti tarafından tutulan lobi şirketlerini ve bunlar tarafından yürütülen faaliyetleri ifade etmektedir (Arı 1997: 218).

1.1. 1900-1935 Yılları Arasında Amerika'daki Türk Lobiciliği

Amerika Birleşik Devletleri'ne Türkiye'den ilk göç 1820 yılında olmuştur. (Sadece bir kişi) 1900 ve 1920 yılları arasında gelenlerin hepsi erkek, %90'ı bekar ve gençtir. Ağrılıklı olarak Elazığ (Harput), Samsun, Rize ve Siverek'den gelmiştir. Bu göçlerde Harput'taki Amerikan misyoner okulunun etkisi olmuştur. Ekonominin çok kötü olduğu bir döneme rastlayan bu ilk dalga göçte ana kaygı para kazanmaktı. Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, göçlerde bir yavaşlama görülmüştür. İlk gelen Türkler New Jersey gibi şimdinin gözde eyaletlerini değil, Massachusetts, Pennsylvania, Indiana, Michigan gibi eyaletlere yerleşmişlerdi (Turk of America 2003: 16).

ABD'deki Türkiler, bugünkü anladığımız manada modern lobicilik çalışmalarına 1924 yılında New York'taki "Türk Teavün Cemiyeti" aracılığı ile başlamıştır. Bu cemiyet, 6 Ağustos 1923 yılında Amerika ve Türkiye arasında Lozan'da imzalanan "Dostluk ve Ticaret Antlaşması"nın iptal edilmesi için Ermeni ve Rum lobilerinin başlatmış olduğu "Lozan Antlaşmasına Hayır!" kampanyasına karşılık, 1924 yılında ilk tepkiyi göstererek Türkiye'nin bu alanda bilinen ilk modern lobicilik çalışmasını yapmıştır.(Canöz, 2007: 53)

1.2. 1935- 1954 Yılları Arasında Amerika'daki Türk Lobiciliği

İkinci dalga göç 1950'lerde başlamış ve bu grubu iyi eğitimli-Menderes zamanındaki zorunlu hizmetten kaçan doktorlar, mühendisler ve akademisyenler oluşturmuştu. Üçüncü dalga ise 1980'den sonraya rastlamaktadır. 1980-90 arasında 20.000 dolaylarında, 1990-2000 yılları arasında ise 40.000 Türk, Amerika'ya göç etmiştir. Günümüzde ise bu ülkede yaşayan Türklerin sayısının 400.000-450.000 olduğu sanılmaktadır. Türkler en fazla New York ve çevresinde bulunmaktadır. Ondan sonra Kaliforniya, Florida, Teksas, Indiana, Michigan gelmektedir. Ancak Alaska da dahil her eyalette Türk bulunmaktadır. Türkiye; Amerika'ya 15.000 öğrenci göndererek, ABD'ye en fazla öğrenci veren 9. ülke konumundadır (Güven 2003:9). Bu dönemde Türk lobiciliği adına elde tutulacak çalışmalardan bahis etmek pek mümkün değildir.

1.3. 1954- 1990 Yılları Arasında Amerika'daki Türk Lobiciliği

Yıllarca Amerika'da yaşadığı halde Türk vatandaşlığından çıkarak Amerikan vatandaşı olmayı kabul etmeyen çok sayıda Türk, sıradan bir Amerikan vatandaşı için söz konusu olan birçok hakkı kullanmaktan da yoksun kalmaktadır. Bunun dışında Türkiye'de olduğu gibi Amerika'da yaşayan Türklerde de siyasal katılımın son derece düşük olduğu gözlenmektedir. Diğer toplumlar gibi asimile olmayan Türk toplumu bu bakımdan Amerikalılarla tam bir kaynaşma içinde olmadığından onları etkilemeye dönük avantajları da kullanamamaktadır. Bu büyük ölçüde kültürel farklılıktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, Ermeni ve Yunan hatta Yahudi toplumları belli eyaletlerde yoğunlaşmış olduklarından kullandıkları oylarla seçim sonuçlarını etkileyebiliyorlar. Oysa Türkler için bunu söylemek oldukça zor. Sayıca az ve dağınık olmaları oy açısından Kongre üyeleri için bir cazibe oluşturmamaktadırlar.

Bir başka dezavantaj ise Amerika'da lobiciliğin gerekli olduğunun Türkiye tarafından oldukça geç anlaşılmış olmasıdır. Bu konuya gereken önemin ancak 1980'li

yılların başlarından itibaren önem verilmeye başlanması henüz istenilen noktaya gelinememiş olmasında en büyük etkendir. Bu kısa süre içerisinde Amerika'daki Türk lobisinin kendini hissettirmiş olmasını ise başarı olarak değerlendirmek gerekir. Amerika'daki etnik lobileri ele alan 1990 öncesi çalışmalarda Türk lobisinin adı geçmezken 1990'lı yıllarda yapılan çalışmalarda Türk lobisine yer verilmeye başlandığı görülüyor. Ayrıca, Yunan ve Ermeni lobileri ile yapılan görüşmelerde Türk lobisini çok ciddiye aldıkları gözlenmiştir. Bu kesimler, Türkiye'nin Amerika'daki lobi faaliyetlerine çok fazla para harcadığı ve bunun sonucu olarak özellikle yönetimde oldukça etkili olduğuna inanmaktadır.

Ancak henüz Kongre'de Türkiye ile ilgili konular gündeme geldiğinde sahip çıkacak veya rahatlıkla sorunların anlatılabileceği Kongre üyesinin sayısının çok sınırlı sayıda olması Türk lobisinin işinin kolay olmadığını göstermektedir. Bütün bunların yanında, Türk lobisinin Amerikan politikasında etkili olabilen ve Kongre'de çok sayıda Kongre üyesi tarafından desteklenen lobilerle uğraşmak zorunda kalmasını önemli bir dezavantaj olarak değerlendirmek gerekir.

Türk lobisinin en önemli avantajı Türkiye'nin stratejik konumudur. ABD için bölgede Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi Soğuk Savaş sonrası dönemde de vazgeçilmez bir ülke olma konumunu koruması Türkiye konusundaki yasa ve karar tasarıları gündeme geldiğinde Amerikan yönetiminin Kongre'yi ikna etmeye çalışmasına yol açmaktadır. Bunun her zaman olmasa da genellikle olumlu sonuçlar verdiği söylenebilir (Arı 1997: 217-218).

Devlet aracılığıyla uluslar arası boyuttaki ilk profesyonel denemeler, 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Türkiye'nin çıkarlarının korunması için, Amerikalı profesyonel bir lobi şirketiyle anlaşma yapılmasıyla başlamıştır. Bu anlaşma ve bu tarih modern anlamdaki ilk Türk lobiciliğinin de başlangıcı olmuştur. (Canöz, 2007: 53)

Bahis ettiğimiz dönemde Türk lobiciliği adına bazı olumlu değişikler de sezilmektedir. 1979 yılında ABD'de yaşayan Türkler tarafından kurulan ATAA daha sonraki dönemlerde başarılı çizgi oluşturmaktadır. ATAA kar amacı gütmeyen vergiden muaf (tax exempt non profit) örgüt olarak kurulmuştur. Günümüzde 52 Türk Amerikan derneği ve özel kişilerden oluşan bu örgütün üyeleri kongre, federal ve eyalet hükümetleri, basın yayın organlarında ve Amerikan kamuoyunda Türkleri temsil etmektir. Bu dönemde Türk lobiciliği adına bir diğer olumlu gelişme ise 1982 yılında Washington DC de kurulan Türk Çalışmaları Enstitüsü (İTS) olmuştur.

1.4. 1990'dan Günümüze Amerika'daki Türk Lobiciliği

Uluslararası siyasal sistemin Soğuk Savaş sonrası gerçekleri, ABD ile Türkiye'nin Soğuk Savaş dönemindeki yanlış kanaatleri ve kötü deneyimleri geçmişte bırakmalarını gerektirmiştir. Uluslararası sistemde meydana gelen değişiklikler ABD ile mevcut bağların gevşemesine neden olmamış tam tersine, gelişmelerle birlikte Türkiye ABD için, ya da ABD Türkiye için çok daha vazgeçilmez hale gelmiştir. 1990-1991 yıllarındaki Körfez Krizi ve Körfez Savaşı, Orta Asya bölgesindeki yeni düzen ve Balkanlar'daki karışıklıklar, Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen terörist saldırı, tüm bunlar Türk-ABD ilişkilerinin gerekliliğini göstermiş ve ilişkileri kuvvetlendirmiştir.

Ancak 2007 yılı itibarıyla Türk-Amerikan ilişkileri kapsamında gerginlik yaratan en önemli sorun, Türkiye ve ABD yönetimlerinin Irak sorununa yönelik farklı politik yaklaşımlarıdır. Türkiye, ABD tarafından düzenlenen II. Irak operasyonunun ardından yaşanan kaos ortamının Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına ve bu devletin Türkiye'nin ulusal güvenliğini tehdit etmesine neden olacağını düşünmektedir. Bağımsız bir Kürt devleti yapılanmasının ardından Türkiye'nin ulusal güvenliğinin korunacağıyla ilgili olarak ABD tarafından Türkiye'ye sunulan yoğun teminatlara rağmen Türkiye halen bu hususta ciddi kaygılar taşımaktadır.

ABD'deki Türk Kuruluşlarının, cemiyetlerin, vakıfların, derneklerin kazanımlarından ve gelişmelerinden belli başlıları şöyledir;

Amerikan Türk Cemiyeti çok sayıda Amerikalı devlet adamını, sanatçıyı tanınmış iş adamı ve yatırımcıyı Türkiye ile buluşturdu. Cemiyet 1999 depremi sonrasında Türkiye'ye özellikle eğitim alanında destek ulaştırmak amacıyla oluşturduğu Deprem Yardımı Fonu ile 4 milyon doların üzerinde yardım topladı. Cemiyet Henry Kissinger, Turgut Özal, William Clay Ford ve Mustafa Koç gibi pek çok devlet adamı ve iş dünyası liderini bir araya getirdi. Princetown ve Georgetown üniversitelerinde Türkiye İncelemeleri Enstitüsü kurulmasını sağladı.

Cemiyet, Türk Filantropi Fonu'yla ortak bir girişim başlattı. İki kuruluş, Amerika'da yaşayan Türk toplumu arasında bağışçılık yani diğer bir ifadeyle filantropi kültürünü geliştirmeyi ve teşvik etmeyi amaçlayan bir konferans düzenledi. Yıllardır Amerika'da yaşayan Türk toplumunun güçlü bir lobi oluşturamamasındaki en büyük engellerden biri olarak burada kendi aralarında ve Türkiye ile sürekli bir iletişimi sağlayacak sivil toplum örgütlerinin kurulmasındaki azlık gösterilir. Sözü edilen girişim bu eksikliğin giderilmesinde önemli bir adım oldu.

11 Eylül öncesine baktığımızda, Ermenilerin 2000 ve 2001 yıllarını bir atılım yılı olarak gördüğünü anlıyoruz. ABD'de fitili ateşlenen kampanya Fransa'da amacına ulaşmış ve Türkiye'nin Batı bloğunda önemli bir müttefiki olan Fransa, Türkler'in 1915 yılında Ermenilere karşı soykırım yaptığını resmen kabul etmiştir. ABD'de istenen sonuca henüz ulaşılamamışsa da eyalet meclislerinde büyük bir yol kat edilmiş, çok yakın bir gelecekte federal meclisin her iki kanadında da Ermeniler için 'büyük bir başarı'nın ilk işaretleri alınmıştır. Tüm bu gelişmelerin Türkiye'nin uluslararası sistemden izole edildiği bir dönemde yaşanması dikkat çekicidir. Türkiye'nin ABD için öneminin azaldığını fark eden Ermeni lobileri faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. 2000 yılındaki başarılar Ermenileri 2001

yılı için de cesaretlendirmiş ve 2001 yılının ilk aylarında Ermeni lobisi İngiltere'de 1915 olaylarının Yahudilere yapılan Holocaust ile eş tutulmasını sağlamaya çalışmıştır.

Yüzyıllardır Eçmiyazin Kilisesi ile arası soğuk olan Papa'nın Ermenistan ziyareti teklifini kabul etmesi ise bu kampanyayı canlandıracatı. Ermenilerin planı 2001 yılı sonbaharında Türkiye'yi tekrar köşeye sıkıştırmaktı. Fakat 11 Eylül olayları tüm bu planları kökten değiştirdi. İlk olarak Papa II. John Paul'ün Ermenistan ziyareti dünya kamuoyunda beklenen ilgiyi göremedi ve ziyaret Ermenileri hayal kırıklığına uğrattı. Kısacası 2001 Sonbaharı'nda Ermeni lobileri o ana kadar elde ettikleri önemli avantajlarını kullanamamışlardır. Şiddetlendirmeyi umdukları Türkiye karşıtı kampanyayı istedikleri dozda başlatamamışlardır. Buna Türkiye'nin Batı bloğu için artan önemi de eklendiğinde Ermeni lobilerinin işlerinin eskiye oranla görece zorlaştığı söylenebilir. Medeniyetler çatışması adı altında geliştirilmeye çalışılan yeni planlar Türkiye'yi dış dünyada hemen hemen her cephede ciddi sıkıntılara sokmaktadır. Din öğesini yoğunlukla kullanmaya çalışan Ermeniler, Hıristiyan - Müslüman gerginliğinden gerek Azerbaycan ile ilişkilerinde, gerekse Türkiye ile ilgili sorunlarında sonuna kadar yararlanmaya çaba göstermişlerdir. Soykırım iddiaları konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise Türkiye'nin ABD ve genel olarak Batı açısından artan stratejik önemidir. Şu ana kadarki deneyimler göstermiştir ki ABD'nin Türkiye'ye olan ihtiyacı arttıkça Türkiye karşıtı etnik lobilerin gücü de azalmaktadır. Bunda Beyaz Saray, Amerikan Dışişleri ve Savunma Bakanlığı'nın etkisi kadar Kongre üyelerinin Amerikan ulusal çıkarlarını savunma iç güdüleri de etkili olmaktadır. Nitekim NATO'nun ilk yılları, Kore Savaşı, Körfez Savaşı gibi dönemlerde Kongre'de Türkiye karşıtı grupların çok zayıf kalması bunu gösterir. Körfez Savaşı esnasında Ermeni lobisinin önemli isimlerinden Senatör Pressler'in Türkiye'yi savunur bir konuma geçmesi bu konuda bir diğer kanıttır (Kantarcı 2001:4) ABD'de Türkiye açısından değişen dengelerin Avrupa üzerinde de etkisi olmaktadır. Şu ana kadarki deneyimler göstermiştir ki Türkiye'nin Amerikan politikalarında rolü arttıkça ABD'nin Avrupa'da Türkiye'yi destekleme derecesi de artmaktadır. Bu destek Avrupa Birliği'nin yapısı

nedeniyle sınırlı kalmaktaysa da Ermeni sorunu gibi konularda geciktirici - önleyici bir etkiye sahiptir.

2004 yılı Haziran ayında kurulan kısa adı TASSA olan Türk Amerikan Bilimadamları ve Akademisyenleri Derneği'nin ABD'deki dağınık beyin gücümüzün tam bir envanterinin çıkarılması için önemli bir adım olduğu düşünülmektedir.

ABD'de think-tank denilen düşünce kuruluşlarının önemi çok büyüktür ve bunlar hemen her konuda uzmanları bünyelerinde toplamaktadırlar. Vakıf statüsünde çalışan ve vergiden muaf olan bu kuruluşlar, Amerikan sisteminde çok etkilidirler. Ayrıca ABD'nin dünya siyasetinde "belirleyici güç" olmasının en önemli unsurlarıdır. Gerek Demokrat, gerekse Cumhuriyetçi parti yönetimleri işbaşına geldiklerinde, bu düşünce kuruluşlarından sağladıkları uzmanları, en tepe noktalara getirmektedirler.

Böylece think-tank'ler, bürokrasinin ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan ve yönetici kaynağı olmak gibi çok önemli bir başka fonksiyonu da icra etmektedir. Türkiye, Özal döneminden, yani 1984'lerden beri, ABD'deki bu düşünce kuruluşları ile işbirliğine girmek arzusu taşıyor. Aynı dönemde Türkiye, Amerikan üniversitelerinde "Türkiye Çalışmaları" kürsüleri kurulması için uğraşmıştır, ne yazık ki bu çalışma sadece 7-8 üniversitede gerçekleştirilebildi. Ayrıca fonksiyonel olmaları için ek çalışmaya da girilmedi. Bugün ABD'de ve özellikle Washington'da, Türkiye çalışmaları yapacak kuruluşlara büyük ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), ABD'nin etkili düşünce kuruluşlarından Brookings Enstitüsü ile 2003 yılında başlattığı işbirliğini geliştirme kararı aldı. Bu kararın alınmasında "Türkiye'nin çıkarlarını korumak ve geliştirmek için, Washington`da ve dünyanın başka merkezlerinde yapılan tartışmalara artık daha aktif olarak katılmak" fikri egemendi.

Bu işbirliğinin TOBB'un Türkiye'deki politika araştırmalarını geliştirmek ve kurumsallaştırmak amacıyla desteklediği Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) çerçevesinde artarak devam etmesi beklenmektedir.

2004 yılında Türk-Amerikan ilişkilerinde en çok endişe verici gelişme Demokrat Parti'nin güçlü başkan adayı John Kerry ile Ermeni lobisi arasındaki güçlü bağ olmuştur. George Bush karşısında şansı oldukça yükselen ve seçimler öncesinde kazanma ihtimali oldukça yüksek bulunan Kerry o ana kadar Ermeni lobisiyle oldukça yakındı. Kerry, senatörlüğü boyunca lobinin Türkiye ve Azerbaycan aleyhtarı bir çok karar tasarısını desteklemiş, ayrıca Bush'un aksine 1915 olaylarını 'soykırım' olarak tanımlamıştı. Senatörlüğü boyunca Ermeni iddilarına destek veren ve Kongre'de Ermeni inisiyatiflerinde hep başı çeken John Kerry 1915 olaylarını 'soykırım' olarak tanımladı ve Türk-Ermeni ilişkilerinde tek taraflı yaklaşımı ile dikkat çekti Bu tavrı nedeniyle Ermeni dernekleri Kerry'nin Bush'a tercih edilmesi gerektiğini söylemişler ve tüm ABD eyaletlerinde Kerry'nin seçilebilmesi için kampanyalar düzenlemişlerdi (www.turkishweekly.net).

Bu sözleri dikkate alındığında Kerry'nin o ana kadarki ABD başkan adayları içinde bu kadar ileri giden ilk isimlerden olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kerry'nin senatörlüğü boyunca Azerbaycvan'a yardımları engelleme çabaları ve Ermenistan Türkiye ilişkilerinde Türkiye'yi Ermenistan'ı ambargo ve diğer politikaları ile zor durumda bırakmakla suçlaması Türkiye açısında Kerry başkanlığı için tedirginlik verici ipuçları olarak görülmüştür. Sonbaharda gerçekleştirilen seçimlerde Kerry başkanlık yarışını kaybederken Ermeni sorunu konusunda önemli bir tehlike de atlatılmıştır.

II Irak Savaşı ile birlikte gerilen "Türk-Amerikan ilişkileri", Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Uğur Ziyal'in Washington'a yaptığı ziyaretin ardından "Normale dönüş" sinyalleri vermiştir. Meclisten geçmeyen tezkere, Amerikan yönetiminde "Soğuk Duş" etkisi yapmıştı. Beyaz Saray'da, Türkiye üzerine oluşan "düş kırıklığının" ortadan kaldırılması için sessiz ve derinden lobi faaliyetleri yürütüldü. Türk-Amerikan İşadamları

Derneği TABA, bu "Sessiz Lobinin baş aktörü olmuştur (http://www.zeynelabidinerdem.com/_MGHURRI-13.06.02) .

TABA, siyasi bir kuruluş olmamakla beraber Ermeni soykırımı iddialarına karşı da bir lobi çalışması yürütmektedir. TABA tarafından Türkiye'ye davet edilen eski Amerikan Başkanı Bill Clinton katıldığı toplantıda iki saate yakın konuştu. Konuşma 27 televizyon kanalında yayınlandı.

2005 yılı Temmuzunda kurulan Mustafa Kemal Atatürk Türk Amerikan Derneği, Tri-State denen bölgede Türk Kültür Merkezleri açmak, Washington'da Türk Müzesi kurmak ve Amerika'dan Türkiye'ye yardım amacı ile bilgisayar, kitap, giysi türü eşyaları yollamak ve muhtaç olanlara yardım etmek amacıyla hayata geçirilmiştir.

2005 yılında ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın Ankara ziyareti sonrasında, bir başka önemli gelişme de Washington'da ABD Kongresi'nde, Türkiye üzerine çalışmalar yapacak bir grup kurulmasıdır. Türkiye Çalışma Grubu'nun kurulması çok umut verici bir gelişmedir. Çünkü ABD Kongresi'nde, Türkiye dışında sadece Almanya, Japonya ve İtalya üzerine çalışma grupları bulunmaktadır. Böylece Kongre'deki dördüncü çalışma grubunu, Türkiye oluşturmaktadır. Grubun kurulması, hem büyük bir boşluğun doldurulması hem de ABD'nin Türkiye ile ilişkilerinin, ne kadar önemli olduğunun açık göstergesi anlamına gelmektedir.

Türkiye üzerine Kongre çalışma grubunun ABD'deki kurucu eş başkanları Demokrat Parti Florida Milletvekili Robert Wexler ve Cumhuriyetçi Parti Kentucky Milletvekili Ed Whitfield'dir (http://www.haberlercom/haberf.asp?haber=115810).

Yeni oluşuma, Türkiye Ekonomik ve Politik Araştırmalar Vakfı (TEPAV) ile Alman Marshall Fonu ABD temsilciliği sponsorluk etmektedir.

(TEPAV), Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği TOBB'un da desteklediği bir vakıftır.

Bu da Kongre'de kurulan Türkiye Çalışma Grubu'nun, Türk özel sektörünün de desteği ile çok etkili faaliyetlerde bulunmasını mümkün hale getirmiştir.

Türkiye üzerine Kongre çalışma grubu, Amerikan Kongre üyeleriyle Türkiye'deki muhatapları, Türk özel sektörü, sivil toplumu ve hükümet yetkilileri arasında,

-Yakın ilişkiler geliştirme,

- ABD Kongre üyelerinin, Türkiye-ABD ilişkileri hakkında düzenlenecek etkinliklerde ilk elden bilgi almalarını sağlama, gibi fonksiyonlar yürütmektedir.

Bu çerçevedeki girişim, ABD Temsilciler Meclisi'ndeki Türk Dostluk Grubu faaliyetlerini de tamamlayıcı nitelik taşımaktadır (www.tumgazeteler.com/haberleri /atc/:start=39-4k).

Merkezi Washington'da olan Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi ATAA'da yeni yönetim, 2005 yılı için geniş bir faaliyet programı hazırladı. Amerika'da yerleşik Türkleri, "seçmen" haline getirerek, kendi bölge milletvekili ve senatörlerine yönelik tabandan tavana (yani Kongre'ye) doğru, etkili kampanyalarda bulunmasını sağladı.

ATAA'nın 2007'deki liderler konferansında Ermeni meselesi ve Türkiye'yi ilgilendiren konularda bilgi paylaşımı sağlandı. Amerika'daki Türk derneklerinin belli çatılar altında toplanmasının doğru olacağı ve kendi içinde çalışmalar yapan bir derneğin ötekinden haberdar olmadığı, işbirliği yapmanın ortak idealler ve fayda sağlamak açısından doğru olacağı dile getirildi. Parasal kaynak yaratma, insanlara ulaşma ve destek konusunda yapılabilecekler, lobi çalışmasının nasıl yapılabileceği ve stratejiler, gönüllülük ruhu ve katılım sağlanması, strateji planlaması, bilgi paylaşımı ve bilgi eksikliği giderme konusunda yapılabilecekler konuşuldu. Etkinlik kapsamında bazı Kongre üyelerine randevulu olarak gidilip görüşüldü. Ermeni iddialarının haksızlığı ve Amerika kamuoyunda suçlu duruma düşürmeye çalışan odakların haksızlığı konusunda bilgi verildi. Kongre

üyeleriyle bulundukları eyaletlerde başlamış olan görüşmelerin hızlandırılması gerektiği de konuşuldu. Bu toplantı kapsamında Türk derneklerinin işbirliği, Türkiye ve Türklerle ilgili konularda yapılacakların önemini vurgulandı. (www.turkishny.com/indew.php: option=comcontent&task=view&id=29234&Itemid=534-100k)

Mayıs 2008'deki Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi'nin 28'inci yıllık konferansının ana teması "Dünyada Barış"tı. Asamble, Türkiye ve Amerika arasındaki ilişkileri geliştirerek, ortak çıkarların bulunduğu alanlarda karşılıklı anlayış sağlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktaydı (www.voanews.com/turkish/2008-05-15-voa18.cfm-36k).

Amerikan Kongresi'ndeki yemekte, Amerika Türk toplumunun liderleri ve Kongre üyeleri iki ülke arasındaki ilişkilerin önemini kendi açılarından dile getirmişlerdir. Ohio'lu Cumhuriyetçi Kongre üyesi Jean Schmidt, Washington'da Türkiye'nin öneminin giderek daha fazla anlaşıldığını ve Amerika'daki Türk toplumunun oluşturduğu baskı gruplarının iki ülkeyi ilgilendiren konularda Kongre üyeleriyle Türkiye'nin bakış açısını paylaştıklarını söylemiştir.

Kentuckyli Cumhuriyetçi Kongre üyesi Edward Whitfield de, Türk asıllı Amerikalıların güçlerini birleştirerek Amerika'da siyasi sürece katılmalarının önemini vurgulamıştır.Whitfield, Rum ve Ermeni lobilerinin yıllardır devam eden çabalarının, Türk lobisinin giderek daha etkin olmasıyla dengelenmeye başlamasını memnunlukla karşıladıklarını kaydetmiştir. Ayrıca Amerika'daki Türklere "Siyasi sürece katılın, oy kullanın, adayların kampanyalarında çalışarak destek verin ve kamu görevleri için aday olun" demiştir.

Kuzey Carolina Cumhuriyetçi milletvekili Virginia Foxx da, Türk-Amerikan ilişkilerinin güçlü olduğunu ve iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi için çaba harcadıklarını söylemiştir.

Toplantının konuk konuşmacısı New Yorklu eski Kongre üyesi George Hochbrueckner, İsrail'in kuruluşunun 60'ıncı yıldönümüne atıfta bulunarak; İsrail'i kurulduktan sonra tanıyan ilk ülkenin Amerika, ikinci ülkenin de Türkiye olduğunu hatırlatarak, Türkiye ve Amerika'nın dünyaya bakışı ve politikaları açısından mevcut benzerliklere dikkati çekmiştir. Hochbrueckner da, Türk asıllı Amerikalıların Amerikan politikasında daha etkin olması çağrılarına katıldığını bildirmiştir (www.voanews.com/turkish/2008-05-15-voa18.cfm-36k).

2008 yılı, Türk-Amerikan ilişkilerinin yönünü belirlemesi açısından da çok önemli. 2008 Başkanlık seçimleri için hem Demokratlar hem Cumhuriyetçiler kıyasıya bir çalışma sergilemekteler. Seçimi, Demokratlar kazandığı takdirde, Ermenilerin, tasarıyı geçirmek için Demokratları köşeye sıkıştıracağı biliniyor. Ancak, bu konunun milli güvenlik politikalarına ters düşmesi hatırlatılarak, kim gelirse gelsin tasarının geçmeyeceğini söyleyen kesimler de mevcut.

Amerika'daki Türklerin tek sorunu kuşkusuz Ermeni Tasarısı değildir. Birliğin sağlanması, lobiciliğin güçlendirilmesi için uzun vadeli projeler üzerinde çalışılması, senatör ve Amerikan basını ile yakın ilişkilerde bulunulması, Amerika'daki Türkiye imajının değiştirilmesi için çaba sarfedilmesi, Amerika ile ticaretin geliştirilmesi için ciddi adımların atılması, cesur Türk girişimcilerinin Amerikan pazarına girmesi, Türkiye'deki üniversitelerin daha fazla Amerikan üniversiteleri ile akademik antlaşmalara imza atması gibi birçok şey var.

Türkiye, hassasiyetlerini ve Türk-Amerikan ilişkilerinin hayati stratejik boyutunu ne Türk, ne de Amerikan kamuoyuna yeterince anlatamamaktadır. Eğer bu zaaf acilen giderilmezse, bundan Türk-Amerikan ilişkileri her yönüyle büyük zarar göreceği muhakkaktır.

Bunun için Türk medyasına, Türkiye ve Amerika dostlarına, her iki taraftan politikacı ve devlet adamlarına, düşünce kuruluşlarındaki uzmanlara büyük iş düştüğünü söylemek konuyu abartmak olmayacaktır.

2.Türkiye'nin Lobi Faaliyetlerini Yapan Kuruluşlar

Türkiye'nin ABD nezdinde devlet ve özel sektör kuruluşları olarak, lobicilik konusunda geçmişe dayanan köklü ve geniş deneyimleri yoktur.

Lobicilik Amerika Birleşik Devletlerinin iç politikasını büyük ölçüde yönlendirdiği gibi, yabancı devletlerin ABD'yle olan ilişkilerinde de büyük rol oynar. Amerika'da sadece yabancı devletler için lobicilik yapan binin çok üzeri firma ve şahıs vardır (Kodaloğlu 1994:32).

2.1. Dernekler

Amerika'daki Türk lobisini oluşturan dernekler arasında en etkili olanı Türk Amerikan Dernekleri Asemblesi (ATAA)'dir. Bu aynı zamanda lobicilik konusunda da faaliyet göstermeye çalışan Washington DC'deki en önemli Türk derneğidir. Bunun dışında hemen her eyalette veya şehirde çeşitli alanlarda faaliyet gösteren Türk dernekleri bulunuyor. American Turkish Association of Houston, (North Caroline, Washington D.C., Florida, Maryland Ohio, California, Kansas City), Turkish American Cultural Alliance, Turkish American Cultural Association of Alabama (Florida, Georgia, Michigan, Seattle) ve Turkish American Society of Colorado (Northeastern, Northern Texas, Hawaii) bunlardan birkaç tanesidir.

Bunların dışında, Türk çalışmaları Enstitüsü (ITS), Türk Amerikan Bilim Adamları Derneği (Association of Turkish American Scientists. ATAS), Türk Amerikan Islam Vakfı (Turkish American Islamic Foundation:TAIF), Amerikan Türk Konseyi (ATC) ve Türkiye'nin Amerikalı Dostları (AFOT) dernekleri de Amerika'da eğitim, kültür, bilim,

din, ekonomi ve savunma konularında Türkiye ile ABD arasındaki ilişkileri geliştirmek bu konularda Amerika'da yaşayan Türkleri bilinçlendirmek, Amerika'da Türkiye'ye karşı oluşmuş önyargıları ortadan kaldırmak ve Türklerin siyasal sürece katılımını teşvik etmek amacıyla kurulmuş örgütlerdir (Arı 1997:221).

Türkiye 2000 yılında "soykırım tasarısının" geçmemesi için, "House Appropriations Committee"nin eski Cumhuriyetçi üyeleri Louisiana'dan Robert L.Livingstone ve New York'tan Gerald B.H.Solomon için ve New York'tan Demokrat temsilci Stephen J.Solarz'a yasa tasarısının aleyhinde lobi çalışmaları yapmaları için 1,8 milyon dolar ödedi (http://www.hr-action. org/archive3/0710nyt1.html).

Türk hükümeti, Amerika'daki karar verme mekanizmalarını etkileyebilmek için ayrıca çeşitli think-tank kuruluşları ile de işbirliği yaptı. Örneğin Morton Abramovich (Amerika'nın eski Türkiye Büyükelçisi) Carnegie Vakfının Başkanı, saygın bir dergi olan "Foreign Policy"nin yayın kurulu üyesi ve AFOT'un başkanıydı. Washington'u içeriden iyi bilen bir kişi olarak Türkiye'nin Amerika'daki çıkarları ve "Ermeni soykırımı"nın reddi çalışmalarında önemli rol oynamaktadır (http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html).

Amerika'da yaygın bir şekilde örgütlenmiş olan ATAA'nın kurulmasının ana nedeni, ABD'deki çok sayıdaki sosyal/kültürel Türk Amerikan organizasyonların arasındaki birlik ve işbirliği gereksinimidir. Kuruluşun amacı, küçük ya da büyük, çeşitli topluluklar arasında bağ oluşturmak ve Washington'daki çıkarlarının izleyicisi olmaktır. Amacı iki yönlüdür: İlki, Amerikan-Türk ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olacak, bilgilendirilmiş ulusal bir Türk-Amerikan toplumu yaratmak ve Amerika'da Türkiye'nin dengeli ve gerçek dolu bir resminin oluşmasında yer almak. Diğeri ise, hükümetteki, medyadaki ve toplumdaki Amerikalıları, Türkiye hakkında ve Amerikalı Türkleri ilgilendiren konularda bilgilendirmektir (www.ataa.org/ataa/about/about.html).

ATAA'nın amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- ABD'de yaşayan Türkler arasındaki iletişimi geliştirmek suretiyle cemiyet yapısını güçlendirmek.

- Türk tarihi, kültürü, örf ve adetlerini tanıtmak, ABD'de ülkemiz hakkında olumlu bir imaj ve kamuoyu oluşturulmasına katkıda bulunmak.

- Türkiye ve Türk insanı hakkında yanıltıcı, tahrif edici ve kötüleyici propaganda ve faaliyetlere karşı koymak.

- ABD hükümeti, Kongresi ve basın yayın organları nezdinde Türk Amerikan ilişkilerinin geliştirilmesi için bir baskı grubu oluşturmak.

- Amerikan iş çevrelerini Türkiye'nin yatırım ve ticaret potansiyeli konusunda aydınlatmak.

ATAA, bu amaçlarını gerçekleştirmek için ABD çapında çeşitli eğitsel ve akademik nitelikli toplantılar düzenlemekte, kitap ve broşürler yayınlamaktadır. Dernek ayrıca, ABD'de yaşayan Türk toplumunu, Türkiye aleyhtarı lobilerin faaliyetleri ve bunların ABD Kongresi'ndeki yasama faaliyetlerine yansıyan etkilerinden haberdar etmekte ve yönlendirmektedir. ATAA'nın bu alandaki en etkili aracı kendi tarafından yayınlanan ilk Türk gazetesi olan "The Turkish Times" adlı gazetedir. 1989 yılından başlayarak ayda iki kere yayınlanan "The Turkish Times" gazetesi, Türkiye'yi ve Türk Amerikan ilişkilerini ilgilendiren konularda Türk görüşünü duyurmakta ve ABD'de yaşayan Türk toplumu arasındaki iletişimin ve Türkiye ile olan bağların güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (Arı 1997: 228)

ATAA bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için, değişik yerlerde bulunan Türkler için çeşitli "workshop"lar ve eğitim seminerleri düzenlemekte ve onları Türkiye ve Amerika-Türkiye ilişkilerini etkileyen konularda eğitmekte, Türkiye'nin karşılaştığı politik, ekonomik ve sosyal konularda seminer ve konferanslar düzenlemekte, Türkiye'nin zengin

kültür mirasını tanıtmak için kültürel olaylar gerçekleştirmekte ve Amerikalı öğretmenlere eğitim seminerleri vermektedir. ATAA; staj programları çerçevesinde 2003 yılı için Kongre'de yedi staj olanağı sağlamıştır.

Türk çalışmaları Enstitüsü (Institute of turkish Studies: ITS): Türk Amerikan derneklerinden özellikle eğitim ve kültür alanında faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen vergi muafiyeti olan bir dernektir. Başkanlığını şu anda aynı zamanda Georgetown Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Prof.Sabri Sayarı'nın yaptığı ITS, Amerikan ve Türk toplumları arasındaki ön yargıları kaldırmak ve her iki toplumun birbirini daha iyi anlamalarını sağlamak ve bu amaçla yapılan tüm çalışmaları desteklemek amacıyla 1982'de Washington DC'de kurulmuş vakıf (Foundation) türü bir örgütlenmedir. ITS, özellikle üniversitelerde Türk tarihi, kültürü ve dış politikası konusunda yapılan araştırmaları teşvik etmektedir (Arı 1997: 230).

1982 yılında Türk hükümeti tarafından kurulan "The Institute of Turkish Studies, Inc (ITS) başlangıçta 3 milyon dolar ile Amerikan üniversitelerindeki Türk çalışmalarını teşvik etmek ve geliştirmek için kurulan vergi dışı bir eğitim vakfıydı. İlk on yılında geniş sayıda öğrenciye, burslulara, kütüphanelere ve 100'ü aşkın üniversitede konferans organizasyonu yapımcılarına 688 ödenek ile 1,6 milyon dolar ödenmiştir. ITS düşük sayılabilecek bir miktarda para ile Türkiye'nin pozitif imajını, kültürünü ve politik yaşamı resimleyen bilimsel bir temel yaratılmasına katkıda bulunmuştur.

Amerikan Türk Konseyi: Her ikisinin de başkanlığını Fred Haynes'ın yaptığı Amerika Türk Konseyi (American Turkish Council: ATC) ve Türkiye'nin Amerikalı Dostları (The American Friends of Turkey: AFOT) dernekleri, 1994'te açılışı yapılan Washington DC'deki Amerikan Türk Merkezi'nde (Amerikan Turkish Center) faaliyet gösteren ve Amerikan yasaları gereğince kurulan kâr amacı gütmeyen vergi muafiyeti olan derneklerdir. Bunlardan AFOT, özellikle 1992'den beri oluşturmaya çalıştığı "Dostluk Fonu" (Friendship Found) ile Türk tarihi ve kültürü konusunda kamuoyundaki duyarlılığı

ve bilinçlenmeyi artırmayı amaçlamaktadır. AFOT, ATC'nin imkanlarından da yararlanarak Türk Amerikan ilişkilerini ve Orta Asya ve Kafkaslardaki Türklerle Türkiye ve Amerika arasındaki ilişkileri geliştirmeye yardımcı olmaya çalışmaktadır. ATC ise Amerika'da özellikle ekonomi ve iş dünyasını organize etmeye çalışan ve bu knuda Türkiye ve Amerika arasındaki ticari ilişkileri arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunan bir örgüttür (Arı 1997: 231).

"American-Turkish Council" (ATC) aslında bir iş örgütüdür. ABD ile Türkiye arasındaki ticari, savunma ve kültür ilişkilerini teşvik etmeye ve iki ülke arasındaki dostluğu artırmaya çalışmaktadır. Üyeleri arasında Fortune 500'e giren şirketler, Türk şirketleri, çok uluslu şirketler kâr amacı gütmeyen organizasyonlar, ABD-Türkiye ilişkileri ile ilgilenen kişi ve kuruluşlar bulunmaktadır. ATC iki ülke arasında gelişmek olan bağları, her iki tarafın açısından da büyüyen iş ilişkilerini, iki ülke arasındaki yatırım ve ticaret hacimlerini arttırmak için çaba harcamaktadır. Amaçları şöyle özetlenebilir (http://www.americanturkishcouncil.org//frontpage_sections/1about_us/index2_body.htm#mission).

- Amerikan-Türk ticari, savunma ve kültürel ilişkilerini etkileyen sorun ve anlaşmazlıkların çözümüne yardımcı olmak,

- ABD ile Türkiye arasındaki ticaret ve yatırımları teşvik etmek,

- ABD ile Türkiye arasındaki stratejik ortaklığın önemi konusunda kamuoyu ve özel sektörü eğitmek,

- ABD ve Türkiye'nin tarih, kültür ve gelenekleri konusundaki anlayış ve beğeniyi artırmak,

- ABD ile Türkiye arasındaki konularda farkındalığı artırmak,

- ABD ve Türkiye'nin hükümet görevlileri ve özel sektör arasındaki diyaloğu kolaylaştırmak

ATC bu amaçları gerçekleştirmek için her yıl Washington DC'de ABD-Türkiye ilişkileri ile ilgili, Amerikan Kongresinden üyelerin, Kabine sekreterlerinin, üst düzey yönetim görevlilerinin, Amerikan ordu mensuplarının, Türk politika ve ordusuna ait üst düzey memurların katıldığı bir konferans düzenlemektedir. Konferansa Amerikan ve Türk iş ve mesleklerin başkanları da katılmaktadır. Amerikan ve Türk işadamları ve kadınları bu konferansta stratejik konularda, ürün pazarlanması ve bilimsel konularda görüş alışverişinde bulunmakta ve iş temasları olanağı bulmaktadırlar.

FTAA (Federation of Turkish American Associations) ABD'de yaşayan Türk toplumunu birleştirmeye ve desteklemeye çalışan bir şemsiye organizasyondur. Üç derneğin birleşmesi ile kurulan FTAA zaman içinde amaçları, üye sayıları ve boyut bakımından genişlemiş bulunmaktadır. Günümüzde, çoğunluğu ABD'nin kuzeydoğu bölgelerinde olan 40 üye dernekten oluşmaktadır. Bu derneklerin amaçlarına ulaşması için FTAA teknik destek vermektedir. Çeşitli halkla ilişkiler ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Türkiye'nin kültür, müzik, tarih ve diğer konularda ABD halkına tanıtımını gerçekleştirmeye çalışan Federasyonun ana sorumluluğu, tüm ABD çapında, Türk Amerikan toplumu için destek sağlamaktır. FTAA, ABD'deki ya da dışarıdaki Türk toplumu ile iş yapmak isteyen firmalar (Türk olsun olmasın) arasında iş ilişkilerini teşvik etmektir. 1991 yılında FTAA, dünyadaki diğer kardeş federasyonlarla "Dünya Türk Kongresi"ni kurdu. Kongre, Kuzey Amerika'da, Avrupa'da, Asya ve Avustralya'da kendi ülkelerinde aynı amaçlar için çalışan bu federasyonları birleştirmek ve desteklemek için çalışmaktadır (http://www.tadf.org/index.php3?page0federation).

ABD'de etkinlik gösteren diğer bir organizasyon ise "Türkish Women's League of America,Inc" Amerika Türk Kadınlar Birliği'dir (http://atkb.org/indexhtml). Amacı; Türk dili ve kültürünü tanıtmak ve yaymak, Atatürk Okulunu koordine etmek, maddi olarak

destek sağlamak, Atatürk ilkelerine bağlı bir öğretim programı uygulamak, Amerika'da yerleşmiş Türk kökenli aile ve çocukların sosyal, kültürel, ekonomik ve sağlık düzeylerini yükseltmek için seminer ve toplantılar düzenlemek, Türk ve Amerikan kadınlarının dostluğunu geliştirmek, birliğin etkinlik ve görüşlerini broşür ve bültenlerle üyeler ve kamuoyuna sunmaktır (http://atkb.org/amac.html).

ABD'de etkinlik gösteren organizasyonlardan bir diğeri de Young Turks (Genç Türkler) Derneği'dir. 1992 yılında kurulan derneğin amacı yurtdışındaki Türk toplumuna hizmet etmek, Türk kültür geleneklerini yurt dışında da kurmak, dünyaya tanıtmak ve politik alanda haklarını savunmaktır (http://www.youngturks.org.tr/aboutustr/amaclarimiz/arsivtr.html).

1993 yılında kurulan Turkish Forum adlı organizasyon, internet üzerinden dünyanın çeşitli bölgelerindeki Türkler arasındaki iletişimi sağlamaya çalışarak Türkiye'ye dış politikasında destek olmaya çalışmaktadır. TF Arkansas Eyaleti Belediye Başkanı ile iyi ilişkiler geliştirerek iyi bir doğrudan lobicilik örneği vermiştir. Sonuçta Arkansas'ta Türk Amerikan işbirliğini sergileyen bir müzenin kurulmasına karar verilmiştir. Bu müzeden amaç "soğuk savaş devrelerinde Türk Amerikan askeri çalışmaların ne kadar verimli olduğunu, her iki ülkenin tüm dünyada bütün olanaklarını kullanarak hür devletleri nasıl koruduğunu, Türk'ün hoşgörüsünü ve Amerikan Türk dostluğunu gerekli tarihçeleri ile simgelemektedir.

Diğer bir kuruluş Washington'da bulunan **"The American Friends of Turkey"** (AFOT) adlı, vergiden muaf kâr amacı gütmeyen bir organizasyondur. 1982 yılında, iş y ada diğer temaslar sonucunda Türkiye'yi tanıyan ve iki ülke arasındaki dostluğa zarar verebilecek kötü örnekleri engelleyebilecek kişiler tarafından kurulmuştur. AFOT günümüzde özellikle Washington DC'de bulunan şimdiki ve gelecekteki "Kamu oyu yapımcılarına" Türkiye'nin özgün ve zengin kültürünü gösteren olanaklar yaratmaya

çalışmakta ve böylece Amerikan toplumunun geniş bir kesiminin, iki ülke halkını birbirine bağlayan dostluk, gelenek ve ortak çıkarlarını daha iyi değerlendireceğine inanmaktadır.

AFOT, ABD'de çeşitli üniversitelerde Türkiye ile ilgili derslere sponsor olmaktadır. Dersler üniversitelerdeki kampus topluluğuna ve genel olarak halka açık olmaktadır.

AFOT ayrıca Türkiye'de kitapçılarda kolayca bulunamayacak kitapların yanında; iş, seyahat, çocuk öyküleri, mutfak sanatları, grafik sanatlar, mimarlık, arkeoloji, tarih ve biyografi konularındaki seçkin kitapların da satışını gerçekleştirmektedir. Kitap satışlarından elde edilen gelir insani yardımlar için oluşturulan fona dahil edilmektedir.

Washington Turkish Women's Association (WTWA) uzun yıllardır Türk çocuklarına eğitim olanakları sunabilmek için büyük şehirlerin dış bölgelerinde okullar yaptırılmasına çalışmaktadır. AFOT son 4 yıldır WTWA'ya destek olmaktadır.

AFOT'un en temel etkinliklerinden biri "Ralph E.Ropp Founder's Banquet" adı ile bilinen ve American Council/American Friends of Turkey ile "Foreign Economic Relations Board"daki Turkish-US Busisiness Council tarafından düzenlenen senelik konferanstır.

"American Research Institute in Turkey" (ARIT) Türkiye'deki Amerikan akademik araştırmaları teşvik eden ve destekleyen bir organizasyondur. Amerikalı burslu öğrencilerin Türkiye'de çeşitli alanlarda ve tarihsel dönemlerdeki araştırmalarını gerçekleştirmelerinin sağlanmasına çalışıldığı bu programda, burslulara konaklama olanağı, araştırma kütüphaneleri sunulmakta ve yönetimsel desteklerde bulunulmaktadır. AFOT bu programa yılda 1000 dolar bağış yapmaktadır.

ATFA (American Turkish Friendship Association); 2003 yılında kurulmuştur (Vatan Gazetesi 2003: s.19). Dernek merkezi Washington yakınlarındaki Fairfax'tadır. Dernek, çocuklar için yaz kampları düzenleyerek dini ve sosyal konularda eğitim vermekte, ayrıca İngilizce, Türkçe, gitar ve bilgisayar kursları düzenlemektedir (http://www.atfa.us).

Vatan Gazetesi'nin haberine göre Dernek, 10 aylık sürede 542.000 doları bağışlardan olmak üzere 716.000 dolar gelir elde etmiş ve Fethullah Gülen'in onursal başkanlığını yaptığı "Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı"nın 2004 yılının Nisan ayı içinde Washington'da düzenlediği "Abant Platformu" toplantısı için 240.000 dolar bağışta bulunmuştur. Gazetede, Derneğin asıl amacının "Washington'daki bazı siyasilerle yakınlık kurup, ABD'li makamların, Fethullah Gülen cemaati üzerinde 11 Eylül saldırılarından sonra yoğunlaşan baskıları azaltmak" olduğu savlanmaktadır.

"Atatürk Society of America" adlı dernek ise ABD'de Atatürk'ü ve politik fikirlerini tanıtmak amacıyla kurulmuştur ve bu bağlamda konferanslar, kompozisyon yarışmaları düzenlemekte, ATAA ve FTAA ile işbirliği yapmaktadır (www.ataturksociety.org).

Diğer bir dernek de üniversite öğrencileri tarafından oluşturulan "The Assembly of Turkish Student Associations" (ATSA-DC) Washington, DC'de 1996 yılında kurulmuştur. Amacı öğrenciler, Türk toplumu ve Türkiye'nin dostları arasındaki iletişim ve işbirliğini artırmaktır. Üye olan Türk öğrenci dernekleri için şemsiye organizasyon görevi görmektedir. Bu bağlamda çeşitli sosyal, kültürel, sportif, eğitim ve yardım etkinlikleri düzenlemektedir.

1949 yılında kurulan ATS en eski Amerikan-Türk organizasyonudur. Amaçları; Türkiye'de yaşayanların yaşam kalitelerini yükseltmek, serbest girişimi, demokrasiyi, laikliği, fırsat özgürlüğünü, eşitliği, insan haklarını ve insan gelişimin desteklemek, eğitim, sağlık, sivil toplum ve ekonomik gelişme gibi alanlarda gelişmeyi sağlamak amacıyla projeler yürüten Türk sivil toplum kuruluşlarını desteklemek olan ATS'nin yönetim kurulunda Ahmet Ertegün, Larry Kaye, Mehmet Öz, Nur Emirgil, Hüseyin Ünver ve Laurence Petit gibi isimler bulunmaktadır (http://www.americanturkishsociety.org).

Bunların dışında Arkadaşlar (Association of Returned Peace corps Volunteers from Turkey), Turkish American Alliance for Fairness (TAFF), Turkish-American Business Forum Inc., The Turkish american Chamber of Commerce, Industry and Maritime Trade (TACCIM), Association of Turkish American Scientists, Intercollegiate Turkish Student Society (ITSS) gibi sivil toplum kuruluşları da ABD'de etkinliklerini sürdürmektedirler (http://usconsulate-istanbul.org.tr/turkassoc.html).

ABD'de yaşayan Türkler çok geniş bir düşünce farklılığına sahip olup belirli bir amaç birliği içinde değildirler ya da kutsallaştırılmış bir amaç taşımamaktadırlar. Ya da anavatanlarının amaç ve isteklerini yansıtan ve bunun yasa yapıcılar düzeyinde izleyicisi olan çalışmalar, Türkler arasında zayıf bir şekilde görülmektedir. Bu nedenle Amerika'daki lobi çalışmaları daha çok, Türk devleti eliyle profesyonel lobicilere ödenen paralar karşılığında gerçekleştirilebilmiştir. Son zamanlarda bu durum yavaş da olsa değişmeye başlamıştır ve Amerika'daki Türk baskı grupları kendilerini Ankara'dan soyutlayarak, sivil toplum hareketi niteliğine bürünmeye çalışmaktadırlar. Ancak önlerindeki bazı engeller çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Bunların başında yetersiz finans kaynakları, Amerika'nın yapısında yeterli temsil edilmemeleri ve 11 Eylül'den sonra Türkiye karşıtı lobilerin etkinliğinin artması sayılabilir.

Sivil toplum hareketlerini örgütlemek, politik etki sahibi olabilmek ve bu sürecin sonunda Türkiye'nin tezlerini Kongrede desteklemek için, gerekli alt yapı çalışmaları da tamamlanmış olmalıdır. Çünkü grassroot kampanyalarının ya da diğer lobi yöntemlerinin başarısı bu alt yapının, kullanılan iletişim tekniklerinin düzeyi ve toplumun örgütlülüğü ile doğru orantılıdır.

2.2. Özel Şirketler

"Hill&Knowlton", "International Advisors, Inc." ve "McAuliffe, Kelly, Raffaelli&Seimans" Türkiye'nin kiraladığı ilk lobi şirketleridir. Bunlardan Hill&Knowlton

Türkiye için hem hükümetle (ve yasamayla) ilişkileri (GR) yürütmüş hem de Türkiye için PR (medya ile ilişkiler ve kamuoyu oluşturma) çalışmaları yapmıştır. Bununla beraber, International Advisers Inc., ve McAuliffe Kelly Raffaelli, özellikle hükümetle ilişkileri yürütmek amacıyla tutulmuştu. Bu şirketler Türkiye'nin lobi faaliyetlerini yürütürken başka şirket ve çıkar gruplarının da lobi işini yürütmekteydi (http://usconsulate-istanbul.org.tr/turkassoc.html).

Türk Lobisini üç başlık altında incelemek mümkündür. Birincisi yabancı temsilci lobiler aracılığıyla yürütülen sayısal ve kültürel amaçlı lobi faaliyetleri, ikincisi Türk Amerikan dernekleri tarafından yürütülen siyasal ve kültürel amaçlı lobi faaliyetleri diğeri ise yine Türk amerikan iş dünyasının oluşturduğu dernekler aracılığıyla yürütülen ekonomik faaliyetlerdir.

Türkiye'nin çalıştığı belli başlı lobi şirketlerinin ilki 1981'de çalıştığı Gray&Company'dir. Daha sonra Hill&Knowlton ile birleşerek bu adı alan şirkete yılda 1,1 milyon ödenmiştir. 1989'da Reagen yönetiminin eski Savunma Bakanı Richard Perle'ün çalıştığı şirket olan "International Advisors" adlı şirketle Bush yönetimine lobi çalışmaları yapması için 875.000 dolarlık anlaşma yapılmıştı (http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html).

Türkiye 1992 seçimlerinde demokratların işbaşına gelmesi üzerine daha önce çalıştığı şirketlerle olan kontratlarını sona erdirerek Clinton'a daha yakın kişilerin oluşturduğu lobi şirketlerine kaydı. Türkiye 1993'te Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komitesinde insan kaynakları şefi iken istifa eden John Brady'nin de bulunduğu "Capitoline International Group, Inc." İle anlaştı. Türkiye aynı yıl içinde (1993'te) "Arnold & Porter" isimli şirketle de 300.000 dolara bir yıllığına kontrat imzaladı.

Nitekim, Türkiye "Hill&Knowlton"dan vazgeçerek 1994 Nisanında "Fleishman-Hillard, Inc." İle yılda masraflar dahil 2.1 milyon dolara anlaştı. Türkiye "Capitoline

International Group" ve "Manning, salvage and Lee" isimli lobi şirketlerinin 1994 Ocağında birleşmesiyle oluşan "Capitoline/MS& L" isimli şirketle de 1 Mayıs 1994'te yürürlüğe girmek üzere yılda masraflar hariç 650.000 dolar üzerinden kontrat imzaladı. Böylece "International Advisors, Inc." Firmasındanda vazgeçilmiş oluyordu.

1995 yılına kadar "Capitoline/MS&L" firması hükümetle ilişkileri (Beyaz Saray ve Kongre ile birlikte) yürütmekte ve daha PR şirketi olarak tanınan "Fleishman hillard Int., Com." İse Türkiye için PR çalışmaları yapmaktaydı. Ancak 1995 başından itibaren her iki şirket de Türkiye için hem hükümetle ilişkiler (GR) hem de PR çalışmaları yapmaya başlamıştır.

Türkiye için 1993'ten itibaren lobi yapan diğer Amerikan (lobi) firması ise, "Capitoline'ın müşterileri arasında Lockheed Corporation, AlliedSignal Inc., McCormick&Co., IBM, Abbot Labs, Atlantic Richfield, Bristol Myers, MCI ve National Association of Broadcasters (Amerika'daki en etkili medya örgütüdür) da bulunmaktaydı. 1994 Ocağından itibaren yürürlüğe girmek üzere "Manning, Selvage &Lee" ile "Capitoline International Group, Ltd.," arasındaki birleşmeden sonra şirketin adı "Capitoline/MS&Lee" olarak değiştirilmiştir. Böylece hükümetle ilişkiler konusunda çok iyi olan Capitoline ile halk ile ilişkiler (PR) konusunda sayılı firmalardan biri olan "Manning Selvage&Lee'nin birleşmesiyle ortaya çıkan yeni şirket müşterilerine hem hükümetle ilişkiler hem de halkla ilişkiler konusunda hizmet vermeye başlamıştır. Birleşmeden önce "Manning, Selvage&Lee"nin müşterileri arasında Sega, Nike, AT&T ve American Express gibi Amerika'daki büyük firmalar da yer almaktaydı. Nixon ve Ford döneminde Beyaz Saray bürokrasisi içinde önemli görevler üstlenen ve Regan döneminde de Kongre ile İlişkilerden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcılığı görevini yürüten Powell Moore, Temsilciler Meclisi Dış İşleri Komitesinde yıllarca görev almış olan Art W. Roberts, Genel Kurmay başkanlığı sözcülüğü yapmış olan Jay Coupe Reagan ve Bush döneminde Uluslararası Kalkınma Ajansı'nda (AID) üst düzey bürokrat olarak görev alan Nancy K.Ellis gibi isimleri

bünyesinde bulunduran "Capitoline?MS&Lee"nin müşterileri arasında, The Diary Coalition, Exxon, Allied Signal, The United States Catholic Conference gibi önemli şirket veya çıkar grubu örgütleri de bulunmaktadır (CQ's Congressional Monitor'dan aktaran Arı 1997: 226).

Türkiye'den lobi faaliyetlerini yürütmek için yılda 1 milyon dolar dolayında para alan "Capitoline/MS&Lee'nin bünyesinde de Türkler veya Türkçeyi çok iyi konuşan elemanlar bulunmaktadır. Firma genelde müşterilerine araştırma, hearinglere (komitelerde yapılacak açık görüşmelere) testimony hazırlama, PAC oluşturma, diğer lobilerle koalisyonlar oluşturma, eyalet ve yerel düzeyde müşterilerin çıkarlarını gözetme, medya ile ilişkileri yürütme, grass roots kampanyaları düzenleme ve müşteriler adına tanıtım amaçlı yayınlar yapma gibi hizmetler sunmaktadır. Türk büyükelçiliği tarafından yapılan yazılı basın açıklamaları da aynı şekilde "Capitoline/MS&Lee" tarafından yayınlanmaktadır (Arı 1997: 226-227).

SONUÇ

Türk ve Amerikan halkları arasındaki ilişkilerin geçmişi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. Bu iki ulus arasındaki ilişkiler gayriresmi olarak çok önceleri başlamıştır. 1797 yılında ilk Amerikan ticaret gemisi İzmir'i ziyaret etmiştir. 1831'de, Osmanlı İmparatorluğu ve Amerika arasında Ticaret Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın ardından, hem çok sayıda Amerikan ticaret gemisi İzmir'i ziyaret etmiş, hem de ihracat hacmi büyük oranda artmıştır. Aynı yıl Amerika İstanbul'da bir konsolosluk açmıştır. Bu çabalara rağmen, devlet yönetimindekiler dışında Osmanlı toplumunda hiç kimse Amerikalılar hakkında ayrıntılı bilgi sahibi değildi. Osmanlı Türklerinin Amerikalılara yönelik ilgisi, 1860'larda yeni keşfedilen bu dünyaya yapılan toplu göçlerle ve 1870'lerden itibaren misyonerliğin Amerikan kolejlerinin önderliğinde Anadolu'da yayılmasıyla artmaya başlamıştır. II. Meşrutiyet Döneminde bazı Türk öğrenciler eğitim için Amerika'ya gitmişlerdir. Amerika'daki askeri kadro ve Osmanlı diplomatları da bu yakınlaşmayı hızlandırmıştır. Türklerin ABD'ye ilgisi, ABD'nin I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaş açmama kararı alması ve savaştan sonra Wilson barış prensiplerini açıklaması üzerine daha da artmıştır. Hatta bir kısım Türk aydını tek çözümün ABD egemenliğini kabul etmek olduğu görüşünü bile dile getirdi. Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, ABD ile siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkiler giderek gelişme göstermiştir.

Türk-Amerikan ilişkileri dört dönemde incelenebilir. Truman Doktrini (1947) karşılıklı ilişkilerin ilk adımı olarak kabul edilmektedir. İlk dönemde (1945-1960), bu iki devlet arasındaki ilişkiler ordudan politikaya her alanda sıkı bir işbirliğini yansıtmıştır. İkinci dönemde (1960-1980), uluslararası sistemde ortaya çıkan değişiklikler ve Amerikan politikasında Türkiye'ye yönelik bazı olumsuz gelişmeler yüzünden ilişkiler bir miktar zarar görmüştür. Üçüncü dönemde (1980-1990) Türk-Amerikan ilişkileri, İran'daki İslam Devrimi ve Sovyetlerin Afganistan'ı işgalinin ardından normale dönmüştür. Dördüncü

dönem halen sürmektedir. Bu dönemde ABD ve Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden sıkı işbirliğini zorunlu kılmıştır.

ABD-Türkiye ilişkilerinde özellikle Soğuk Savaş döneminden beri en önemli unsur, savunma alanında işbirliği olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yerini ABD'nin önderliğini üstlendiği blok içerisinde belirlemesiyle Türkiye, "stratejik önem" ve "jeopolitik konum" özellikleriyle ABD için önemli ve sadık bir müttefik olma niteliğini bugüne kadar korumuştur.

Bugüne kadar Amerika ve Türkiye arasında çeşitli komisyon/kurullar kurulmuştur. İş Geliştirme Konseyi, Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması Komisyonu, Ekonomik Konsey ve son olarak Ekonomik Ortaklık Komisyonu bunların başında gelmektedir. Ticari ve ekonomik konular gündemin göreceli bir şekilde üst sıralarına taşındığı zamanlarda kurulan bu komisyonlar, özellikle Türk tarafının ABD tarafına somut tekliflerle gitmemesi, takipçi olmaması ve özellikle tekstil kotalarıyla sınırlı engellerin kaldırılması talebiyle fonksiyonunu yitirmiş, komisyonun ismi ne olursa olsun tartışılan konu aynı olmuştur. Bugün artık, kısa, orta ve uzun vadeli öncelikleri ayrı ayrı ve detaylı şekilde belirlenmiş bir Türkiye-ABD ekonomik ilişkiler stratejisi, iki ülke arasındaki ilişkilerin bu alandaki boşluğunu doldurmak için vazgeçilmez bir konuma gelmiştir.

Terörizmle mücadelede uluslararası ittifakın önem kazanmasıyla birlikte ABD müttefiği konumunda olan ve "model ülke" olmaya aday gösterilen Türkiye'nin ekonomik krizden kurtulması ve siyasi sorunlarını bir an önce aşması da ABD açısından önem kazanmıştır. Bunun en net örneği, 2001 yılı sonunda ABD'nin desteğiyle IMF'den Türkiye'ye aktarılan ek yardımlar olmuştur. Her ne kadar performanslarında belirgin farklar söz konusu olsa da, benzer nitelikte bir ekonomik krizle boğuşan Arjantin'e IMF ve ABD'nin kredileri kesmesi ve Türkiye'yi ödüllendirmesi, 11 Eylül sonrası Türkiye'ye verilen stratejik önem ile de bağlantılandırılmıştır.

Amerikan dış politikası, Türk dış politikasına oranla çok çeşitli ve karmaşık olsa da, bu iki devletin dış politika davranışı arasındaki benzerlikler şaşırtıcı derecede fazladır. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden Soğuk Savaş sonrası dönemin başlangıcına kadar ABD ve Türkiye, uluslararası platformlarda birbirlerini destekleyerek güvenlik anlayışı, savunma politikaları, dış politika ilkeleriyle ilgili olarak hemen hemen aynı idealleri paylaşmışlardır. Bu iki devlet arasında bazı dış politika konularında anlaşmazlıklar çıkmış olsa da sonunda bir çözüm bulmayı başarmışlardır. Türkiye, Soğuk Savaş döneminde, ekonomik ve siyasal olarak ayakta kalabilmek amacıyla ABD'nin tarafında olmak için elinden gelen çabayı gösterirken, ABD de, Orta Doğu bölgesinde Sovyetler Birliği karşısındaki durumunu kuvvetlendirmek ve jeopolitik yetersizliklerini telafi etmek üzere jeopolitik önemi bulunan bu müttefikinden, Türkiye'den, yararlanmak için büyük çaba harcamıştır. Bu karşılıklı avantajlar Sovyetler Birliği'nin sona ermesinden sonra da devam etmiştir. Balkanlar ve Orta Asya bölgesindeki yapısal değişiklikler, II. Irak operasyonundan sonra ortaya çıkan belirsizlik, günümüzde de her iki devletin her alanda işbirliğini gerektirmektedir.

ABD'nin, Türkiye'nin güvenliği ve refahını ilgilendiren birçok konuda belirleyici konumda olduğu bir gerçektir.Türkiye'nin, Amerika'ya sesini daha etkili duyurması, kamuoyunu arkasına alması ama esir olmaması, ortak çıkarlar çerçevesinde kelime hazinesini geliştirmesi gerekir. Amerika ile "iş yaparken" değişik kanalları, ısrarlı bir şekilde, doğru teknik ve zamanlama ile kullanmayı bilmek önemlidir. Sonuç olarak ilişkilerimizin doğru yolda gitmesi için;

1. Daha düzenli ve derin bir danışma mekanizmasının oluşturulması,

2. İki ülkenin beklentilerinin samimi olarak açıkça ortaya konması ve

3. İlişkinin ekonomik ve siyasî ayaklarının askerî ayağına yakın bir düzeye yükseltilmesi gerekmektedir.

Amerika'daki Türk toplumu başarılı bir lobi çalışması için elverişli bir sayı oluştumamaktadır. Ayrıca, yıllarca Amerika'da yaşadığı halde Türk vatandaşlığından çıkarak Amerikan vatandaşı olmayı kabul etmeyen çok sayıda Türk bulunmaktadır. Siyasal katılımın son derece düşük olduğu gözlenmektedir. Diğer toplumlar gibi asimile olmayan Türk toplumu bu bakımdan Amerikalılarla tam bir kaynaşma içinde olmadığından, onları etkilemeye dönük avantajları da kullanamamaktadır. Bu büyük ölçüde kültürel farklılıktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, Ermeni ve Yunan hatta Yahudi toplumları belli eyaletlerde yoğunlaşmış olduklarından kullandıkları oylarla seçim sonuçlarını etkileyebiliyorlar. Oysa Türkler için bunu söylemek oldukça zor. Sayıca az ve dağınık olmaları oy açısından Kongre üyeleri için bir cazibe oluşturmamaktadır.

Bir başka dezavantaj ise, Amerika'da lobiciliğin gerekli olduğunun Türkiye tarafından oldukça geç anlaşılmış olmasıdır. Bu konuya gereken önemin ancak 1980'li yılların başlarından itibaren verilmeye başlaması henüz istenilen noktaya gelinememiş olmasında en büyük etken olduğu görülmektedir. Bu kısa süre içerisinde Amerika'daki Türk lobisinin kendini hissettirmiş olmasını ise başarı olarak değerlendirmek gerekir. Amerika'daki etnik lobileri ele alan 1990 öncesi çalışmalarda Türk lobisinin adı geçmezken 1990'lı yıllarda yapılan çalışmalarda Türk lobisine yer verilmeye başlandığı görülüyor. Ayrıca, Yunan ve Ermeni lobileri ile yapılan görüşmelerde Türk lobisini çok ciddiye aldıkları gözlenmiştir. Bu kesimler, Türkiye'nin Amerika'daki lobi faaliyetlerine çok fazla para harcadığı ve bunun sonucu olarak özellikle yönetimde oldukça etkili olduğuna inanmaktadır.

Bunlara karşılık, özellikle büyükelçiliğin, Türk-Amerikan derneklerinin ve lobi şirketlerinin çabaları ile bu konudaki açık giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak öyle görülüyor ki rakiplerine karşılık Türk lobisinin en önemli avantajı Türkiye'nin stratejik konumudur. ABD için bölgede Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi Soğuk Savaş sonrası dönemde de vazgeçilmez bir ülke olma konumunu koruması Türkiye konusundaki yasa ve

karar tasarıları gündeme geldiğinde, Amerikan yönetiminin Kongre'yi ikna etmeye çalışmasına yol açmaktadır. Bunun her zaman olmasa da, genellikle olumlu sonuçlar verdiği söylenebilir.

Türkiye'nin lobi faaliyetinde başarılı olabilmesi için daha fazla çaba gerekmektedir. Türkiye'nin lobi faaliyetleri ağırlıklı olarak lobi firmaları aracılığıyla yaptırılmaktadır. Bu bir anlamda hem Amerika'da kalabalık bir Türk nüfusunun olmamasından hem de bunların Amerikan politikasında parasal ve oy açısından Kongre üzerinde baskı oluşturacak boyutlarda etkili olamamalarından kaynaklanmaktadır. Yürütme, önemli yasa tasarıları görüşülürken Kongre'yi etkilemeye çalışmakta, fakat Türkiye aleyhine sık aralıklarla Ermeni ve Yunan lobisi bağlantılı Kongre üyeleri tarafından verilen (doğrudan sonuç doğurmasa da yönetimin bu doğrultuda bir şeyler yapmasını gerektiren) karar tasarılarında yönetimin sürekli Kongre'yi etkilemeye çalışması beklenemez. Bu noktada iş Türk lobisine kalmaktadır, asıl başarı o zaman söz konusu olacaktır.

ABD'nin Türkiye'deki insan hakları sorunları, Ermeni sorunu, Kıbrıs Türk-Yunan ilişkileri üzerindeki politikalarına karşı kızgınlığının önemli bir kaynağı Türk karar vericilerinin ABD'nin dış politikasında Kongre ve sivil toplum kuruluşların rolünü iyi değerlendirememesiydi. Sıklıkla, Türk yetkilileri ABD yönetiminin her zaman Kongre'nin dış politika üzerindeki yasama işlerini engelleyemeyeceğini ve hükümet dışı örgütlerin silah satışları ve insan hakları ile ilgili, yönetim üzerinde büyük baskı yapabileceklerinin anlayamamışlardı. Bu nedenle ABD yönetiminin Türkiye'yi eleştiren veya Türkiye'nin ulusal çıkarlarına aykırı yasaları engellemekte başarılı olamamaları büyük hayal kırıklığına neden olmuştur. Aynı derecede, Türkiye'nin, Türk karşıtı etnik lobilere karşı hareket edilmesi yönündeki yoğun talepleri ABD yönetiminde büyük bir düşkırıklığı meydana getirmiştir. Türkiye'nin en büyük dezavantajı Kongre'yi etkileyebilecek bir lobi desteğine sahip olmamasıydı. Son yıllarda dış politika kararlarının alınmasında Kongre'nin güçlenen rolü Türkiye'nin aleyhine olmuştur. Türkiye'nin en önemli savunucuları ise, stratejik

çıkarlara daha fazla önem veren savunma ve Dışişleri Bakanlıkları ile Ulusal Güvenlik Konseyi olmuştur. Türk karşıtı lobiler ve insan hakları gruplarının etkisi Türkiye'ye karşı daha sert ve acımasız politikaların uygulanması çağrısında bulunmalarıdır. ABD'nin Türkiye'ye yönelik politikalarının olumsuz yönde değiştirilmesinde etkili olmaya çalışmaktadırlar.

Bu nedenle, Türkiye bir taraftan profesyonel lobiler aracılığıyla lobi yaptırırken Amerika'daki Türk toplumunun iyi organize olup olmamasıyla da ilgilenmelidir. Amerika'daki Türk derneklerinin en büyük zorluğu Türklerde siyasal katılımın çok düşük düzeyde olmasıdır. Bunun yanında Türk dernekleri arasındaki koordinasyon yeterli olmamaktadır. ATAA, yetkilileri ile yapılan görüşmede de bütün derneklerin soruna aynı incelikle yaklaşmadıkları izlenimi edinilmiştir. Türk lobisinin önemli handikaplarından birisi de Türkiye'deki siyasal görüş farklılıklarının Amerika'da faaliyet gösteren Türk derneklerine de yansımış olmasıdır. Zaten sayıca az olan bir topluluk türdeşlikten de yoksun olunca başarı sağlamak güçleşmektedir. Bunun yanında derneklerin mali kaynak bakımından da yetersiz olmaları çalışmalarında yeterli etkinliği sağlayamamalarına yol açmaktadır. Bu derneklerin en önemli gelir kaynaklarını bağışlar ve üye aidatları oluşturmaktadır.

Türk lobisi temsilcilerinin üzerinde durdukları diğer bir konu da Türkiye'yi ve Türk insanını yakından görme fırsatı bulan Kongre üyelerinin düşüncelerinde büyük değişikliklerin olduğu, dolayısıyla Kongre üyelerinin Türkiye'yi görmesinin sağlanması gerektiğidir. Ancak bir Kongre üyesinin seyahatini durup dururken finanse etmek yasal değildir. Bir araştırma için gitmesi veya Türkiye'den herhangi bir kuruluş tarafından davet edilmesi gerekmektedir. Bunu Yahudi ve Yunan lobileri gayet iyi yapmamaktadırlar.

Amerika'daki özellikle profesyonel lobicilere sadece siyasal lobi yaptırılmakta, her nedense ekonomik açıdan Türkiye lehine imaj oluşturmaya (image building) yönelik bir lobi çalışması yaptırılmamaktadır. Oysa buna hem ihracatın artması açısından hem de

Türkiye'ye Amerikan sermayesini çekmek açısından ihtiyaç bulunmaktadır. Bu iki noktada başarı sağlandığında Türkiye'ye Kongre'nin kapısının çok daha kolay açılacağı söylenebilir.

Hem Türkiye'de, hem de ABD'de sürekli "Türk-Amerikan ilişkilerini" her yönüyle tartışılan toplantılar, seminerler, konferanslar düzenlenmelidir. Washington'daki düşünce kuruluşlarında çalışan uzmanlarla interaktif diyaloglar kurulmalıdır. Türkiye düşünce kuruluşlarıyla daha sıkı işbirliğine girmelidir.

Kültürel çerçevede oluşturulacak ve sadece kültürel ve bilimsel değişim programları yürütecek bir derneğin (örn, Turkish International Cultural Exchange) kurulmasıyla Amerika'daki üniversitelerden Türkiye'ye ve Türkiye'den bilim adamlarının Amerika'ya giderek kültürel ve bilimsel değişimin hızlandırılması sağlanabilir. Bu dernek öğrenci değişim programlarını da organize edebileceği gibi bu konuda ayrı bir örgütlenmeye gidilerek çeşitli konularda karşılıklı çalışma turları düzenlenebilir.

ABD'deki gücümüzü artırmak için; oradaki vatandaşlarımıza daha çok maddi, manevi ve eğitsel destek vermek gerekmektedir. Bunu en iyi bilenlerden biri de Dış İlişkiler ve Dış Temsilciliklerden Sorumlu mevcut hükümetin Genel Başkan Yardımcısı Egemen Bağış'tır. Çünkü kendisi de seçilmeden önce New York'ta yaşamış ve bir süre de Türk derneklerinin başkanlığını yapmıştı.

Amerikan milletvekillerinin nasıl tarafımıza çekileceği, oradaki yerleşik gençlerimizin politika ile ilgilenmeleri hatta aktif politika ile uğraşmalarının yolu açılmalıdır. Yoksa Ermeni tasarısında olduğu gibi başımız sıkışınca oraya gönderdiğimiz birkaç broşür, gazetelere ve televizyonlara verdiğimiz birkaç ilan ve Türkiye'ye davet ettiğimiz birkaç milletvekili etkin bir lobicilik için yetersiz kalacaktır.

KAYNAKLAR

AÇIKGÖZ, Mustafa: **İletişim Felsefesine Giriş**, Birey Yayınları, İstanbul 2003.

AKAD, Mehmet: **Baskı Gruplarının İktidarla İlişkileri**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976.

AKTAN, C.C. ve DİLEYİCİ, D: "Demokrasiye Yöneltilen Başlıca Eleştiriler"İçinde: **Demokrasi, Poliarşi ve Demarşi**, C.C. Aktan (Editör), Çizgi Kitabevi Ankara, 2005.

AKTAN, C.C. ve DİLEYİCİ, D: "Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama" İçinde: **Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası**, Editörler: Aktan, C.C ve Dileyici ve İ.Y.Vural, Seçkin Yayınları, Ankara, 2006.

American Jewish Desk Reference: **The Ultimate One-Volume Reference to the Jewish Experience in America: American Jewish Historical Society**, Random House, 1999.

ANADOL, Cemal: **Tarihin Işığında Ermeni Dosyası**, İstanbul, 2002.

ARI, Tayyar: **Amerika'daki Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, Alfa Yayınları, 1997.

ARI, Tayyar: **Irak, İran ve ABD Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2003.

ARMAOĞLU, Fahir: **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980**), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984.

ASNA, Alaeddin: **Public Relations Temel Bilgiler**, Der Yayınları, İstanbul, 1993.

AY, Hakan: **Baskı Gruplarının Gücü ve Karar Alma Sürecine Etkisi**, Yasal Soygun, Zaman Kitap, 2003.

BALİ, Rıfat N.: **Anadolu'dan Yeni Dünya'ya Amerika'ya İlk Göç Eden Türklerin Yaşam Öyküleri**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

BAYRAMOĞLU, N.Nisa: **Amerika Birleşik Devletleri'nde Lobi Faaliyetleri,** Dış Politika Enstitüsü Yayınları Ankara, 1985.

BEKTAŞ, Arsev: **Siyasal Propaganda, Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumdaki Uygulamaları**, Bağlam Yayınları, 2002.

BERNAYS,Edward L.: **Propaganda**, NewYork, 1928.

BIÇAKÇI, İlker: **İletişim ve Halkla İlişkiler**, **"Eleştirel Bir Yaklaşım"** MediaCat Yayınları, İstanbul 2002.

BUDAK, Gönül: **Halkla İlişkiler**, Beta Basım Yayım, İstanbul,1995.

CANÖZ, Kadir: **Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Lobicilik**, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul, 2007.

ÇAHA, Ömer: **Aşkın Devletten Sivil Topluma**, Gendaş Kitap, İstanbul, 2000.

ÇİTLİOĞLU, Ercan: **Yedekteki Taşeron: ASALA**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1998.

ÇOMAKLI, Şafak Ertan: **Baskı Gruplarının Siyasal Partilerle İlişkileri, Yasal Soygun**, Zaman Kitap, İstanbul, 2003.

DAVER, Bülent: **Siyaset Bilimine Giriş**, Doğan Yayınevi, Ankara, 1969.

DİNÇER, Müjde Ker: **Lobicilik,** Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.

EROĞLU, Cem: **Çağdaş Devlet Düzenleri**, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001.

FİNDLEY, Paul: "**ABD'de İsrail Lobisi**, (Çev: Mustafa Özcan ve N.Ahmet Asrar), Pınar Yayınları, İstanbul 2000.

GARAUDY, Roger: **İsrail, Mitler ve Terör**, Çev:Cemal Aydın, Pınar Yayınevi, İstanbul, 2000.

GEVGİLİLİ, Ali: **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar,** Bağlam Yayınları, İstanbul, 1989.

GÜZELİŞ, İsmail: **İdarede Baskı Grupları**, Yeni Matbaa, İstanbul, 1964.

KAPANİ, Münci: **Politika Bilimine Giriş,** Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001.

KAZANCI, Metin: **Halkla İlişkiler, Kurumsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar**, Ankara, Savaş Yayınları, 2001.

LAÇİNER, Sedat: **Türkler ve Ermeniler Bir Uluslararası İlişkiler Çalışması**, 2005.

LEWIS, Bernard: Çev:
H.Aydoğan-E.Ermert.,: **Demokrasinin Türkiye Serüveni**, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003.

LEWIS, Bernard: **İslam Dünyasında Yahudiler**, Çev: Bahadır Sina Şener, İmge Kitabevi, İstanbul, 1996.

OKAY, Aydemir ve
OKAY, Ayla: **Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, İstanbul 2001.

OSKAY, Ünsal: **Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş Seçilmiş Parçalar, Propaganda ve Etkinlik: Şartlar ve Değerlendirme** Daniel Lerner, Der Yayınları, İstanbul, 1992.

ÖZEL, Mustafa: **Amerikan Yüzyılının Sonu,** İz Yayıncılık, İstanbul, 1994.

PELTEKOĞLU, Filiz Balta: **Halkla İlişkiler Nedir**? Beta Yayıncılık, 2001.

POGGİ, Gianfranco: **Modern Devletin Gelişimi Sosyolojik Bir Yaklaşım,** Çev. Şule Kut-Binnaz Toprak, Bilgi Üniversitesi Yayınları İstanbul, 2001.

RİGEL, Nurdoğan: **Medya Ninnileri**, Sistem Yayıncılık, İstanbul 1994.

SÖNMEZOĞLU, Faruk: **Türkiye-Yunanistan İlişkileri&Büyük Güçler**, Der Yayınları, İstanbul 2000.

ŞİMŞİR, Bilal: "Ermeni Propagandasının Amerika Boyutu Üzerine", **Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumu ile İlişkileri Sempozyumu**, Atatürk Üniversitesi Yayınları: 628, Erzurum, 1984.

TAŞKIRAN,Cemalettin: 2003b, "Ermeni Diasporası Nedir? Ne İstiyor?", Ermeni Araştırmaları 1.Türkiye Kongresi Bildirileri, ASAM, EREN Yayınları, Ankara

TÜREL, Yılmaz Türel: **Uuslararası Politikada Ortadoğu Birinci Dünya Savaşı'ndan 2000'e**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.

VAROL, Muharrem: **Siyaset ve Halkla İlişkiler**, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, Ders Kitapları Dizisi:8 Bişkek, 2002.

VORHOFF, Karin: **Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik, Türkiye'de İşadamı Dernekleri: İşlevsel Dayanışma, Kültürel Farklılık ve Devlet Arasında**, İletişim Yayınları, 2001.

WALT, Stephen M. ve MEARSHEIMER, John: **İsrail Lobisi Amerikan Dış Politikası**.. Profil Yay., İstanbul,2007.

YERASİMOS, Stefanos: **Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik**, İletişim Yayınları, 2001, İstanbul.

DERGİLER

AK, Mehmet: Lobicilik ve Basınla İlişkilerde Püf Noktalar", Stradigma.com aylık strateji ve analiz e dergisi, www.stradigma.com., S.5, Haziran 2003.

AKGÖNÜL, Samim: "Fransa Ermeni toplumu ve Türkiye: Propaganda ve Lobicilik", **Ermeni Araştırmaları,** C.I, 2002.

GREENWOOD, Justin: "**Regulating Lobbying in the European Union**", Parliamantery Affairs, Oxford University Press, Cilt: 51, Sayı: 4, Ekim 1998.

KANTARCI, Şenol: "Ermeni Lobisi: ABD'de Ermeni Diasporası'nın Oluşması ve Lobi Faaliyetleri", Ermeni Araştırmaları, S.1, 2001.

KODALOĞLU, Aydan: "**ABD'de Lobi ve Lobicilik**" Avrasya Dosyası, ASAM, S.4, Ankara, 1994.

KUZU, Burhan: "Kamu Yönetiminde Baskı Gruplarının Rolü ve memleketimizdeki Duruma Genel Bir Bakış", İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LI, No.1-4, 1985.

KÜLEBİ, Ali: "ABD'de Rum-Yunan Etkinliği Artıyor", **Cumhuriyet Gazetesi Strateji Eki**, 2 Ağustos 2004 Pazartesi, Yıl 1, Sayı 5.

LAÇİNER, Sedat ve BAL, İshak: "İngiltere Ermenileri, Lobicilik ve Ermeni Sorunu", **Ermeni Araştırmaları**, C.2, S.7.

"Lobini Yap, Kanunu Çıkart", Ekonomik Trend, Yıl:2, Sayı:7, Interpress Yayıncılık AŞ, İstanbul, 1994.

Turk of America, Aylık Haber Dergisi, İstanbul Stil Matbaacılık, S.10.

VERGİN, Nur: **"Demokrasi ve sivil Toplum**" Yeni Gündem, 16-31 Haziran, 1981.

BOVARD, Alain: **Politikaları Etkileme Süreçlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü,** İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, 2003.

GAZETELER

GENER,Murat "**AB ve Sivil Toplum**",http://www.avrupapostasi.org/111003-2.html,

GÖĞÜŞ, Zeynep: "AB ve Sivil Toplum", http://www.avrupapostasi.org/111003-2.html

GÜRBÜZ, Güven: "Türkiye'nin İhmal Ettiği Lobicilik Faaliyetleri ve İçinde Bulunduğumuz Durum", http: //www.haberx.com (27.01.2008)

GÜVEN, Zeynep: **Pazar-Hürriyet Gazetesi**, 13 Temmuz 2003.

HANLI, Hakan: "**Küresel Lobicilik: Amerika Birleşik Devletleri-Avrupa Birliği ve Türkiye**"www. Stradigma.com., 2006.

KARACA, Kayhan: "**AB ve Lobbying**", 2002 http://www.foreignpolicy.org.tr/tur/haber/karaca_231002.htm

Vatan Gazetesi, 23 Nisan Cuma, 2003, s.19.

http://www.infoplease.com/ceb/history/A0830086.html, "Lobbying" Encyclopedia.

http://www.aipac.org/whoWeAre.cfm (28.01.2008)

www.frangomihalos/final%20Project/AHIF.htm (12.12.2007)

More US Lawmakers Visiting Israel this Summer Than Ever Before by Julie Staul, CNS news.com,August 18, 2003

http://www.cnsnews.com/viewforeignbureaus.asp?page=/(19.02.2008)

foreignbureaus/archive/200308/FOR20030818

<www.ajc.org.>.28.01.2008)

<www.jdc.org.>. (28.01.2008)

www.bnaibrith.org (28.01.2008)

www.adl.org. (28.01.2008)

339<www.aipac.org.>. (26.01.2008)

http://www.hr-action.org/archive3/0710nyt1.html (03.02.2008)

http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html (03.02.2008)

www.ataa.org/ataa/about/about.html (04.03.2008)

http://www.tadf.org/index.php3?page0federation (05.03.2008)

http://atkb.org/indexhtml (02.01.2008)

http://atkb.org/amac.html (02.01. 2008)

http://www.youngturks.org.tr/aboutustr/amaclarimiz/arsivtr.html (04.01.2008)

http://www.americanturkishcouncil.org//frontpage_sections/1about_us/index2_body.htm mission (03.01.2008)

http://www.atfa.us (18.02.2008)

www.ataturksociety.org (20.02.2008)

http://www.americanturkishsociety.org (06.01.2008)

http://usconsulate-istanbul.org.tr/turkassoc.html (06.01.2008)

http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html (05.02.2008)

http://www.econ.ucy.ac.cy/sofronis/cyprus/village_voice.html (03.12.2007)

http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html (14.12.2007)

http://www.anca.org/anca/pressrel.asp?prlD=476 (16.01.2008)

ayrıca www.usa.am/assistance (16.01.2008)

(http://www.zeynelabidinerdem.com/_MGHURRI-130602) (24.06.2008)

(www.tumgazeteler.com/haberleri/atc/:start=39-4k) (25.06.2008)

(http://www.haberlercom/haberf.asp?haber=115810) (25.06.2008)

(www.turkishny.com/indew.php:option=com_content&task=view&id=29234&Itemid=534-100k) (26.06.2008)

(www.voanews.com/turkish/2008-05-15-voa18.cfm-36k) (26.06.2008)

(www.voanews.com/turkish/2008-05-15-voa18.cfm-36k) (28.06.2008)

Commission of the European Communities, "An Open and Structured Dialogue Between the Commission and Special Interest Groups", CEC: SEC (92) 2272 Final, Brüksel, http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/lobbies/communication/communication-intro_en.htm (12.11.2007)

www.tbmm.gov.tr

http://www.idis.gr/webold/people/protypo%20paper_gr.html (11.12.2007)

http://ankara.mfa.gov.il/mfm/Web/main/document.asp?documentid=16853 24.01.2008

TAŞPINAR, Ömer: Amerika ve İsrail Lobisinin Etkisi (http://piyasalar.blogcu.com/942991/)

YÜKSEK LİSANS ve DOKTORA TEZLERİ

UMEROVA, Zenife: **Yahudi Lobisinin ABD İçindeki Konumu ve Ortadoğu Politikasındaki Rolü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler AnaBilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

ALKAN, Haluk: **Türkiye'de Baskı Grupları: Siyaset ve İşadamı Örgütlenmeleri (Odalar-TÜSİAD-MÜSİAD)** MÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1996.

KEHALE, Abdullah: **Amerika'daki Etnik Lobiler ve Ermeni Lobisi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2005.

ÜNAL ERZEN (ÖZTÜRK), Meltem: **Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Lobiciliğin Konumu**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999.